

OTDK-dolgozat

2023

DEBRECENI EGYETEM
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR

**AZ EURÓPAI UNIÓ ÉS KÍNA KAPCSOLATAINAK GEOPOLITIKAI
VIZSGÁLATA
– FÓKUSZBAN A KERESKEDELEM**

**GEOPOLITICAL ANALYSIS OF EU-CHINA RELATIONS
– FOCUS ON TRADE**

Kavalecz László Máté

Konzulens: dr. Tőkés Tibor

Kézirat lezárásának dátuma: 2022. 04. 19.

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	1
1. Témafelvetés	3
2. Szakirodalmi áttekintés	4
2.1. A kapcsolat politikai, intézményi története	4
2.2. Gazdasági kapcsolatok története	10
2.3. Az Egy Övezet, Egy Út kezdeményezés	12
3. Anyag és módszer	17
4. Eredmények és azok értékelése	19
4.1. Az Európai Unió kereskedelmének vizsgálata	19
4.1.1. Árukereskedelem.....	19
4.1.2. Szolgáltatáskereskedelem.....	24
4.2. A Magországek és a periféria összehasonlítása	26
4.2.1. Árukereskedelem.....	26
4.2.2. Szolgáltatáskereskedelem.....	36
4.3. Két tagország kereskedelmének vizsgálata	40
4.3.1. Németország árukereskedelme	40
4.3.2. Németország szolgáltatáskereskedelme	45
4.3.3. Magyarország árukereskedelme	47
4.3.4. Magyarország szolgáltatáskereskedelme.....	52
4.4. Geopolitikai háttér.....	54
4.4.1. Az elemzés globális dimenziója	54
4.4.2. Az elemzés EU-s dimenziója.....	55
4.4.2. Az elemzés nemzetállami dimenziója	59
4.5. Szcenárióelemzés	61
4.5.1. Első szcenárió: Kína valódi szuperhatalommá válik a BRI sikere által	61
4.5.2. Második szcenárió: Kína válsága	65
4.5.3. Harmadik szcenárió: Az EU egy multipoláris világban	69
5. Következtetések és javaslatok	72
5.1. Következtetések.....	72
5.2. Javaslatok	74
Összefoglalás.....	75
Szakirodalmi jegyzék	77
Mellékletek.....	I

BEVEZETÉS

Kína szerepe a világgazdaságban egyre nagyobb. Míg a nyitás politikája előtt csak regionális hatalomként funkcionált, addig Teng Hsziao Ping elnök, majd Hszi Csing Ping elnök irányítása alatt egyre inkább kifelé fordult és mára a világ összeszerelő üzemének szerepét tölti be. Egy ilyen hatalmas népességszámmal és gazdasággal rendelkező országgal való kapcsolat nagy figyelmet igényel. Emiatt megvizsgálom az Európai Unió és Kína kapcsolatait, különös tekintettel a kereskedelemre. Egyes elméletek szerint ugyanis a geopolitika mozgatórugója a kereskedelem. Kína és az EU pedig különösen fontos kereskedelmi partnerei egymásnak. Fogyasztóként is láthatjuk, hogy nagyon sok termék származási helyeként Kína van feltüntetve, vagyis már a mindennapi tapasztalataink alapján is szinte igazolhatónak látszik az az állítás, hogy „Kína a világ összeszerelő üze”. Kína térnyerése a hatalmas népessége -és az ezzel járó hatalmas piaca és gazdasága- hatására elkerülhetetlennek tűnik. Fontos gyakorlati és elméleti kérdés viszont, hogy milyen hatékonyan képes Kína kihasználni ezen előnyeit.

Különösen fontos lehet ez az Európai Unió számára. Az EU, amennyiben fontos játékos akar maradni a világgazdaságban és a világpolitikában, képesnek kell lennie kezelni, és saját hasznára fordítani Kína nyitását és az azzal járó felemelkedését. Amennyiben ez nem sikerül, könnyen jelentéktelenné válhat a két nagyhatalom, az USA és Kína között. Ha viszont igen, továbbra is fontos szereplője maradhat a globális politikának. A kereskedelem hatalmas mértéke természetesen azt is jelenti, hogy a két hatalom kölcsönösen függ egymástól. Ennek következtében megállapítható, hogy Kína esetleges válsága vagy felemelkedése az európaiak életére is erős hatással lehet. A médiából is sokat hallhatunk Kína folyamatos térnyeréséről hazánkban és az egész Európai Unióban. Kutatásomban megvizsgálom, hogy milyen mértékben bizonyítható ez a vélekedés a kereskedelmi adatok alapján.

Sokat hallhatunk továbbá az Egy Övezet Egy Út, más néven Új Selyemút kezdeményezéséről is. Egyértelmű, hogy Kína ekkora léptékű terve nagy hatással van az egész világra. Nem egyértelmű viszont, hogy mit jelent maga a program. Kína sem könnyíti meg külföldi partnerei helyzetét, kommunikációja a programmal kapcsolatban ugyanis meglehetősen zavarosnak hat. Emiatt a program valódi célja és jelentősége Európában és azon belül Magyarországon is gyakran tárgyalt téma a Kínával foglalkozó szakirodalomban, illetve a médiában is.

Az Európai Unió egyértelműen meggyengült az Egyesült Királyság kilépése, vagyis a Brexit miatt. Kína kihasználhatja ezt a pillanatnyi gyengeséget még nagyobb befolyás szerzésére, és kapcsolatainak kiterjesztésére. Nagy jelentőséggel bír tehát, hogy az EU képes legyen egy ilyen helyzetben is megfelelő válaszokat adni Kína fenyegetésére. Emellett a koronavírus-válság szintén új helyzetet teremtett a nemzetközi kapcsolatokban. A Kínából induló vírus hatására kialakuló válság egyesek szerint egy új világrend kezdetét is jelezheti. Fontos tehát megvizsgálni, hogy hogyan alakulnak a két fontos világgazdasági szereplő, az EU és Kína kapcsolatai, illetve azt, hogy a kereskedelmüket milyen szinten érintették a válságok.

1. TÉMAFELVETÉS

Dolgozatomban a kereskedelemre fókuszálva vizsgálom a két hatalom kapcsolatait. Ennek kapcsán öt hipotézist vizsgálok.

- H1: Az EU és Kína közötti politikai kapcsolatok mozgatórugója a gazdasági érdek, különösképp a kereskedelem.
- H2: Az Európai Unión belül jelentős különbségek fedezhetőek fel a fejlettebb mag és a kevésbé fejlett periféria Kínával folytatott kereskedelmében.
- H3: A periféria számára nagyobb jelentőségű a Kínával folytatott kereskedelem.
- H4: Kína az EU differenciáltságát kihasználva képes lehet az Unió egységének megbontására.
- H5: Kína felemelkedése egyértelműen rontja az Európai Unió geopolitikai szerepét.

Ezen hipotézisek vizsgálata céljából több módszert is alkalmazok. A H1 vizsgálatához a kereskedelmi adatok feldolgozásán túl szükséges a szakirodalom áttekintése is. A jelen- és jövőbeli helyzet megértéséhez szükséges tájékozódni a kapcsolat múltjáról is, amit szintén szakirodalom alapján szükséges elemezni.

A H2 hipotézis vizsgálatához primer kutatást végzek kereskedelmi adatbázisok alapján.

A H3 hipotézis vizsgálatát szintén primer kutatásban, kereskedelmi adatbázisok alapján végzem.

A H4 hipotézis vizsgálatára több módszerrel is szükséges elemezni a gyűjtött bizonyítékokat. Kisebb részben támaszkodom az általam gyűjtött statisztikai adatokra. A lehetséges folyamatok elemzéséhez pedig Szenárióelemzést végzek, amelyben a szakirodalom és saját vizsgálatom alapján elemzem a hipotézisbe foglalt állítás bekövetkezésének lehetőségét.

A H5 hipotézis vizsgálatának alapját szintén a Szenárióelemzés jelenti. Ebben ok-okozati összefüggéseket felhasználva közelebbről is tanulmányozom, hogy a szakirodalom és saját vizsgálataim alapján egyértelműen bizonyítható-e, hogy az Európai Unió és Kína sikere kölcsönösen kizárják egymást.

2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

2.1. A kapcsolat politikai, intézményi története

A jelenlegi helyzet megértéséhez fontos ismernünk a két régió kapcsolatainak történelmét, így dolgozatomat a Kína-Európai Unió kapcsolatok történelmének bemutatásával kezdem.

A hidegháború bipoláris világrendjében Kína Mao Ce-tung elnök hatalma alatt az 1950-es évektől a Szovjetunióval, illetve a kommunista blokk országaival bonyolította kereskedelme nagy részét. Később viszont a két ország viszonya jelentős mértékben megromlott, kereskedelmük ennek következtében visszaesett. Az ország emiatt normalizálta diplomáciai kapcsolatait a kapitalista világgal, melynek következtében 1971-ben az Egyesült Nemzetek Szervezetének tagjává vált, sőt a Biztonsági Tanács állandó tagjai között is helyet kapott (Szunomár, 2013).

A nagymértékű reformfolyamat és nyitási politika csak Mao 1976-os halála után indult meg. Kína a következő néhány évtizedben jelentős változásokon ment keresztül Teng Hsziao-ping vezetésével, akit addig Mao félreállított és háttérbe szorított. 1978-tól kezdődött a reform és nyitás politikájának megtervezése, és ezzel egy olyan rendszer létrehozása, amely nem követi Mao dogmáit, viszont elfogadható a kínai vezetőknek is, akik továbbra is ragaszkodtak a marxizmus-leninizmus eszméihez (Tálas, 2006). A reformpolitika és a modernizálás közvetlen előzményének jelszava a „Négy Nagy Modernizálás” volt, amibe beletartozott a mezőgazdaság, az ipar, a tudomány és a honvédelem reformja (Ifj. Simon, 2001). Ebben a tanulmányban a külpolitikai nyitást fogom részletesebben is megvizsgálni, az Európai kapcsolatokra fókuszálva.

Kína 1975-ben létesített diplomáciai kapcsolatot az Európai Közösséggel. Ez a szakirodalom szerint még csak szimbolikus lépésként fogható fel, mellyel mindkét fél elismerte egymás lehetséges jövőbeli jelentőségét, illetve a közös érdekeiket a szovjet fenyegetés ellen. (Möller 2002; Cabestan 2006; Rácz 2020). Kína fő várakozása az EK-val kapcsolatban az volt, hogy az a későbbiekben nagyobb politikai, és akár katonai szereppel fog bírni, így segíthet a szovjet hegemonia feltartóztatásában, és ezzel egyidőben segíthet Kína modernizációjában is. Az Európai Közösség szeme előtt pedig a világ legnagyobb fogyasztói piacának megnyitása lebegett (Möller, 2002).

A kapcsolatfelvétel megnyitotta az utat a kereskedelmi egyezmények előtt, amik közül az elsőt 1978-ban írták alá, majd már 1979-ben egy újabb szerződést kötöttek a textiltermékek kereskedelméről. Ezeket a szerződéseket alapul véve született meg az 1985-ös Kereskedelmi

és Együttműködési Egyezmény, amelynek különösen nagy jelentősége volt, mivel a kapcsolat jogi keretét határozta meg. Az egyezmény eltér az egyéb EU által kötött szerződésektől abban a tekintetben, hogy szinte kizárólag gazdasági megközelítést alkalmaz, célja a felek kereskedelmének előremozdítása (Rácz 2020).

Cabestan (2006) szerint a Kína-Európa kapcsolat egészen 1992-ig szimbolikus maradt, és addig nem is vizsgálta bővebben a két régió közötti kapcsolatokat. Möller (2002) bővebben is értékelte az EK és Kína 1975 és 1989 közötti viszonyát, és arra a következtetésre jutott, hogy ebben az időszakban a közeledést politikai és gazdasági érdekek hajtották, és nagyrészt csak taktikai és gazdasági változtatásokból állt, egyik oldalon sem láthattunk valóban globális érdekérvényesítésre való törekvést. Ahogy fogalmaz: „ez az ártatlanság korszaka volt, amikor mindkét fél udvarolt a másiknak, anélkül, hogy tiszta tervei lennének a jövőre (Möller, 2002, p. 14.)”.

1989 különösen rossz év volt a kapcsolat fejlődése szempontjából. Ennek nem csak a hírhedt Tiananmen téri események voltak az okai, hanem egyéb, rendszerszintű körülmények is közrejátszottak. Erre példa az, hogy Kelet-Európában a kommunizmus összeomlása elkerülhetetlennek tűnt, és egy demokratizálódási hullám kezdett végigsöpörni a földön. A kínai tüntetéssorozat nyomán 1989 májusának végén az Európai Parlament nyilatkozatban szólította fel a kínai kormányt, hogy tárgyaljon a tüntető diákokkal. A kínai kormány ennek ellenére brutálisan leszámolt a tüntetőkkel, amely esemény a Tiananmen téri mészárlás néven vált hírhedté. A 12 ország elítélte a demokratikus mozgalmak erőszakos elnyomását, és felfüggesztették az összes magasszintű kapcsolatot az országgal. Június 7-én a Tizenkettek arról döntöttek, hogy minden gazdasági- és kulturális kapcsolatot megszakítanak Kínával. Ez viszont Németország vétója miatt csak nem kötelező érvényű egyoldalú nyilatkozattétel lett. (Möller, 2002). Az EU az incidens hatására számos szankciót vezetett be, amelyek közül a legfontosabb a fegyverembargó volt (Rácz, 2020).

Ami Európa gazdaságát illeti: a szankciók meglehetősen rosszul érintették a Közösséget. Az EK kereskedelmi mérlege 1987-ban még 3 milliárdos többlettel zárt, 1988-ban már 1,2 milliárd ECU-s hiány volt megfigyelhető. 1989 után ez a hiány évente 95%-kal nőtt, majd 1991-re elérte a 10 milliárd ECU-t (Szunomár, 2013).

A széleskörű kereskedelmi kapcsolatok miatt az EK nem tartotta fent sokáig az ellenséges viszonyt. Alig egy hónappal az incidens után, 1989 július 4-én európai tisztségviselők már jelezték Peking felé, hogy készek helyreállítani a politikai kapcsolatokat. Ebből látható, hogy Európa a vérengzés elítélésével egyszerre próbált megfelelni saját közvéleményének, illetve a

gazdasági érdekeit sem kívánta szem elől téveszteni. Európa tehát ügyelt rá, hogy a kapcsolat hosszútávon semmiképp se sérüljön (Szunomár, 2013).

Az ügy rendezésével megbízott spanyol külügyminiszter ezután Pekingbe utazott, és tárgyalt a kínai külügyminiszterrel, kereskedelmi miniszterrel és miniszterelnökkel - alapvetően gazdasági kérdésekről. 1990 októberében végül az Európai Parlament és Európai Tanács a bilaterális kapcsolatok helyreállításáról döntött, amire végül csak 1992-ben került sor hivatalosan. Ezután csak egyetlen szankció maradt életben, a fegyverembargó. Ezt követően tovább mélyült a kapcsolat: évente csúcstalálkozókat tartottak, amiket több magas szintű diplomáciai és üzleti találkozó egészített ki (Rácz, 2020).

1992-ben megkötötték a Maastrichti Szerződést, ami új alapra helyezte az európai integrációt. Ez a szerződés adta az alapját a közös kül- és biztonságpolitikának, és a jövőbeli közös védekezési politikának. Létrehozta az Európai Uniót, melynek a három pillére az EK, a Közös Kül- és Biztonságpolitika, illetve a rendőri és bírói együttműködés. A bürokratikus folyamatok bonyolultsága miatt viszont továbbra sem volt egyértelmű, hogy az Európai Unió nemzetközi szinten is közösen fog fellépni. Ezt bizonyítja az is, hogy a Jugoszláv háborúk során az EU képtelen volt egy közös cél érdekében közös eszközökkel fellépni. Ez nem kerülte el Kína figyelmét sem. Emiatt 1993-tól az EU fontosabb államait helyezte külpolitikájának előterébe, a bilaterális kapcsolatokat szem előtt tartva, ahelyett, hogy magával az Európai Unióval tárgyalt volna. (Möller, 2002).

A történelmi változás 1993-ban következett be, amikor Helmut Kohl német kancellár Pekingbe látogatott. Ez tette lehetővé azt, hogy megszűnjenek a Kína ellen életbe léptetett szankciók, illetve, hogy meginduljon a külföldi tőke áramlása az országba (Rácz, 2020).

1995-ben az Európai Bizottság kiadta első Kínával kapcsolatos dokumentumát, „Hosszú távú politika a kínai-európai kapcsolatokról” címmel. A Bizottság szerint Kína globális és regionális biztonsági szerepvállalása és a világ gazdaságban elfoglalt szerepe teszi szükségessé, hogy Európa ismét együttműködjön Kínával. Ebbe a dokumentumba is bekerültek az Unió aggodalmai a kínai emberi jogi helyzettel kapcsolatban, illetve kijelentik, hogy az EU Kínában is elő kívánja segíteni a demokratikus intézmények és a jogállam létrehozását. Ez a dokumentum is példa arra, hogy a Kína-EU kapcsolat egyik alapkonfliktusának az emberi jogi kérdéseket tekinthetjük (Tóth, 2015).

Az emberi jogok kérdésében később is folytatódtak a nézeteltérések: Az EU 1990-től kezdve minden évben javaslatot nyújtott be az ENSZ Emberi Jogi Bizottságában Kína jogsértései miatt. Ezek viszont nem értek célzt, Kína az összes javaslat elfogadását sikeresen megakadályozta. Látszott viszont, hogy a gazdasági érdekek fontosabbak, mint az emberi jogi

aggodalmak, ugyanis 1997-ben Franciaország, Németország, Olaszország és Spanyolország bejelentette, hogy a továbbiakban nem fogják támogatni a Kína elítélésére tett EU-s javaslatokat. Ezt azzal indokolták, hogy szerintük előrelépések történtek az emberi jogok területén. Ennek ellenére ebben az évben 15-ből 10 EU-s állam még benyújtotta az elítélő javaslatot, amihez leginkább a Skandináv országok ragaszkodtak. Ennek a következménye gazdasági retorzió lett Kína részéről: Kína nem kötött ezekkel az országokkal gazdasági szerződéseket, illetve csökkentették gazdasági kapcsolataikat. Emiatt ezek az országok is felhagytak az aggodalmaik ENSZ elé vitelével (Tóth, 2015).

2001-ben Kína csatlakozott a Kereskedelmi Világszervezethez, a WTO-hoz. A csatlakozás előtt, leginkább a 90-es években Kína gyakran célpontja volt a WTO-tagok piacvédelmi eljárásainak. A legtöbb ilyen eljárást az USA, az EU, Kanada és Ausztrália indította, de ezeken az országokon kívül több feltörekvő ország is megpróbálta jogi eszközökkel fékezni a növekvő kínai importot. A sok exportkorlátozó intézkedés csak egy része volt azoknak az okoknak, melyek motiválták Kínát arra, hogy sok év után WTO taggá váljon. Sokkal fontosabb volt Kína számára az, hogy az ország világgazdasági és világkereskedelmi szempontból egyenjogú legyen a WTO tagországaival. A csatlakozás során Kína sajátos feltételekbe egyezett bele, például abba, hogy a csatlakozásnál a szokásosnál jóval hosszabb felkészülési időszakot vállalt, amellet, hogy csak szigorúbb feltételekkel tudott csatlakozni (Inotai–Juhász, 2009).

A csatlakozást az EU kizárólag azzal a feltétellel támogatta, hogy az EU nem adja meg Kínának a piacgazdasági státuszt, amely azzal járt volna, hogy a kínai termékek mentességet élveznek az antidömping-eljárás alól. Az EU segítette Kínát politikai és technikai téren is, abból a célból, hogy megtörténhessen az ország WTO-hoz való csatlakozása. Ezért cserébe az EU speciális feltételeket alkudott ki az európai vállalatok számára (Rácz, 2020).

Annak, hogy az Unió megfelelően tudja képviselni az érdekeit a csatlakozási tárgyalások során az volt a feltétele, hogy egy egységes irányvonalat képviseljenek. A WTO csatlakozási tárgyalások során először felállítanak egy WTO Munkacsoportot, amely megszabja a csatlakozni kívánó ország számára azokat, a követelményeket, amiket teljesítenie kell a belépéshez, illetve értékeli az adott ország gazdasági szabályozásának helyzetét. Ezek után bilaterális tárgyalások során vitatják meg a konkrét feltételeket. Ezen tárgyalások során az EU-t az Európai Bizottság képviselte, amely stabil és széles, de íratlan mandátumot kapott az Európai Tanácstól (Tóth, 2015).

2003-ban Kína és az Európai Unió is fontos dokumentumokat jelentettek meg, amelyek összegezték a kapcsolatuk eddigi alakulását, és célokat tűztek ki. Az EU fő célja egy átfogó

stratégiai partnerség kialakítása Kínával. Az EU 3 stratégiai partnert nevezett meg Ázsiában: Kínát, Indiát és Japánt. A stratégiai partnerségnek nincs hivatalos definíciója, az EU szerint sem. Magában foglalja azt, hogy megismerjék Kína belső politikai és társadalmi folyamatait, ami hozzásegíti őket ahhoz, hogy Kína a jövőben megbízható partnere legyen az Uniónak. Az EU fontosnak tartja továbbá azt is, hogy Kína nagyhatalommá válása során figyelembe vegye a nyugati kormányzási elveket, mint például az átláthatóságot, az általános emberi jogokat és a felelős kormányzást. Kína saját céljaként egy egyenlő, demokratikus nemzetközi kapcsolatot és stabil békét nevezett meg (Stepan – Ostermann, 2011; Cabestan, 2009). Szunomár (2013) alapján a stratégiai partnerség egyértelmű jele volt annak, hogy az Unió elismeri Kína sikeres fejlődését: a WTO-csatlakozást, és a nemzetközi kérdésekben való növekvő aktivitást, illetve az Európa irányába nyitott és elkötelezett új kínai vezetőgenerációt.

Kína számára kulcsfontosságú, hogy a nyugati technológiák és tudás segítségével egy erősebb gazdaságot építsen ki. Végso soron Kína célja egy olyan multipoláris világrend kialakítása, amelyben ő is vezető szerepet játszhat (Stepan – Ostermann, 2011). A stratégiai partnerség eléréséhez Kína több feltételt is szabott, melyek közül valószínűleg a legfontosabb a Tiananmen-téri tüntetések óta érvényben lévő EU-s fegyverembargó eltörlése volt (Cabestan, 2009).

Nem meglepő tehát, hogy 2003-ban előtérbe került a fegyverembargó kérdése. Ezt leginkább francia és német politikai vezetők támogatták, annak ellenére, hogy az embargót kiváltó kínai emberi jogi helyzetben azóta sok változás nem történt. Kijelenthető tehát, hogy csupán kereskedelmi érdekeik hajtották őket az embargó feloldására. Az EU végül nem oldotta fel az embargót, az USA ugyanis határozottan elutasította ezt a lehetőséget. (Tóth, 2015). Ez a kérdés azóta többször előtérbe került, legutóbb 2010-ben, de azóta sem történt meg az embargó feloldása a folyamatos emberi jogi aggályok miatt (Rácz, 2020).

2007-ben az EU újabb dokumentumot adott ki, melyben a kínai reformprogram és fejlődés támogatását nevezte meg fő célnak. Ezzel az EU célja azon kívül, hogy a kínai gazdasági, társadalmi, és intézményi változásokat felgyorsítsa az, hogy Kínát fokozottan bekösse egy multilaterális világrendbe, amelynek egyik fő kidolgozója az EU lenne. Ennek céljából 24 területen folytattak szektorális párbeszédet (Inotai – Juhász, 2010).

2013-ban a pekingi Kína-EU csúcstalálkozón fogadták el az „EU-China 2020 Strategic Agenda for Cooperation” nevű dokumentumot, amely meghatározza a két régió kapcsolatait. Ez a dokumentum hasonló célokat fogalmaz meg, mint amik a 2007-es EU Bizottsági dokumentumban szerepelnek, viszont fontos különbség, hogy ez már egy közös kiállítás, mindkét fél elfogadta a benne foglalt célokat és vállalásokat (Szunomár, 2018).

Szintén ebben az évben indította Kína az Egy Övezet Egy Út programot. A program célja, hogy elősegítse a kereskedelmet Kína és a partnerországok között. A kezdeményezés valójában a már korábban elindult folyamatok folytatásának is tekinthető, egy összefoglaló név alatt. Ennek az az oka, hogy a kínai cégek már a kezdeményezés meghirdetése előtt is fektettek be külföldön és infrastruktúra építési projekteket is végeztek. A program az addig természetes úton végbemenő folyamatokat állami irányítás alá vette, anélkül, hogy konkrét célokat jelölt volna meg. Emellett az egyes projekteket továbbra sem koordinálják, és a kínai piaci szereplők versenyben vannak a projektek elvégzéséért (Baranyi et al. 2020). A kezdeményezésről a későbbiekben bővebben is írok. A kapcsolat történetét az 1. táblázat összesíti.

1. táblázat: **Kína és az Európai Unió politikai kapcsolatainak idővonala**

1975	Diplomáciai kapcsolat létesítése Christopher Soames az első Európai Biztos, aki ellátogat Kínába
1978	Kereskedelmi szerződés, Vegyes Bizottság létrehozása
1979	A Vegyes Bizottság első ülése Pekingben, megállapodás a textilkereskedelemről
1980	Első interparlamentális találkozó az EP és a Kínai Népi Kongresszus delegációi között Strasbourgban
1983	Az első tudományos és technológiai együttműködés elindítása
1985	EK–Kína kereskedelmi és gazdasági együttműködési megállapodás
1988	Az Európai Bizottság Pekingi képviselőjének megnyitása
1989	A Tianannmen téri incidensre reagálva az EK lefagyasztja a kínai kapcsolatait és számos szankciót vezet be az ország ellen, többek között fegyverembargót
1990	Az EU helyreállítja a bilaterális kapcsolatokat Kínával
1992	Maastrichti szerződés
1995	Az Európai Bizottság első Kínával kapcsolatos dokumentum megjelenik „Hosszú távú politika a kínai-európai kapcsolatokra” címmel
2001	Kína csatlakozik a WTO-hoz
2003	Stratégiai partnerség Kína és az EU között
2007	EU Kína stratégiája
2013	Elfogadják az „EU-China 2020 Strategic Agenda for Cooperation” nevű dokumentumot

Forrás: Saját szerkesztés, European External Action Service alapján, 2012

2.2. Gazdasági kapcsolatok története

Kína 2001-es WTO csatlakozása eredményeképp az ország kereskedelme az Európai Unióval is gyors növekedésnek indult. Az ezt követő néhány évben az Unió is egyre inkább nyitott kelet felé, és elmélyítette a kínai kapcsolatait. A két fél kereskedelme 2002 és 2008 között évente átlagosan 26,5 %-kal nőtt, évi 86,76 milliárd USD-ről évi 425,58 milliárd USD-re. A két fél kereskedelmét folyamatosan magas kereskedelmi deficit jellemzi az EU részéről. (Li, 2020).

A 2009-es válság hatására a gyorsütemű kereskedelmi bővülés megtorpant. Fontos megjegyezni, hogy míg a válság hatására az EU-ba történő behozatal 13,6%-kal csökkent, addig az EU Kínába történő exportja továbbra is növekedett. Ezt az okozhatja, hogy Kína az Európai Unióból alapvető termékeket importált, míg az EU Kínából sok olyan terméket hozott be, amelyet egy válság során az európai lakosság nélkülözni tudott (Stirber et al. 2017).

Az Inotai – Juhász (2010) szerzőpáros emellett viszont arra hívja fel a figyelmet, hogy az EU kereskedelmében Kína jelentősége a válság hatására export és import szempontjából is nőtt. Az EU exportja Kínába egyedülként tudott nőni 4%-kal, az Unió kereskedelme egyetlen más országgal sem nőtt ebben az évben. Emellett, habár a kereskedelmi deficit nominális értéke csökkent, de ez az Unió teljes hiányának 126%-át tette ki, ami azt jelenti, hogy Kína nélkül az EU kereskedelme többlettel zárt volna.

2017-ben Kína legnagyobb kereskedelmi partnere az EU-volt, míg az EU-nál Kína a második helyet foglalta el az USA után. Az EU 375 milliárd euró értékben importál Kínából, és 198 milliárd euró értékben exportál oda. Ez jelentős kereskedelmi deficitet jelent, 2017-ben 176 milliárd euró volt a hiány (Saarela, 2018).

A hatalmas kereskedelmi deficitnek 5 fő oka lehet a szakirodalom szerint. Elsőként a két fél piaci kereslete, ugyanis az EU-ban a jövedelem nagyobb részét fordítják fogyasztásra, mint Kínában, ahol nagyobb megtakarítási ráta jellemző. A második ok a nemzetközi ipari transzferekben, illetve az outsourcingban keresendő. Kína ugyanis a legtöbb ellátási láncban csak az utolsó láncszem, tehát alacsony hozzáadott értékkel bíró összeszerelő üzemként működik. Az így feldolgozott termékek kereskedelme nélkül Kína kereskedelme deficitese lenne. Harmadik ok az Euro és a kínai valuta, a renminbi közötti árfolyam változásában rejlik. Ha a renminbi gyengül, akkor a kínai javak relatív ára alacsonyabb, és növekszik irántuk az EU-s kereslet. Az elmúlt években pedig a renminbi gyengült az euróval szemben, ami megmagyarázhatja a deficit egy részét. A negyedik oka a magas deficitnek az, hogy a két fél különböző módon vezeti a kereskedelmi statisztikáit. Az utolsó ok pedig az, hogy az EU

ellentétes hatást ér el a Kínával szembeni protekcionista intézkedésével. Habár az Unió protekcionista intézkedési a kínai termékek bejutását rövidtávon megnehezítik és csökkentik a kereskedelmi deficitet, de hosszútávon nagyobb szerepe van annak, hogy a kínai piac hatalmas, és a kínaiak bére nagy sebességgel növekszik. Kína az EU-s protekcionista intézkedések ellensúlyozására szintén hasonló intézkedéseket vezetett be, amik exportveszteségeket eredményeznek az Unió számára (Li, 2020).

Chen et al. (2021) tanulmánya azt vizsgálta statisztikai módszerekkel, hogy a Kína-EU kereskedelem kiegészítője, vagy inkább helyettesítője egymásnak. Arra jutottak, hogy a Kína-EU kereskedelem, különösképp az EU exportja Kínába gyengítette az EU-n belüli kereskedelmi kapcsolatokat. Ez a diszintegrációs hatás a legerősebben a központi EU-országok között érvényesült, míg a periféria és a központ között, valamint a periférián belül gyengébb volt.

A kereskedelem mellett a gazdasági kapcsolatok fontos összetevőjét jelentik a közvetlen külföldi tőkebefektetések, vagyis az FDI is. Kína nagymennyiségű közvetlen külföldi tőkebefektetést vonz magához. Ennek ellenére nem minden iparágban engedélyezi őket. 2017-ben új irányelveket határozott meg a külföldi befektetésekkel kapcsolatban. Több, mint 400 különböző iparágat határoztak meg, és mindegyiket besorolták az alábbi három kategória egyikébe: a külföldi befektetés támogatott, korlátozott, vagy tiltott. Korlátozó eszköz például az, hogy egyes iparágakban külföldi cég csak egy kínai társvállalkozás mellett alapíthat céget, úgy, hogy a kínai félnek legalább 50%-os tulajdonrésze legyen (Saarela, 2018).

Más szakirodalom szerint viszont kijelenthető, hogy az európai működőtőke-beáramlás Kínába viszonylag gyenge. Az összeg 2010 és 2015 között évi 10 milliárd euróra, míg 2016-ban és 2017-ben évi 8 milliárd euróra rúgott. Ennek okai leginkább az informális korlátozásokban keresendők. Ezzel szemben Európa a kínai működőtőkebefektetések egyik kedvelt célpontja, 2017-ben 35 milliárd euró, viszont 2016-hoz képest ez az összeg 17%-os visszaesést jelent. A kölcsönösség hiánya leginkább az európai érdekeknek árt, ugyanis megakadályozza a piaci források hatékony elosztását, amik az európai fogyasztókat és termelőket is negatívan érintik. Ennek ellenére Kínának sem előnyös a jelenlegi állapot, ugyanis amellet, hogy a külföldi befektetők elégedetlenek, az FDI alacsony szintje Kína saját jólétét is veszélyezteti. (Hanemann – Huotari, 2018).

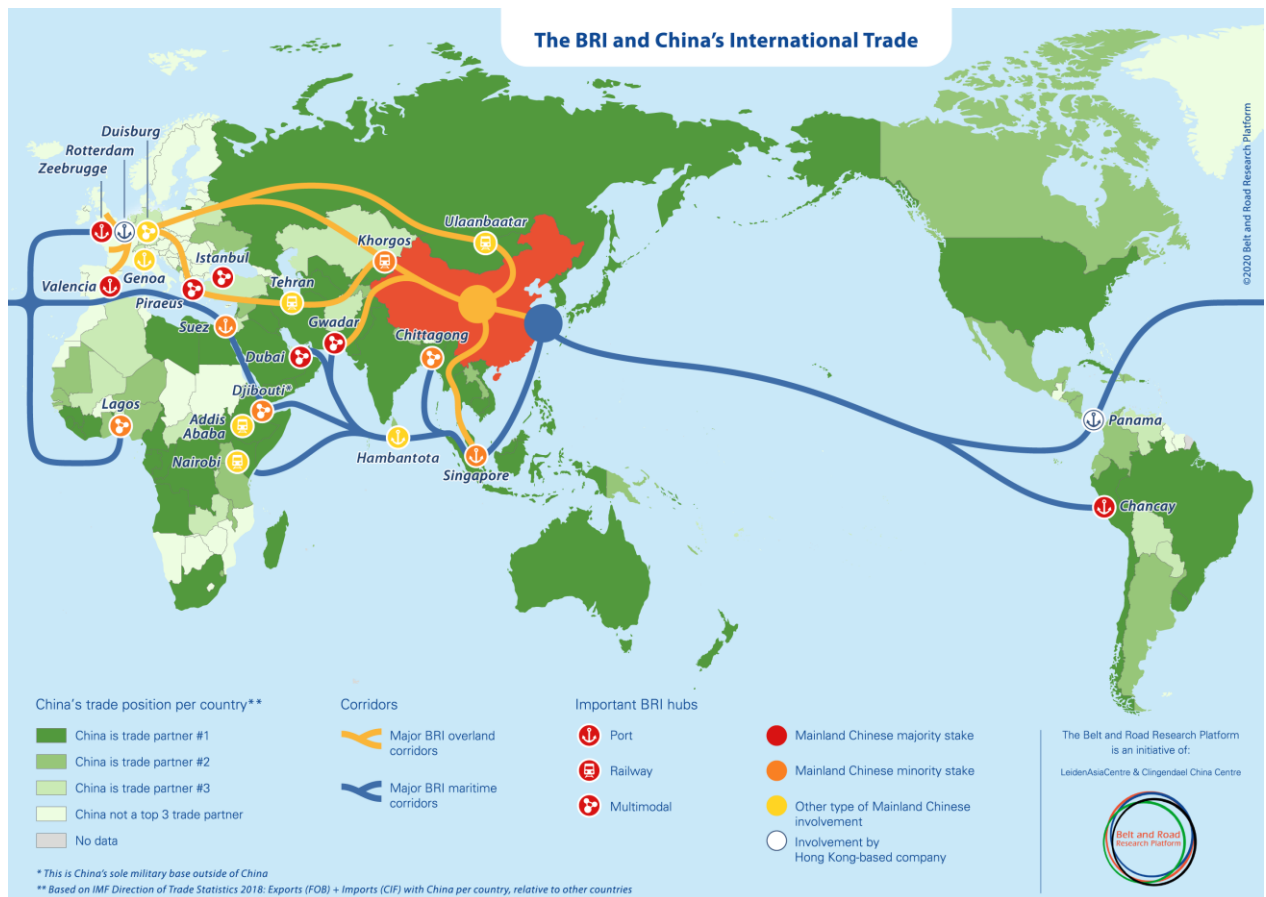
A kínai befektetési piac megnyitása volt a célja EU-Kína Átfogó Befektetési Megállapodásnak (CAI). A 35 fordulós tárgyalássorozatot 2020 végén zárták le, de ezzel még nincs vége a folyamatnak, ugyanis a feleknek még alá kell írni az egyezményt, illetve az Európai Parlamentnek ratifikálnia kell azt. Az egyezmény 3 fő pilléren alapszik: piaci hozzáférés, egyenlő versenyfeltételek és fenntartható fejlődés. Az egyezményt főleg Európában, de

Kínában is számos kritika érte. Európában hiányolták a különböző garanciákat és a vitarendezési mechanizmusokat, valamint azt, hogy az Uniónak nem sikerült elérnie azt, hogy Kína hitelesen elkötelezze magát a munkahelyi és környezetvédelmi standardok iránt, különösképp a kényszermunkaerő alkalmazása tekintetében. Egyes kínai EU-szakértők szerint pedig az egyezmény túl sokat engedett Európának, és Kína túl nagyvonalúan bánt Európával, jobb feltételeket is kaphatott volna az akkori körülmények között, ugyanis a koronavírus járvány meggyengítette az európai gazdaságot (Godement, 2021).

2.3. Az Egy Övezet, Egy Út kezdeményezés

Xi Jinping kínai államfő 2013-ban hirdette meg az „Egy Övezet, Egy Út” (Belt and Road Initiative, vagy BRI), vagy „Új Selyemút” kezdeményezést. Egyes szakirodalmak a programra úgy tekintenek, mint a 21. század jelentős geopolitikai stratégiája, lehetséges globális hatásokkal (Rolland, 2017; Horváth, 2020), míg mások megkérdőjelezzik a program geopolitikai szerepét, és a gazdasági jelentőségét hangsúlyozzák (Baranyi et al. 2020). Kína szintén tagadja, hogy a program az ország geopolitikai ambícióit lenne hivatott elősegíteni, és gazdaságilag racionális lépésekként határozza meg azt (Kocsis et al., 2017).

Az 1. ábrán láthatóak a kezdeményezés fő irányvonalai. Horváth (2021) 5 fő útvonalat említ az Egy Övezet, Egy Út kezdeményezés kapcsán. Ebből 3 útvonal szárazföldi, 2 pedig tengeri.

1. ábra: Az Egy Övezet, Egy Út kezdeményezés legfontosabb útvonalai

Forrás: Belt and Road Research Platform, 2020

Szárazföldi útvonalak:

- Kínától Közép-Ázsián és Oroszországon keresztül Európáig
- Kínától Közép-Ázsián és Nyugat-Ázsián keresztül a Perzsa-öböl és a Földközi-tengerig
- Kínától Délkelet-Ázsiáig és az Indiai-óceánig

Tengeri útvonalak

- Kínai tengerparti kikötőktől a Dél-kínai-tengeren és az Indiai-óceánon keresztül Európáig
- Kínai tengerparti kikötőktől a Dél-kínai-tengeren és a Csendes-óceánon keresztül Észak- és Dél-Amerikáig

Az 1. ábrán narancssárgával jelölték a szárazföldi, kékkel pedig a tengeri útvonalakat. Ezen kívül jelölve vannak a fontosabb BRI-központok is, megkülönböztetve a kikötőket, a vasúti központokat és a multimodális központokat.

Összesen tehát több, mint 60 országot ér el a kezdeményezés, ami a világ népességének 64%-át és GDP-jének 30%-át fedi le, olyan régiókat is, ahol hatalmas lehetőség van a fejlődésre (Huang, 2016).

A BRI fő célja, hogy növelje a kereskedelmet és erősítse résztvevő országok kapcsolatait. 5 fő komponense van: Politikai koordináció, szállítási koordináció, a kereskedelem megkönnyítése, a valuták konvertibilitásának növelése és az emberek közötti csere megkönnyítése (Baranyi et al. 2020)

Huang (2016) szerint a program legfontosabb része az infrastruktúrafejlesztés és a nemzetközi együttműködés. A program egyedülállóan segít a fejlődő országoknak az infrastruktúrájuk fejlesztésében. Ez különösen fontos, ugyanis ezek az országok, például Közép-Ázsia országai jóval kevesebbet fektetnek be az infrastruktúra fejlesztésébe a szükségesnél.

Több szerző is belpolitikai okokra vezeti vissza a program elindítását. Baranyi et al. (2020) alapján Kína azzal tudta átvészelni a 90-es években a világszerte jelentkező rendszerváltó hullámot, hogy a lakossága egyre növekvő jólétben élt. A 2010-es évekre lelassult a kínai gazdaság növekedése, így féltő volt, hogy a rendszer elveszti politikai legitimitását és megreked a közepes jövedelmű országok csapdájában.

A gazdaság lassulásának oka, hogy Kína növekedése az utóbbi évtizedekben leginkább az exporton és a befektetéseken alapult. Ezek motorjai az olcsó munkaerőjű könnyűipari- és feldolgozószektor, illetve a sok befektetést vonzó nehézipar. Ezek lendülete napjainkban pedig kifulladásra látszik a növekvő bérek és a nehézipar többletkapacitása miatt. Kínának ezért új növekedési pályára kell állnia, amiben nagy segítséget nyújthat az Egy Övezet Egy Út kezdeményezés. Ennek oka egyrészt az, hogy kezdeményezés kapcsán Kína lehetőséget kap arra, hogy az alacsony hozzáadott értékkel bíró feldolgozóipar egy részét kiszervezze egy BRI partnerországba, ahol a kínainál olcsóbb a munkaerő, másrészt a BRI partnerországok felvevőpiacot biztosíthatnak a jelenleg túl nagy kapacitással bíró nehézipar számára. Emellett fontos az is, hogy Kína átálljon a magas hozzáadott értékkel bíró, technológiaintenzív iparágak fejlesztésére, ami már ma is nagy jelentőséggel bír (Huang, 2016).

Huang (2016) szerint Kína másik célja a programmal a nagyobb világgazdasági befolyás megszerzése. Ezt az teszi lehetővé, hogy Kína egy-két évtizeden belül nagyobb gazdaságra tehet szert, mint az USA, és így már aktív szereplőként kíván fellépni a nemzetközi porondon. Rolland (2017) arra hívja fel a figyelmet, hogy a BRI-t sok nyugati szakértő csak részletiben nézi, annak ellenére, hogy az egy nagy, összefüggő stratégia. Figyelmeztet, hogy ha Kína terve sikerül, az azzal járhat, hogy létrejön egy olyan összekapcsolt Eurázsiai kontinens, ahol tartósan

autoriter politikai rezsimek uralkodnak, és egy olyan regionális társadalmi rend, ami Kína értékeit és érdekeit képviseli. Cornell – Swanström (2020) tanulmánya szintén amellel foglal állást, hogy a BRI sokkal több, mint egy pusztán gazdasági kezdeményezés, és főként geopolitikai természetű. Célja többek között Kína szerepének növelése Eurázsiaiban, az USA szerepének kiegyenlítése és a politikai nyomásgyakorlás.

Ezzel szemben más szakirodalmak nem gondolják feltétlenül geopolitikai fenyegetésnek a tervet. Horváth (2021) amellel érvel, hogy a program nem egy agresszív geopolitikai törekvés, és az országnak nem célja, hogy hegemon nagyhatalom legyen. Szerinte a program jelenlegi állapotában inkább lehetőségek tárháza, mint veszély forrása és sok nyugati szakértő demonizálja azt, ugyanis féltik a hatalmukat. Szerinte Kína célja egy multipoláris világrend, ahol nem egy szuperhatalom irányít, hanem a nemzetek közösen vállalnak felelősséget. A projekt gazdasági jelentőségét hangsúlyozza Baranyi et al. (2020). Szerintük a projekt geopolitikai hozadéka legfeljebb másodlagosak, és az Egy Övezet, Egy Út jelenleg nem fontos része a nemzetközi politikának. Ha azonban az USA-Kína rivalizálás elmélyül és a konfliktus egy újabb hidegháborúvá fajul, akkor könnyen kaphat több geopolitikai tartalmat a BRI is, bár nem a félt mértékben.

Egyes elemzők a kezdeményezést Kína „Marshall-tervének” nevezik. Jól látszik viszont, hogy az ország nem jótékony segélyezést folytat, hanem sokkal inkább megtérülő, piaci alapon is működőképes beruházásokat hajt végre a fejlődő országokban (Csizmadia, 2017). Shen – Chan (2018) tanulmányukban részletesen összehasonlították a két programot. Mindkét program céljai közé tartozott az export növelése, valamint az, hogy az ország valutája a nemzetközi szinten és a nemzetközi kereskedelemben elterjedjen. Mindkét program egy rivális elleni fegyver, ami biztosítja, hogy a periféria országai legalább nem csatlakoznak a másik oldalhoz. Célja mindkettőnek szintén, hogy elvonja a diplomáciai támogatást a riválistól. Végül pedig mindkét program egy olyan időszakban indult, amikor a meglévő világrend nem működött jól. Nagy különbség viszont, hogy míg a Marshall-terv egy olyan időszakban indult, amikor a világ teljes káoszban volt, a BRI már egy jól felépített, de stagnáló világrend idején próbálja a világpolitikát befolyásolni. Arra is felhívják a figyelmet, hogy a BRI gyenge az USA gazdasági és pénzügyi erejéhez képest, ami csökkentheti a projekt potenciálját.

A 16+1 kezdeményezés, vagyis Kína befektetési és gazdasági fóruma közép- és kelet-európai országokkal, 2012-ben jött létre Varsóban. Több EU-s tagállam is részt vesz a kezdeményezésben: Bulgária, Horvátország, Csehország, Észtország, Görögország, Magyarország, Lettország, Lengyelország, Románia, Szlovákia és Szlovénia. A megalapítás óta a csoport évente tart gyűléseket európai és kínai városokban, amiken általában az európai

országok államfői és a kínai miniszterelnök vettek részt. A gyűléseken általános irányelvekről állapodnak meg. Az irányelvek meghatározzák az országok következő éves kapcsolatait Kínával. Az együttműködés leglátványosabb eredményeit viszont az infrastruktúra-fejlesztési beruházások jelentik. Erre példa a Belgrád-Budapest vasútvonal felújítása. A vasútvonal magyar szakaszának építése kapcsán viszont az EU Bizottsága nyomozást indított, ugyanis Magyarország nem hozta nyilvánosságra a megvalósítóval, egy kínai vállalkozással kötött szerződést. Ez pedig EU irányelvekbe ütközik. (Cornell – Swanström, 2020).

A fentebb említett 16+1 kezdeményezés is jelzi, hogy Kína rendelkezik EU stratégiával. De rendelkezik-e az EU megfelelő válasszal erre? Nemzetközi kapcsolatainkban a tagállamok szinte teljes szabadságot élveznek, ezért nagy különbségek vannak a különböző tagországok Kínához való hozzáállásában. Ezek a különbségek többféleképpen is megmutatkoznak. Egyrészt az egyes tagállamok különböző tárgyalási pozícióval rendelkeznek, míg például Franciaországnak diplomáciai előnye van az ENSZ Biztonsági Tanács állandó tagsága miatt, addig Németország gazdaságilag van jobb helyzetben. Különbségek állnak fenn emellett a kelet- és a nyugateurópai nézetek között is, amelyek az évek során csak növekedtek. Dél-Európa is kitüntetett szerepet kap Kína külpolitikájában: Olaszország volt az első NATO tagállam, ami egyetértési megállapodást írt alá Kínával a BRI-ről, Görögország pedig szintén a fontos célpontja a BRI befektetéseknek (Jones, 2021).

Cornell – Swanström, (2020) cikke szintén felhívja a figyelmet a kezdeményezés lehetséges veszélyeire, főként arra, hogy esetlegesen megbonthatja az EU egységét. A tanulmány szerint viszont a program túl új ahhoz, hogy biztosak lehessünk abban, hogy beigazolódnak a kritikusok félelmek.

Yu (2018) tanulmányában arra mutat rá, hogy Európában gyakran úgy néznek Kína külpolitikájára, mintha az egy egységes, centralizált és racionális terv lenne. Ezzel szemben a valóság már régen nem ez, ugyanis több állami tulajdonú vállalkozás, intézmény és helyi kormányzat vesz részt a BRI projektben. Emiatt szinte lehetetlen, hogy minden szerv ugyanúgy lássa Kína nemzeti érdekeit. Az sem segít, hogy Kína nem közli egyértelműen a BRI-vel való céljait. Ez ugyan segít Kínának, hogy flexibilis maradjon, és változtasson a tervein, ha a szükség úgy kívánja, de veszélybe sodorja az EU-val való kapcsolatát.

3. ANYAG ÉS MÓDSZER

Kutatásomban az Európai Unió, azon belül a magállamok és a periféria, valamint 2 kiválasztott ország, Magyarország és Németország kereskedelmét elemzem Kínával. Az adatokat 2011 és 2020 között vizsgálom. A kereskedelmi adatok forrása két nemzetközi szervezet adatbázisa, az UN Comtrade adatbázis (ENSZ kereskedelmi adatbázisa), illetve a WTO Stats portál. Az árukereskedelem adatai az UN Comtrade-ből, a szolgáltatáskereskedelem adatai pedig a WTO Stats-ról származnak. A GDP adatok forrása a World Development Indicators adatbázis, amely a Világbank adatbázisa.

Az adatok kapcsán megjegyzem, hogy minden esetben az európai fél, vagy felek által jelentett értékeket vizsgálom. Ezt azért fontos hangsúlyozni, mert Kína gyakran kereskedelmi partnereitől eltérő értékeket jelent. A szakirodalom alapján megállapítható, hogy ennek nem az adatok szándékos eltorzítása az oka Kína részéről, hanem a statisztikai számítási módszerekben való különbségek (Li, 2020; Huang, 2017).

Az adatbázisokból kinyert adatokat Microsoft Excel programban feldolgozom, és összesítem. A kereskedelmi mérleget az adott évi export és import különbségéből számoltam. Az így kapott táblázatok segítségével diagrammokat készítek, amik használatával jobban megérthetőek a folyamatok. A diagrammokat a fejezetbe beillesztettem, míg a diagrammok alapjául szolgáló táblázatok a mellékletben találhatóak. Az alábbi diagrammokat készítettem el:

- Árukereskedelem Kínával, külön jelölve az import, az export, valamint a kereskedelmi mérleg.
- Árukereskedelem összesen, külön jelölve az import, az export, valamint a kereskedelmi mérleg.
- A Kínából érkező áruimport és a Kína felé irányuló áruexport az összes áruimport és áruexport százalékában
- A Kínából érkező áruexport, áruimport, illetve árukereskedelmi deficit az adott ország adott évi GDP-jének százalékában
 - Ehhez minden évben az adott évi, dollárban számított nominális GDP-t használtam.
- Az árukereskedelem összetétele BEC (Broad Economic Categories) alapján
 - 7 kategória: Ételek és italok, Ipari kellékek, Üzemanyagok és kenőanyagok, Tőkejavak (kivétel szállítási eszközök), Szállítási eszközök, Fogyasztási javak, Egyéb javak

- Szolgáltatáskereskedelem Kínával, külön jelölve az import, az export, valamint a kereskedelmi mérleg
- A Kínából érkező szolgáltatásimport és a Kína felé irányuló szolgáltatásexport az összes szolgáltatásimport és szolgáltatásimport százalékában.

A diagrammokat elkészítem az Európai Unióra, a 6 magországra és a 13 perifériaországra összesítve, valamint két országra, Németországra és Magyarországra vonatkozóan.

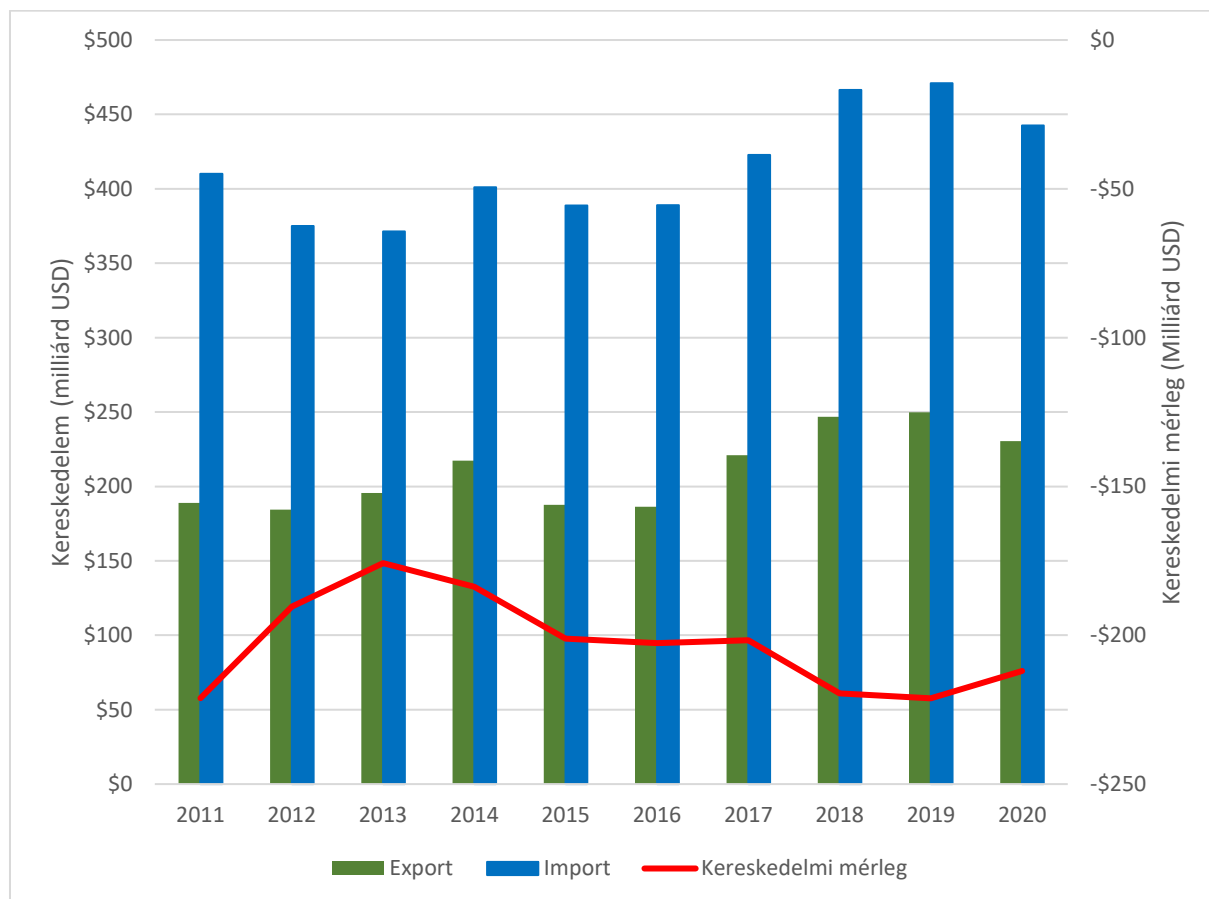
Annak oka, hogy az EU-n belül két csoportot külön vizsgálok, a következő: Bár az Európai Unió egységes belső piaccal rendelkezik, vagyis minden tagállam ugyanolyan feltételekkel kereskedik egymással, és a világ többi országával is, Halmai (2020) Mélyintegráció című művében megállapítja, hogy egy integráció legfontosabb tagjai, az úgynevezett mag fontosabb szerephez jut, és mélyebb integrációval rendelkezik, mint az egész integráció többi tagja. Napjainkban is gyakran folyik diskurzus a többsebességes Európa, a mag-Európa, illetve az á la carte Európa koncepciókról. Kutatásomban megvizsgálom, hogy van-e különbség a mag, illetve a periféria országai között a Kínával folytatott kereskedelem tekintetében és összehasonlítom a két csoport összesített kereskedelmi adatait. Magországok alatt Halmai (2020) alapján a 6 alapító tagot értem (Belgium, Hollandia, Luxemburg, Németország, Franciaország, Olaszország). A periféria országok kategóriájába pedig a 2004-ben, vagy azután csatlakozott országokat soroltam. Ide tartoznak az alábbi országok: Csehország, Észtország, Ciprus, Lettország, Litvánia, Magyarország, Málta, Lengyelország, Szlovákia, Szlovénia, Bulgária, Románia és Horvátország. Megjegyzendő, hogy bár Horvátország 2013-ban lett hivatalosan is tagja az Európai Uniónak, adatait a folytonosság miatt a vizsgált időszakban végig (így 2011-ben és 2012-ben is, amikor még nem volt EU-tag) bevettem a kutatásba. Az Európai Unió többi tagállamát ebben a fejezetben nem vizsgálom, azok ugyanis nem sorolhatóak be a fentebb leírt módszertan alapján egyik kategóriába sem.

A diagrammok segítségével következtetéseket vonok le a kereskedelem alakulásáról. Ezután szcenárióelemzést végzek. Ebben három szcenáriót elemzek, melyekben különböző lehetőségeket vizsgálom az EU és Kína kapcsolatainak alakulásában. A szcenárióelemzésben a saját kutatásom adatai mellett a szakirodalomra is támaszkodok. Az így kialakított szcenáriókban célom a felállított hipotézisek elemzése.

4. EREDMÉNYEK ÉS AZOK ÉRTÉKELÉSE

4.1. Az Európai Unió kereskedelmének vizsgálata

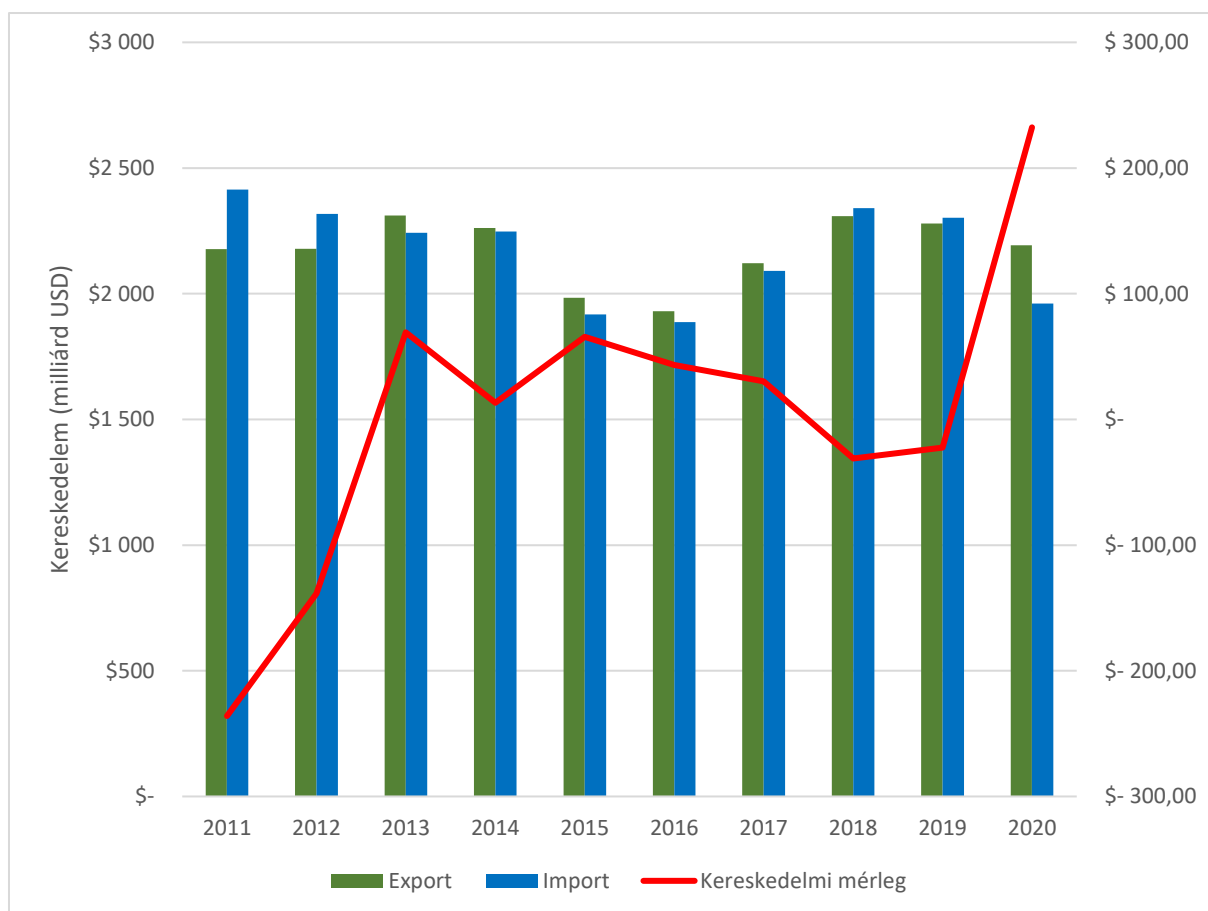
4.1.1. Árukereskedelem

2.ábra: Az Európai Unió árukereskedelme Kínával 2011 és 2020 között (milliárd USD)

Forrás: Saját szerkesztés UN Comtrade (2022) alapján

Az 2. ábráról leolvasható, hogy a vizsgált időszakban az Európai Unió és Kína kereskedelme hullámzó, de növekvő tendenciát mutat. Az EU 2011-óta végig alacsonyabb értékben exportált Kínába, mint importált onnan. Az export és az import is 2019-ben volt a legmagasabb, ebben az évben az export 249,85 milliárd USD volt, az import pedig 471,03 milliárd USD. A kereskedelmi deficit is ekkor volt a legmagasabb, 221,18 milliárd USD. Az import 2013-ban volt a legalacsonyabb, összesen 371,37 milliárd USD. A kereskedelmi deficit is ebben az évben volt a legalacsonyabb, 175,76 milliárd USD. 2020-ban a kereskedelem visszaesett, viszont ebben az évben lépett ki az Egyesült Királyság az Európai Unióból, így a kereskedelmi statisztikák már csak a maradék 27 EU tagállamra vonatkoznak.

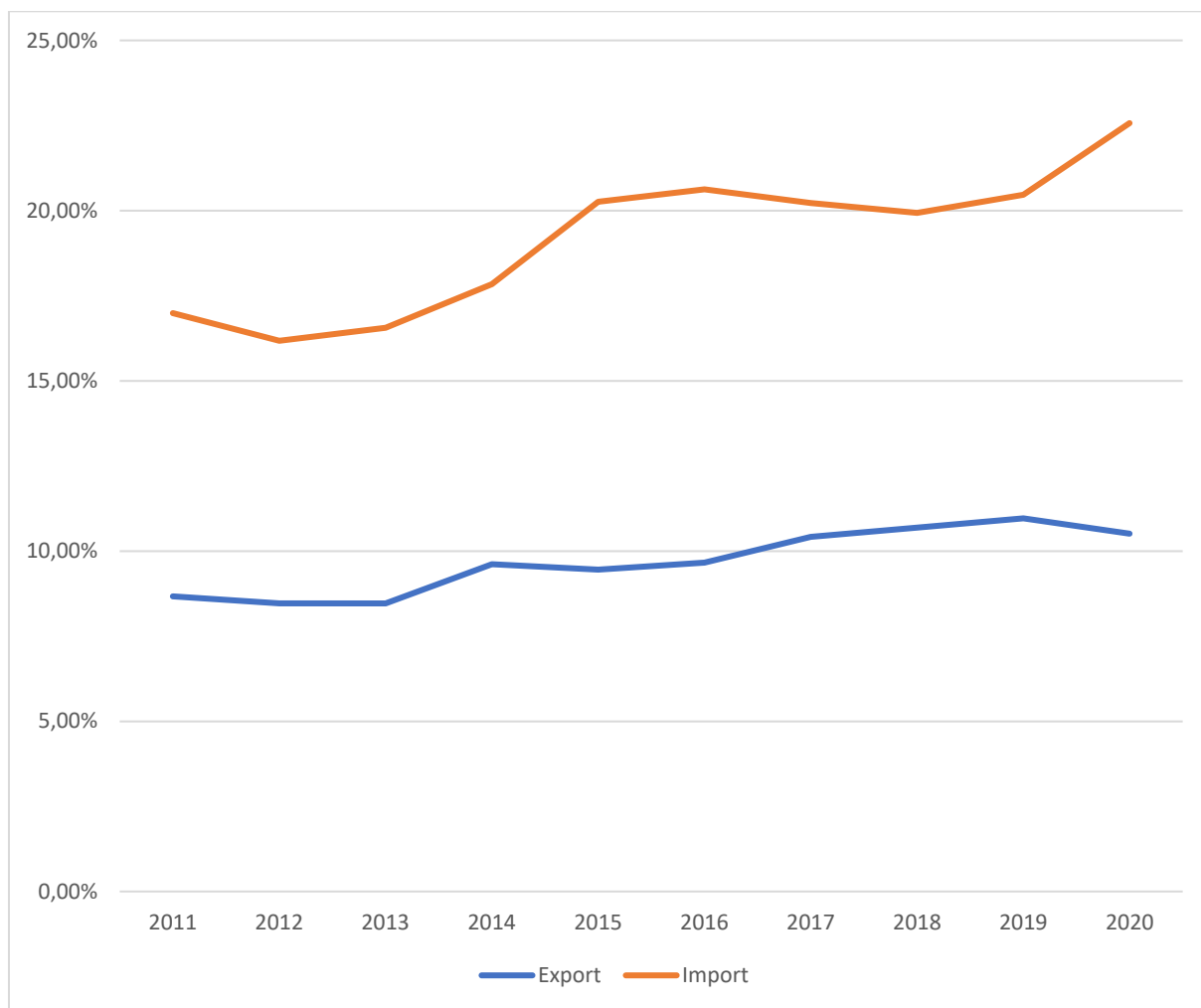

3.ábra: Az Európai Unió külső árukereskedelme 2011 és 2020 között (milliárd USD)

Forrás: Saját szerkesztés UN Comtrade (2022) alapján

A 3. ábra az EU összes, külső árukereskedelmét helyezi fókuszba. Ha ezt az ábrát összehasonlítjuk a Kínával folytatott kereskedelem grafikonjával, szembetűnő, hogy míg a Kínával szembeni kereskedelmi mérleg végig negatív volt, és stagnált, addig az EU összes külkereskedelmét vizsgálva az állapítható meg, hogy a bár 2011-ben, 2012-ben, 2018-ban és 2019-ben az EU kereskedelmi deficitel rendelkezett, de a többi évben többlettel rendelkezett. 2020-ban két deficitese év után a kereskedelmi mérleg az addigi legmagasabb pontjára ugrott, ekkor az EU 232 milliárd USD kereskedelmi többlettel rendelkezett az árukereskedelmet vizsgálva. Feltűnő még a 2015-ös és 2016-os év, amikor mind az import, mind az export alacsonyabb volt, mint a többi évben. Az export és az import is 2016-ban volt a legalacsonyabb. Ekkor az export 1930,05 milliárd USD volt, az import pedig 1886,84 milliárd USD. A vizsgált időszakban 2011-ben volt a legmagasabb az összes import, 2413,81 milliárd USD. A kínai kereskedelemmel összehasonlítva viszont feltűnő, hogy míg Kínával a kereskedelem volumene egyértelműen növekszik, addig az összes kereskedelemre ez nem igaz. A 2015-ös és 2016-os alacsonyabb adat Kínával szintén csak kismértékben figyelhető meg. A 2020-as évben mind a

Kína felől érkező, mind az összes import visszaesett, de a Kína felől érkező importok kevésbé, mint az összes import. A kínai import 471,03 milliárd USD-ről 442,55 milliárd USD-re (6,05%). Az összes import pedig 2301,88 milliárd USD-ről 1960,75 milliárd USD-re (14,82%). Ebben az évben lépett ki az Egyesült Királyság az Európai Unióból, így a visszaesés nem feltétlen jelenti a kereskedelem csökkenését.

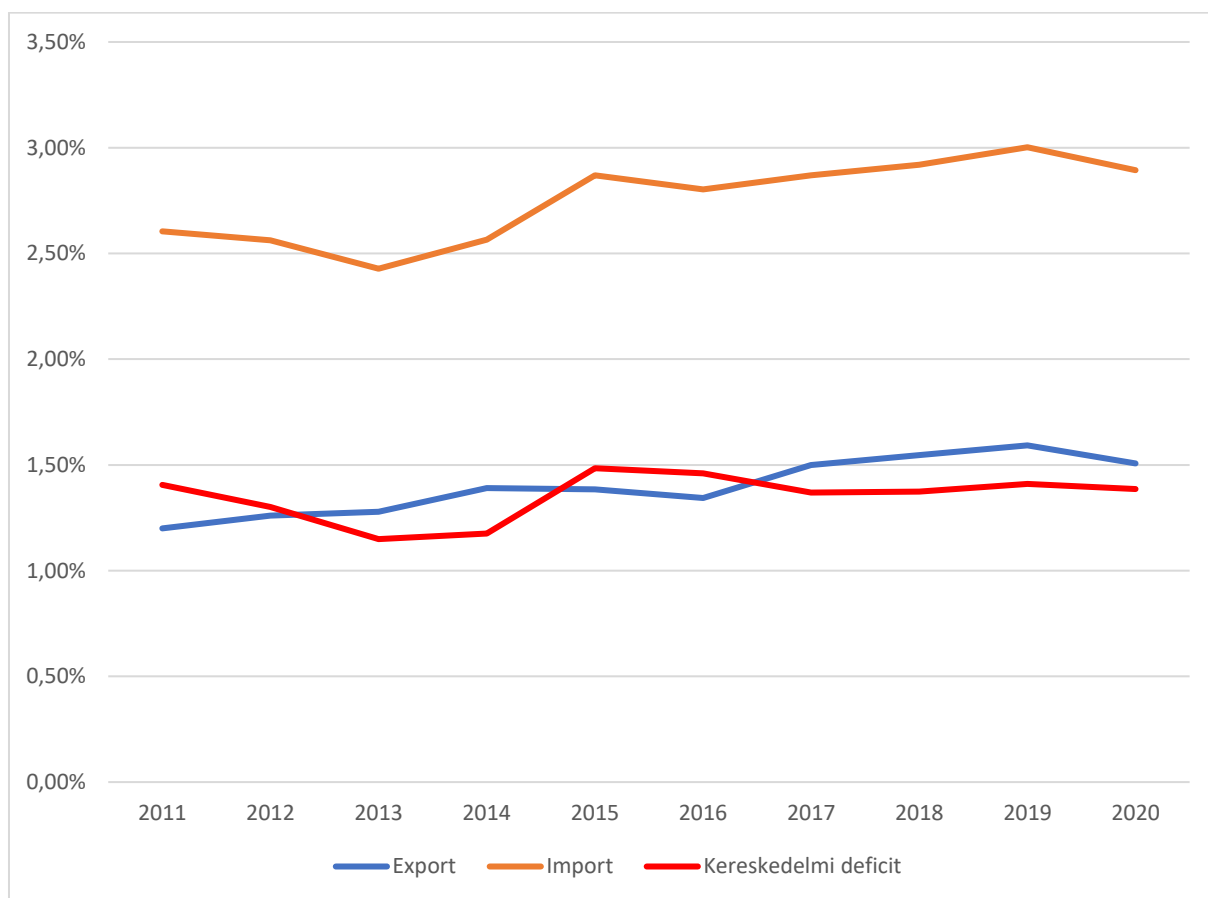

4.ábra: Kína részesedése az EU összes áruexportjában és áruimportjában

Forrás: Saját szerkesztés UN Comtrade (2022) alapján

A 4. ábra azt vizsgálja, hogy Kína az elmúlt 10 évben milyen szerepet foglalt el az EU kereskedelmében. 2020-ban Kínából importált a legtöbbet az EU, az exportot tekintve pedig a harmadik helyet foglalta el Kína az USA és az Egyesült Királyság után (European Commission, 2021). Már 2011-ben is az áruexport 8,67%-át és az áruimport 16,99%-át Kínával folytatta az EU. 2013-ig ez az arány kicsit csökkent, illetve stgnált, majd 2014-től növekedni kezdett. Az

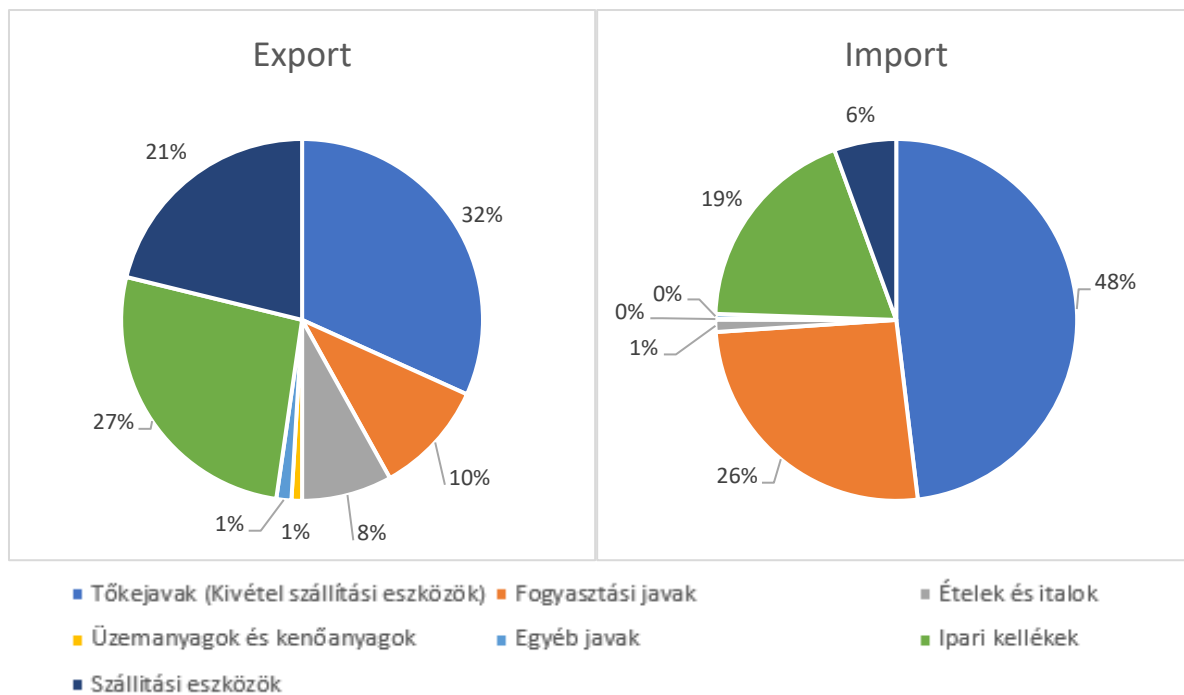
import legnagyobb arányát 2020-ban érte el, ekkor az összes áruimport 22,57 százaléka érkezett Kínából. Az exportban való részesedés pedig 2019-ben volt a legmagasabb, 10,96%-kal.

5.ábra: A Európai Unió áruimportja, áruexportja és árukereskedelmi deficitje Kínával szemben az adott évi nominál GDP arányában

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) és WDI (2022) alapján

A 5. ábrán azt vizsgálom, hogy az egész EU-s GDP-jének arányában hogyan változott Kína szerepe. A GDP-hez viszonyítva az export növekvő pályán volt a vizsgált időszakban. 2011-ben a GDP 1,20%-át tette ki az export, és 2019-re érte el a legmagasabb szintet, 1,59%-ot. Az import aránya szintén ekkor volt a legmagasabb, az összes EU tagállam GDP-jének 3%-át érte el a Kínából bejövő import. A Kínával szembeni kereskedelmi deficit a GDP arányban végig 1% és 1,5% között ingadozott.

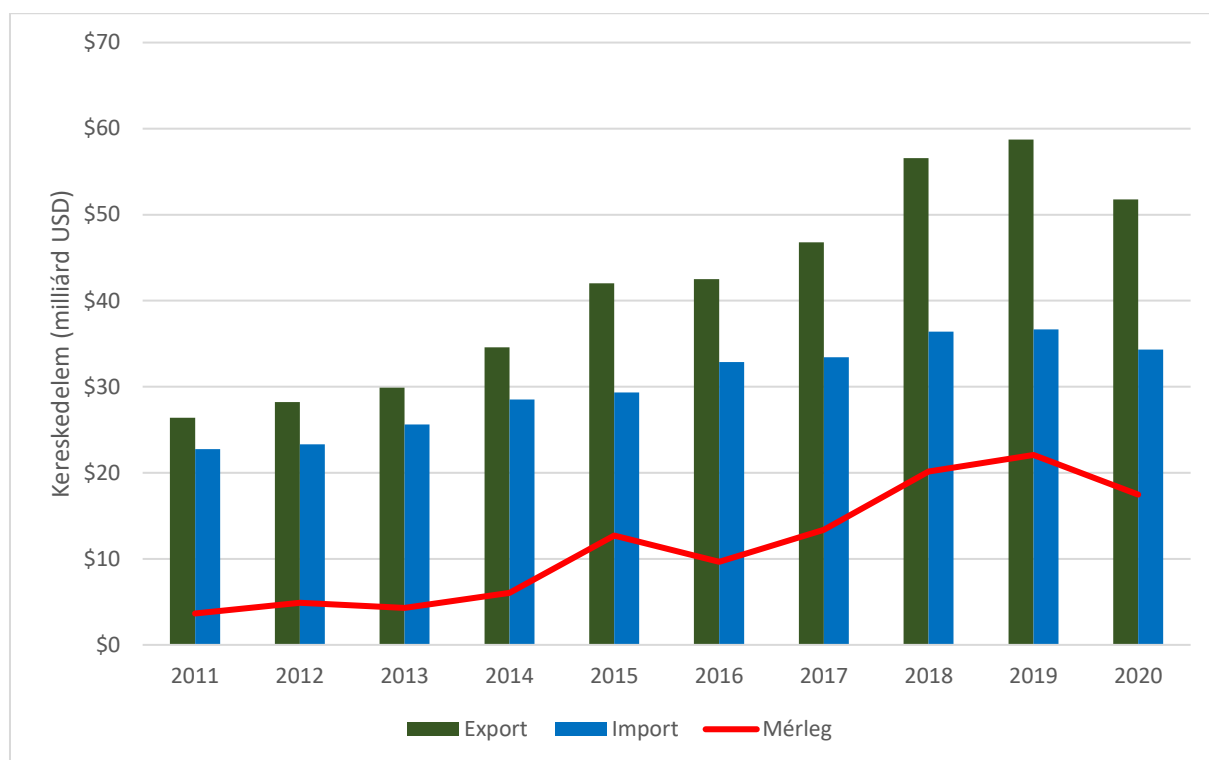

6.ábra: A EU-Kína kereskedelem összetétele BEC alapján 2020-ban

Forrás: Saját szerkesztés UN Comtrade (2022) alapján

Az 6. ábrán az EU és Kína kereskedelmének felépítését láthatjuk. Az EU exportjának legnagyobb része, 32%-a a tőkejavak kategóriában található. Jelentős még az ipari kellékek és a szállítási eszközök részesedése, 27 és 21%-kal. A Kína felől érkező importot vizsgálva a legnagyobb részt szintén a tőkejavak teszik ki, az összes import 48%-át. Az import kategóriában az exporttal ellentétben a fogyasztási javak rendelkeznek a második legnagyobb részesedéssel, 26%-kal.

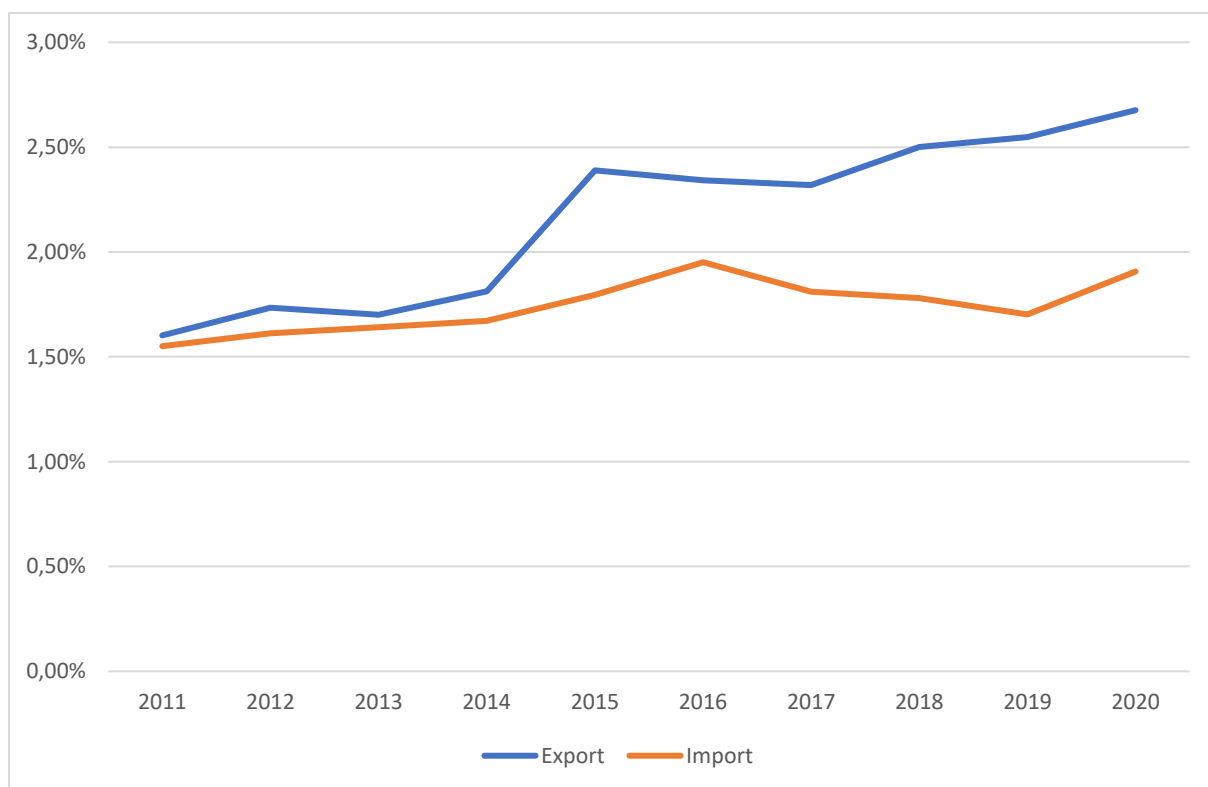
4.1.2. Szolgáltatáskereskedelem

7.ábra: Az Európai Unió szolgáltatáskereskedelme Kínával 2011 és 2020 között
(milliárd USD)

Forrás: Saját szerkesztés WTO Stats (2022) adatbázis alapján

A 7. ábrán egyértelműen látható, hogy Kínával a szolgáltatások kereskedelme jelentősen alacsonyabb volumenű, mint az áruk kereskedelme. A vizsgált időszakban viszont dinamikusan nőtt az export és import egyaránt. A kereskedelem a 2011-es kezdeti évben volt a legalacsonyabb mindkét irányba, ekkor Kínába 26,38 milliárd USD értékű szolgáltatást exportált az EU, illetve 22,73 milliárd USD értékű szolgáltatást importált onnan. A legmagasabb értéket 2019-ben érte el export és import tekintetében is, de ekkor is csak 58,74 milliárd USD volt az Kínába irányuló export értéke, illetve 36,67 milliárd USD értékű az import értéke. Szintén különbség az árukereskedelemhez képest, hogy a szolgáltatások kereskedelmében az Európai Uniónak volt többlete, ami a vizsgált időszakban növekedett is. 2011-ben 3,65 milliárd USD-val exportált többet az EU Kínába, mint importált onnan, 2019-ben - amikor a legnagyobb többlettel rendelkezett az EU -, pedig már 22,07 milliárd USD volt a kereskedelmi többlet. A 2020-as visszaesés - legalább részben - a szolgáltatások esetében is a Brexitnek köszönhető, ugyanis ettől az évtől kezdve az Egyesült Királyság már nem tagja az Európai Uniónak.

8.ábra: Kína részesedése az EU összes szolgáltatásexportjában és -importjában

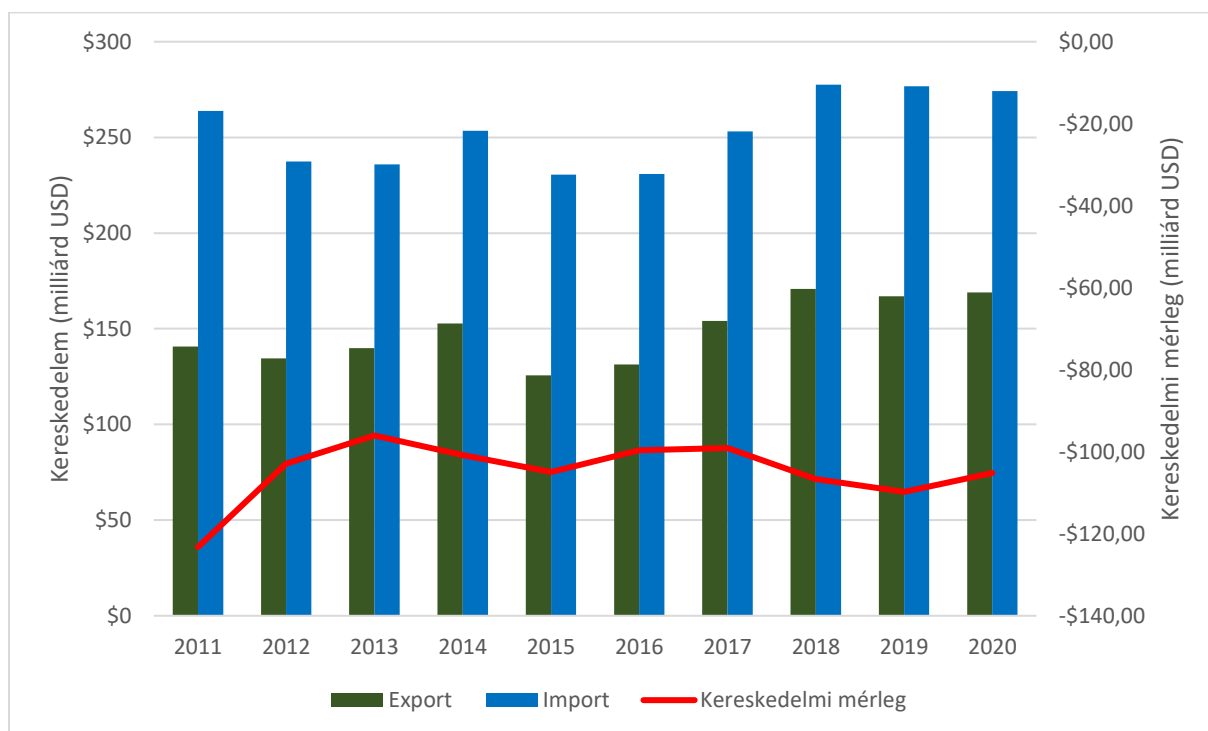
Forrás: Saját szerkesztés WTO Stats (2022) adatbázis alapján

A 8. ábra alapján megállapítható, hogy az EU szolgáltatáskereskedelmében sokkal kisebb Kína részesedése, mint az árukereskedelemben, mind a szolgáltatásexport, mind -import tekintetében. Az export viszont egyértelműen növekvő tendenciát mutat, a 2011-es 1,6%-ról 2020-ra 2,68%-ra növekedett Kína részesedése. Import szempontjából Kína szerepe lassabban növekszik: 2011-ben körülbelül azonos arányban részesült az EU összes szolgáltatásexportjában, 1,55%-kal, de ez mindössze 1,95%-ra nőtt 2016-ig, utána pedig csökkent az arány.

4.2. A Magországek és a periféria összehasonlítása

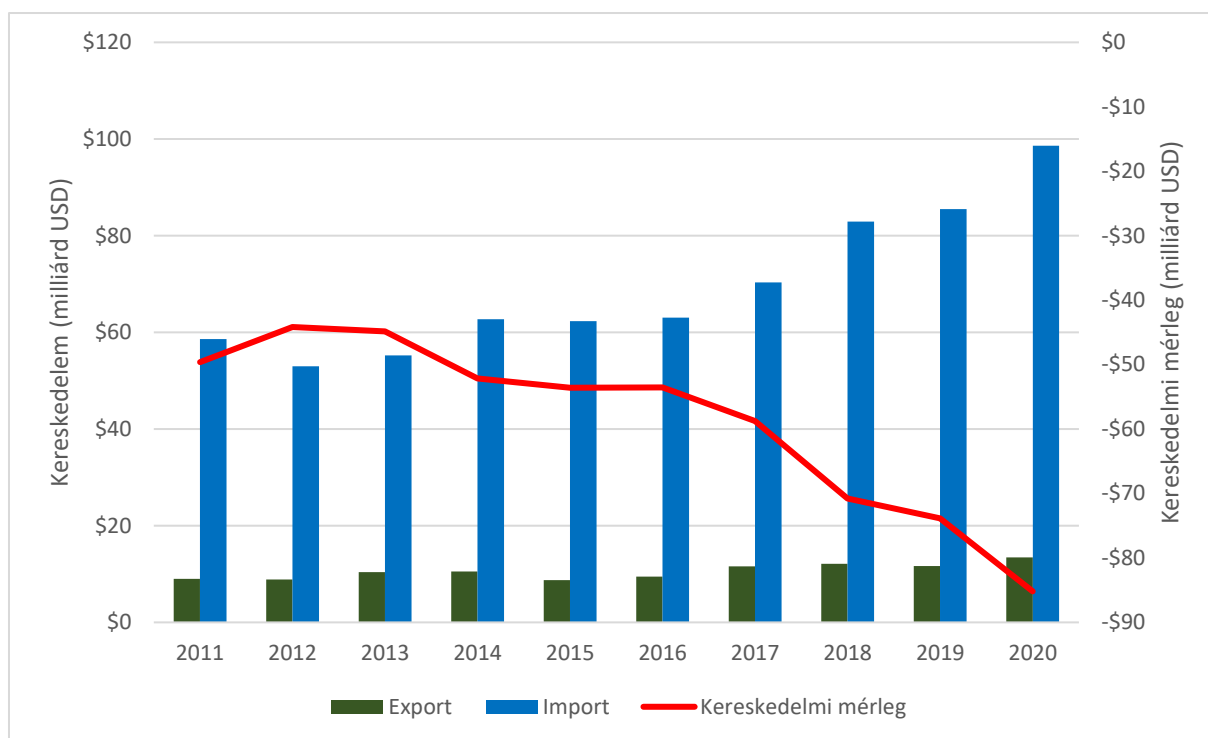
4.2.1. Árukereskedelem

Ebben a fejezetben az Európai Unió belül két csoportot hasonlítok össze, az Anyag és módszer fejezetben leírtak szerint. Magországek alatt Halmai (2020) alapján a 6 alapító tagot értem (Belgium, Hollandia, Luxemburg, Németország, Franciaország, Olaszország). A periféria országok kategóriájába pedig a 2004-ben, vagy azután csatlakozott országokat soroltam. Ide tartoznak az alábbi országok: Csehország, Észtország, Ciprus, Lettország, Litvánia, Magyarország, Málta, Lengyelország, Szlovákia, Szlovénia, Bulgária, Románia és Horvátország.

9.ábra: A magországek árukereskedelme Kínával 2011 és 2020 között (milliárd USD)

Forrás: Saját szerkesztés UN Comtrade (2022) alapján

10.ábra: A perifériaországok árukereskedelme Kínával 2011 és 2020 között (milliárd USD)

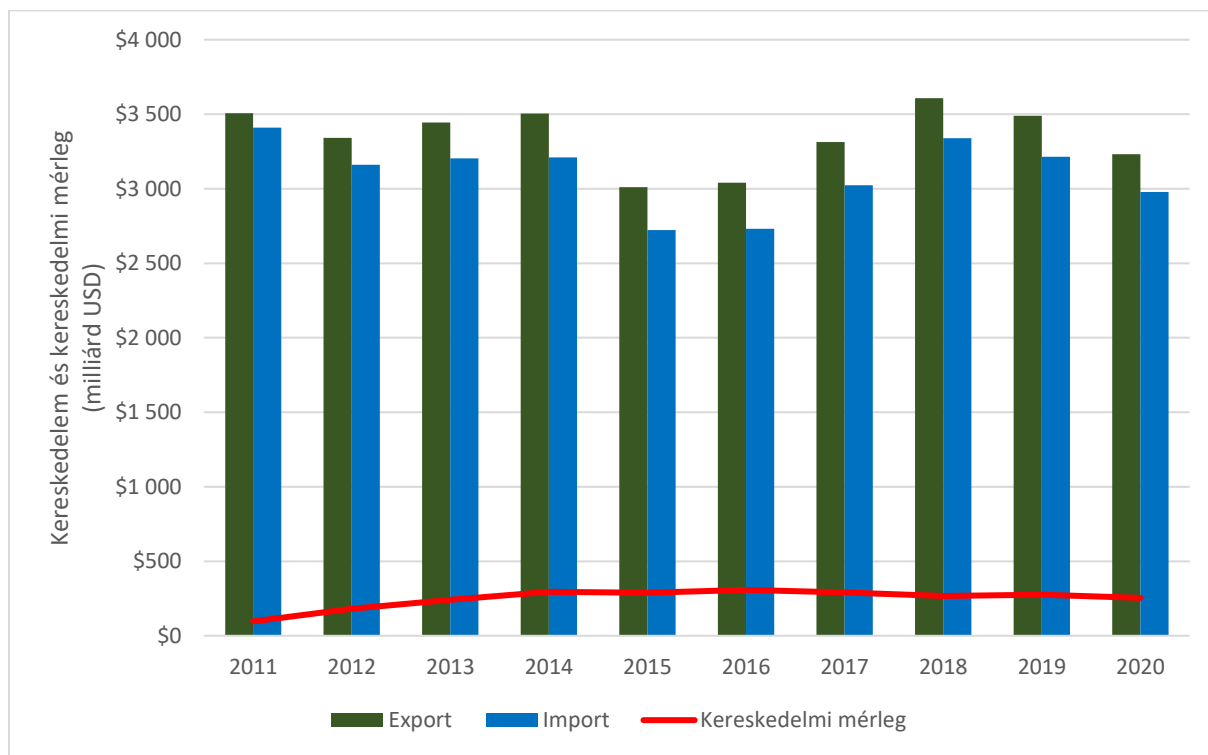
Forrás: Saját szerkesztés UN Comtrade (2022) alapján

Ha összehasonlítjuk a 6 mageurópai ország Kínával történő kereskedelmét (9. ábra) a 13 periféria tagországéval (10. ábra), feltűnő a két adatsor különbözősége. Mindkét országcsoport kereskedelmi deficittel rendelkezik, vagyis többet importál Kínából, mint exportál oda. A kereskedelem volumenét tekintve a hat magország a vizsgált időszakban végig nagyobb értékben kereskedett Kínával, mint a 13 perifériaország összesen.

A magországok 2018-ban exportáltak a legtöbbet Kínába, összesen 170,7926 milliárd USD értékben, a legkevesebbet pedig 2015-ben 125,59 milliárd USD értékben. A perifériaországok legtöbbet 2020-ban exportáltak Kínába, összesen mindössze 13,44 milliárd USD értékben, legkevesebbet pedig szintén 2015-ben 8,72 milliárd USD értékben.

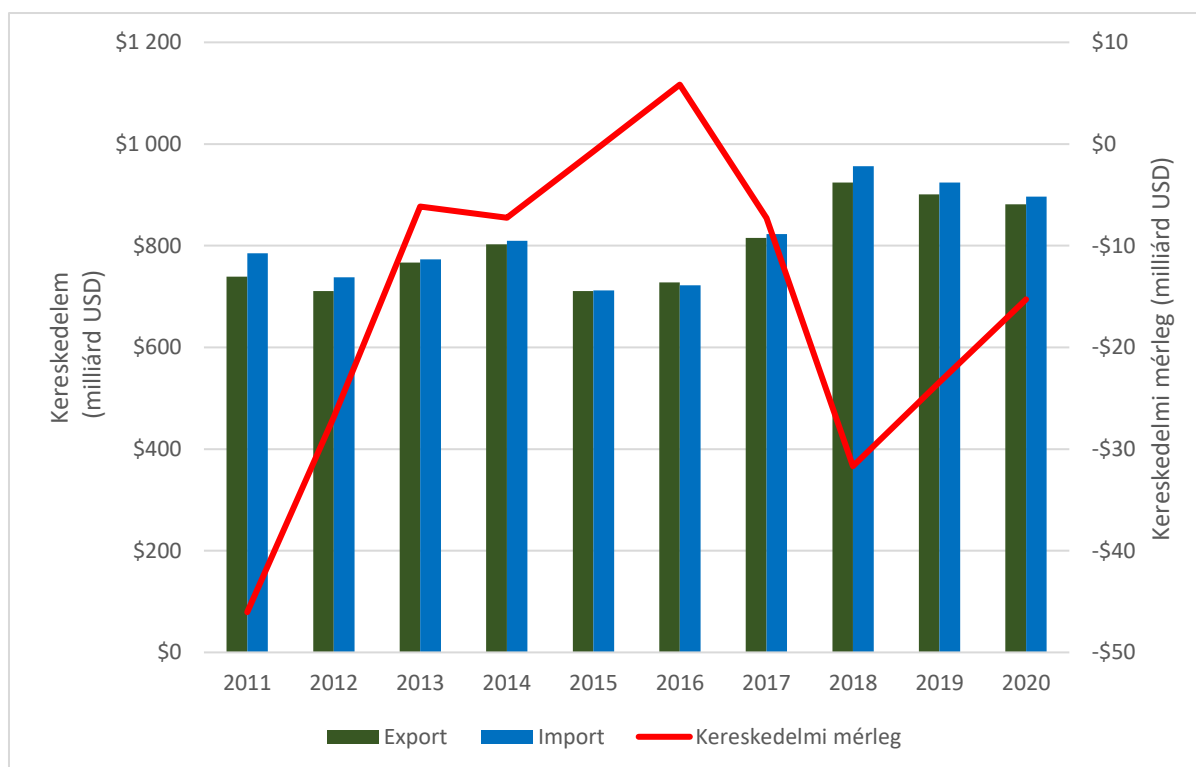
Az importot tekintve a hatok importja 2018-ban volt a legmagasabb, 277,47 milliárd USD, a legalacsonyabb pedig 2015-ben, 230,57 milliárd USD. A perifériaországok pedig 2020-ban importálták a legtöbbet, 98,63 milliárd USD-t, a legkevesebbet pedig a vizsgált időszak második évében, 2012-ben, 53,01 milliárd USD-t. Ebből látható tehát, hogy a perifériaországok kereskedelmi volumene Kínával mind exportban, mind importban végig jelentősen elmaradt a hat magország árukereskedelmének értékétől.

Az is észrevehető viszont, hogy a periféria kereskedelme -különösképp az import- dinamikusabban növekszik, mint a magországok kereskedelme. A kereskedelmi deficit bár a magországokban magasabb, de ezeknél az országoknál 10 év alatt kisebb mozgások mellett stagnált az értéke, jelenetős növekedés nem volt jellemző. Emellett a kereskedelem volumenéhez képest alacsonyabb, mint a perifériaországok kereskedelmi deficitje, ugyanis a magországok nagyobb értékben exportálnak Kínába. A magországok esetében a legmagasabb kereskedelmi deficit 2011-ben volt megfigyelhető, 123,26 milliárd USD. A 13 perifériaország kereskedelmi deficitje a volumenhez képest magas, és a vizsgált időszakban egyértelműen nőtt. Míg 2011-ben 49,63 milliárd dollárral importáltak többet Kínából, mint exportáltak oda, addig 2020-ra a különbség már 85,18 milliárd USD volt.

11.ábra: A magországok árukereskedelme 2011 és 2020 között (milliárd USD)

Forrás: Saját szerkesztés UN Comtrade (2022) alapján

12. ábra: A perifériaországok árukereskedelme 2011 és 2020 között (milliárd USD)

Forrás: Saját szerkesztés UN Comtrade (2022) alapján

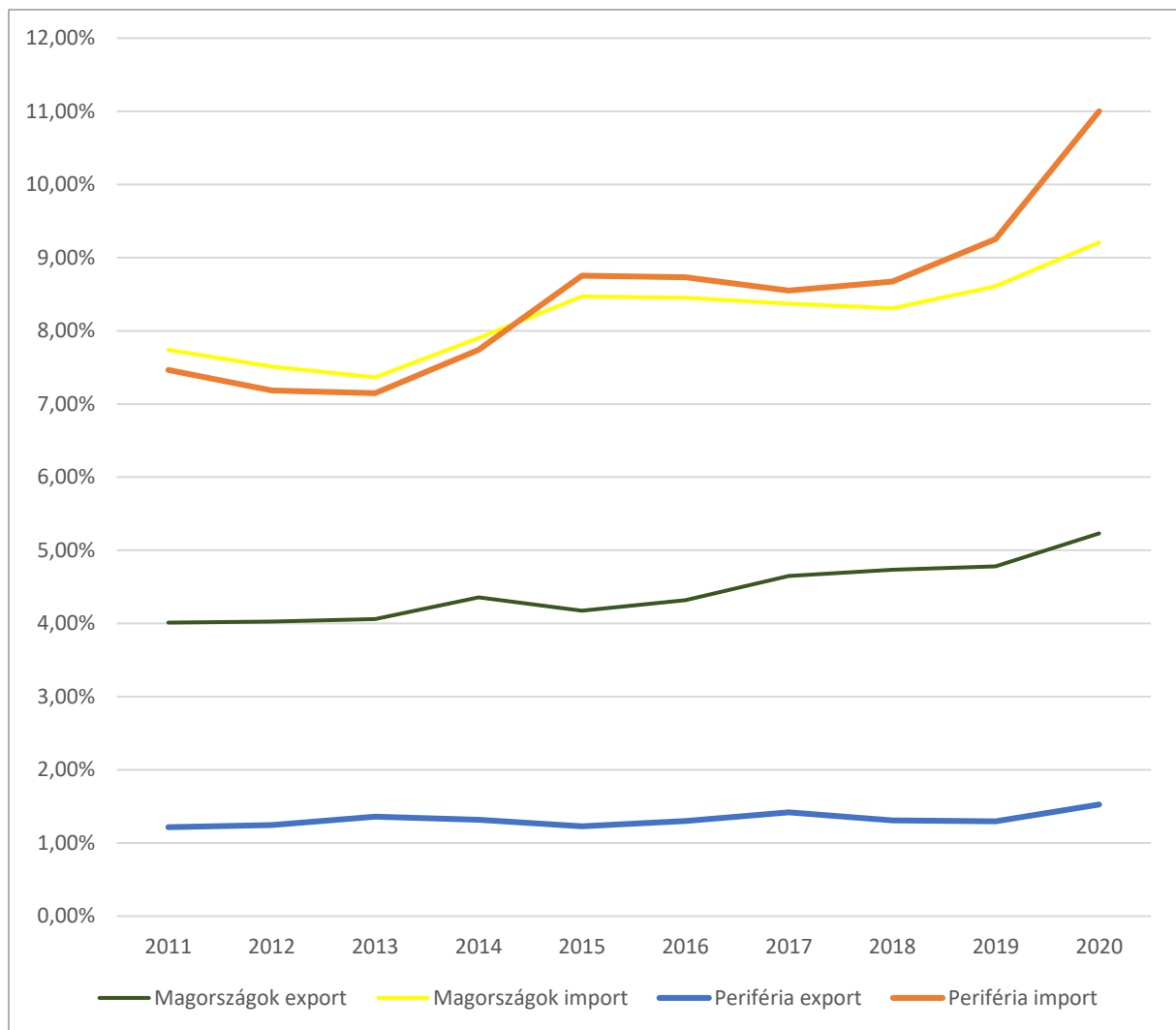
A 11. és 12. ábrán a magországok és a periféria összes kereskedelme látható. Az összes kereskedelem esetében is feltűnő, hogy a hat magország együtt jóval nagyobb értékben kereskedik, mint a 13 perifériaország. A magországok exportja 3010,16 és 3607,28 milliárd USD között mozgott, perifériaállamoké pedig 710,83 és 924,43 milliárd USD között. Az import szintén jelentősen magasabb a magországok esetében, 2722,4 és 3409,35 milliárd USD közötti, míg a periféria mindössze 711,72 és 924,32 milliárd USD között importált.

A világkereskedelemben is megfigyelhető az, hogy míg a magországok kereskedelme a vizsgált időszakban stagnált, (az import legmagasabb, illetve az export második legmagasabb értéke 2011-ben, az első vizsgált évben volt megfigyelhető), addig a periféria kereskedelme bővült. Mind importban, mind exportban a 2018-as évben jelentették a legmagasabb értéket az európai periféria államai. Hasonlóság a két csoport között, hogy a 2015-ös és 2016-os év alacsonyabb értékekkel rendelkezik.

A kereskedelmi mérleget vizsgálva jelenik meg a legnagyobb különbség a két országcsoport között: míg a magországok végig pozitív kereskedelmi mérleggel rendelkeztek, addig a perifériaállamok a vizsgált időszakban csak egy évben, 2016-ban exportáltak többet, mint amennyit importáltak. A magországok kereskedelmi mérlege

viszonylag stabil, az első két év alacsonyabb számai (96,69 és 181,15 milliárd USD) után végig 200 milliárd USD felett volt a kereskedelmi többlet. A perifériaországok kereskedelmi deficitje 2011-ben volt a legmagasabb, 46,04 milliárd USD, de ez az érték 2016-ig folyamatosan javult, amikor 5,84 milliárd USD-s kereskedelmi többletet jelentettek. Ezután viszont újra romlani kezdett a kereskedelmi mérleg, 2018-ra elérte a 31,67 milliárd USD értékű deficitet. A következő 2 évben viszont újra javulás volt megfigyelhető, 2020-ban már csak 15,29 milliárd USD volt a kereskedelem hiánya.

A Kínával folytatott kereskedelemmel összehasonlítva megállapítható, hogy Kínával szemben nagyobb a kereskedelmi deficitje mindkét országcsoportnak, mint az összes kereskedelmüket tekintve. A magországok Kínával szemben deficittel rendelkeznek, míg összességében pozitív a mérlegük. A periféria országaiban pedig a vizsgált időszakban végig rosszabb volt a kereskedelmi mérlegük Kínával szemben, mint általánosságban.

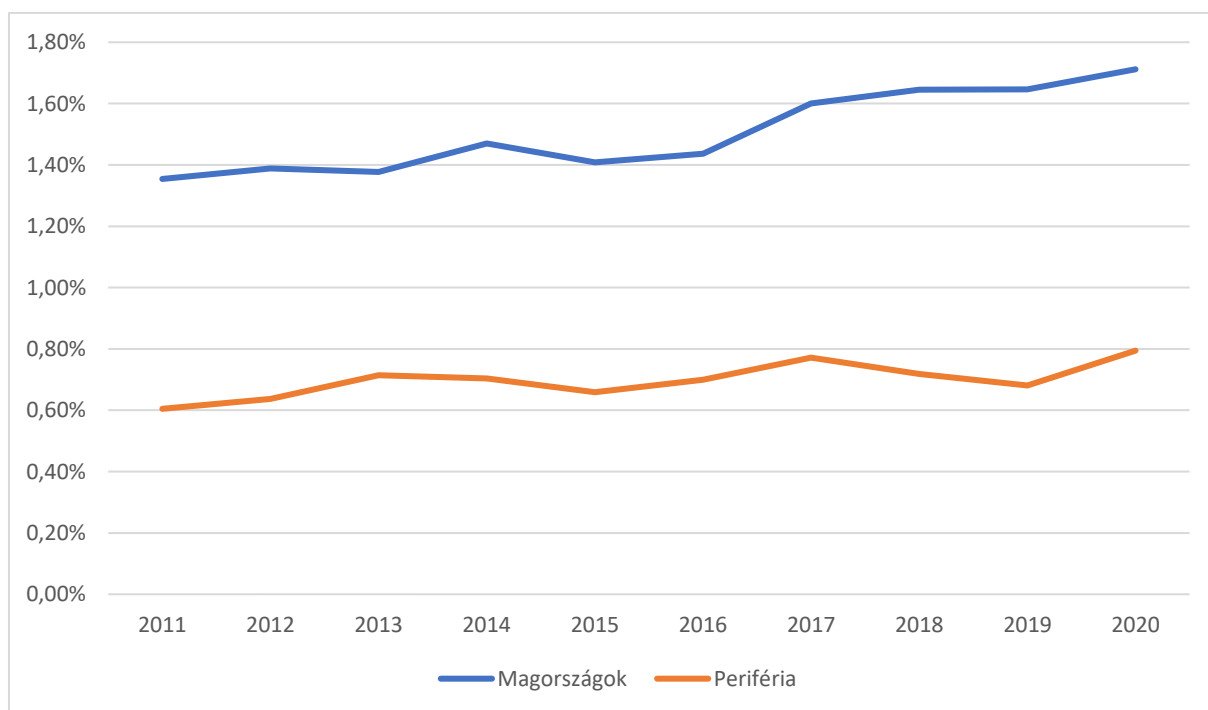
13.ábra: Kína részesedése a magországok és a periféria összes áruexportjában és áruimportjában

Forrás: Saját szerkesztés UN Comtrade (2022) alapján

A 13. ábra a Kínával folytatott kereskedelem arányával foglalkozik az összes kereskedelemhez viszonyítva. Kínának mind a magországokban, mind a perifériában végig nagyobb szerepe volt az importban, mint az exportban. További közös jellemző, hogy Kína szerepe a vizsgált időszakban növekedett, bár a perifériaországok exportja szempontjából nem jelentősen. A magországok exportjában 4,01%-ról 5,23%-ra nőtt Kína szerepe 10 év alatt. A periféria esetében viszont Kína részesedése az exportból elve alacsonyabbról, 1,22%-ról indult, és 10 év elteltével sem növekedett jelentősen, Kína részesedése 2020-ban is mindössze 1,53% volt. Az importban való részesedés mindkét országcsoport esetében nagyobb. 2014-ig a magországok importjában töltött be nagyobb szerepet Kína, de ezután már az perifériaországok behozatalában volt nagyobb szerepe. 2011-ben a magországok importjának 7,74%-a érkezett

Kínából, a periféria importjának pedig 7,46%-a. A 2020-as évben mindkét csoportnál nagy növekedés volt megfigyelhető Kína részesedésében, a magországok esetében 8,61%-ról 9,21%-ra, a perifériaországok esetében pedig 9,25%-ról 11%-ra. 2020-ban volt mindkét csoportnál a legnagyobb Kína részesedése az összes kereskedelemről, export és import szempontjából is. A fentebb olvasható adatokból arra következtethetünk, hogy Kína szerepe exportpartnerként a magállamok esetében nagyobb, és folyamatosan egyre meghatározóbbá válik, a periféria számára viszont a kínai piac nagyrészt kiaknázatlan, és kapcsolataik túlnyomó részt Kína behozatalára alapulnak.

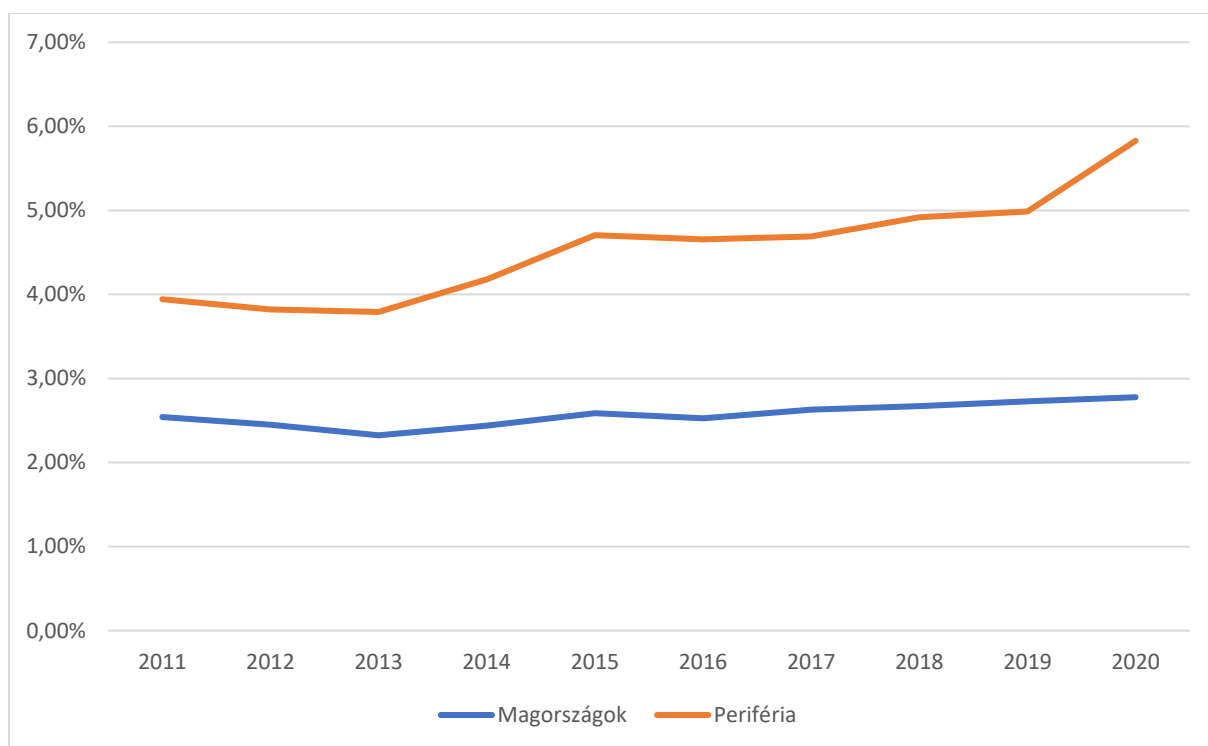
Fontos megemlíteni, hogy a 13. ábrán a Kínával való kereskedelmet az összes külföldi ország kereskedelméhez viszonyítom. Emiatt ez az ábra nem vethető össze a 4. ábrával, ahol az EU külkereskedelmét vizsgálom. A 4. ábra ugyanis EU-n belüli kereskedelmet nem számítja bele a külkereskedelembé. Ez azt jelenti, hogy míg például a 4. ábra alapján az az EU összes importjának több, mint 20%-a érkezett Kínából, a magországokat és a perifériát külön-külön vizsgálva ez az érték mindössze 9,21 és 11 százalék. Ez nem jelenti tehát azt, hogy a maradék nyolc tagállam olyan nagy mértékben kereskedik Kínával, hogy az az Unió átlagot több, mint 10%-kal megemeli, hanem az adatbázis módszertanának különbözőségéből ered, illetve felhívja a figyelmet arra, hogy az Unió tagországai egymásnak is fontos kereskedelmi partnerei.

14.ábra: A magországok és a perifériaországok exportja Kínába az adott évi nominál GDP százalékában

Forrás: Saját szerkesztés UN Comtrade (2022) és WDI (2022) alapján

Mint ahogy azt már a 13. ábrán is láttuk, a periféria esetében a Kína felé történő export jelentősége kicsi. Ez a 14. ábrán is megfigyelhető, Kína szerepe a vizsgált időszakban a GDP 0,6%-át tette ki 2011-ben, 2020-ra pedig mindössze a GDP 0,79%-ára nőtt. 10 év alatt tehát a GDP arányban sem bővült jelentősen a periféria exportja Kína felé. A magállamok esetében Kína körülbelül kétszer akkora részesedéssel bír, mint a perifériánál. 2011-ben az összes GDP 1,35%-át, 2020-ban pedig 1,71%-át tette ki a Kína felé tartó export. Ez alapján megállapítható, hogy Kína exportpartnerként fontosabb a magállamok számára, mint a periféria számára.

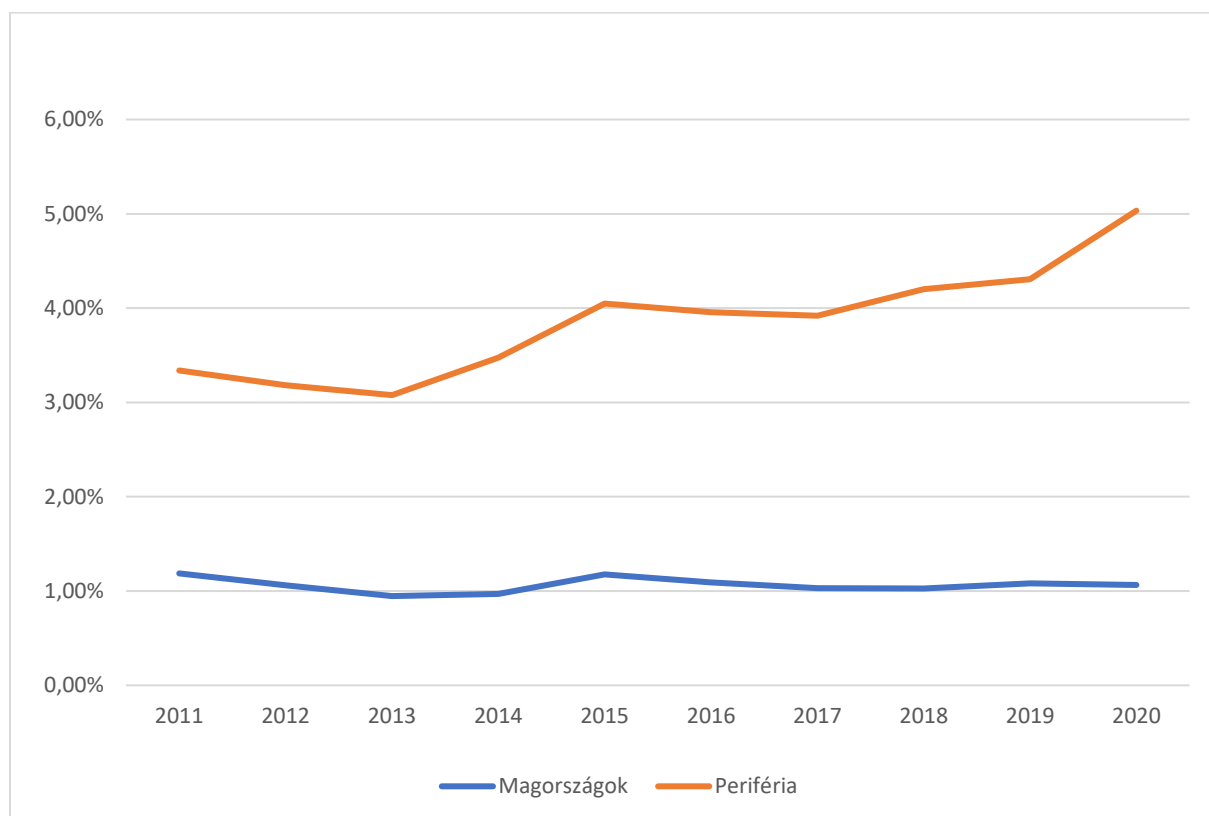

15.ábra: A magországok és a perifériaországok importja Kínából az adott évi nominál GDP százalékában

Forrás: Saját szerkesztés UN Comtrade (2022) és WDI (2022) alapján

A 15. ábrán azt vizsgálom, hogy a két országcsoport esetében GDP arányosan mekkora a Kínából érkező import. Ebből a szempontból már a periféria esetében tölt be fontosabb szerepet Kína, a magországoknál végig alacsonyabb arányú volt a Kína felől érkező import. A magországok esetében az import a GDP 2,32 és 2,78%-a között ingadozott, kiugró érték egyik évben sem volt. A legmagasabb 2020-ban volt, a legalacsonyabb pedig 2013-ban. Ez a viszonylag stabil, lassú növekedés az exportban is jellemző volt a magországokra, bár ott valamivel nagyobb növekedést figyelhettünk meg, amellet, hogy végig alacsonyabb maradt az

arány. A periféria esetében eltérőek az adatok: 2011 óta folyamatosan nőtt Kína aránya az importban, 3,94%-ról 5,83%-ra. Két olyan időszak látható, amikor nagyobb mértékben növekedett az arány, 2014 és 2015, valamint 2020. A legmagasabb arányt 2020-ban érte el, 5,83%-kal. Ez az év kiugrónak tekinthető, ugyanis 2019-ben még csak a GDP 4,99%-a volt kínai import értéke és a korábbi években sem volt 5% felett az import aránya. A kínai importnak tehát jóval nagyobb jelentősége van az európai perifériában, mint a magországokban.

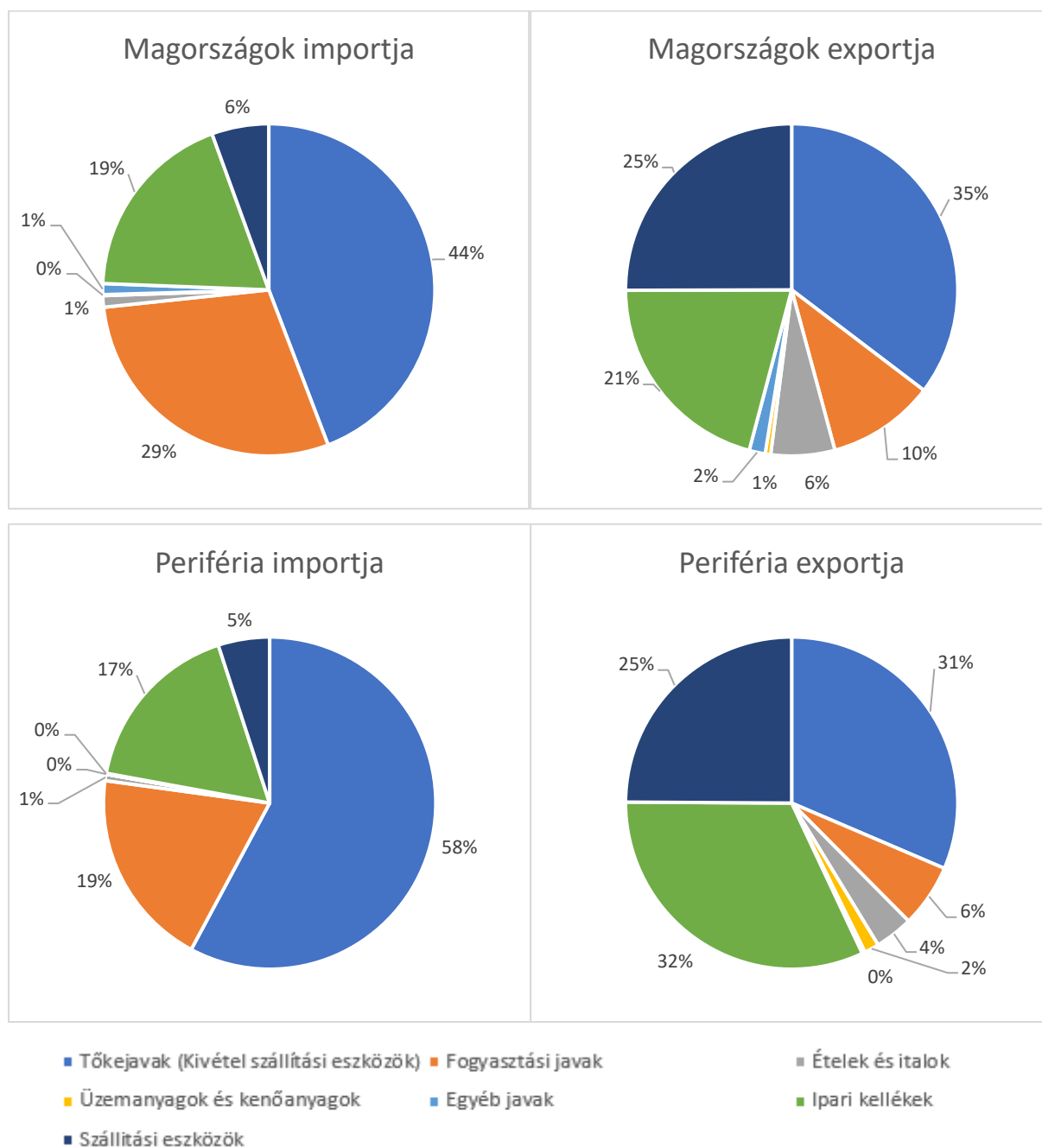

16.ábra: A magországok és a perifériaországok kereskedelmi deficitje Kínával szemben az adott évi nominál GDP százalékában

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) és WDI (2022) alapján

A 16. ábrán szintén az látszik, hogy a kereskedelmi deficit a perifériaországok esetében GDP arányosan is jelentősen magasabb, mint a magországoknál. Az utóbbi kategóriába tartozó országok esetében ez az érték végig 1% körül mozgott, legalacsonyabb 2013-ban volt, 0,95%-kal, legmagasabb pedig 2015-ben, 1,18%-kal. Az perifériaországoknál viszont már nagyobb arányú kereskedelmi hiánnyal találkozhatunk. Már az időszak elején, 2011-ben is a GDP 3,34%-a volt a kereskedelmi deficit, majd 2020-ra 5,03%-ra nőtt. Ez a majdnem 2%-os emelkedés azt jelenti, hogy ezek az országok egyre többet importálnak Kínából, miközben az

exportjuk nem nő hasonló mértékben. Amennyiben ez a trend tovább folytatódik, fennáll a veszélye annak, hogy ezek az országok túlzott függésbe kerülnek Kínától.

17. ábra: A kereskedelem összetétele BEC kategóriák alapján a magországokban és a perifériában 2020-ban

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) alapján

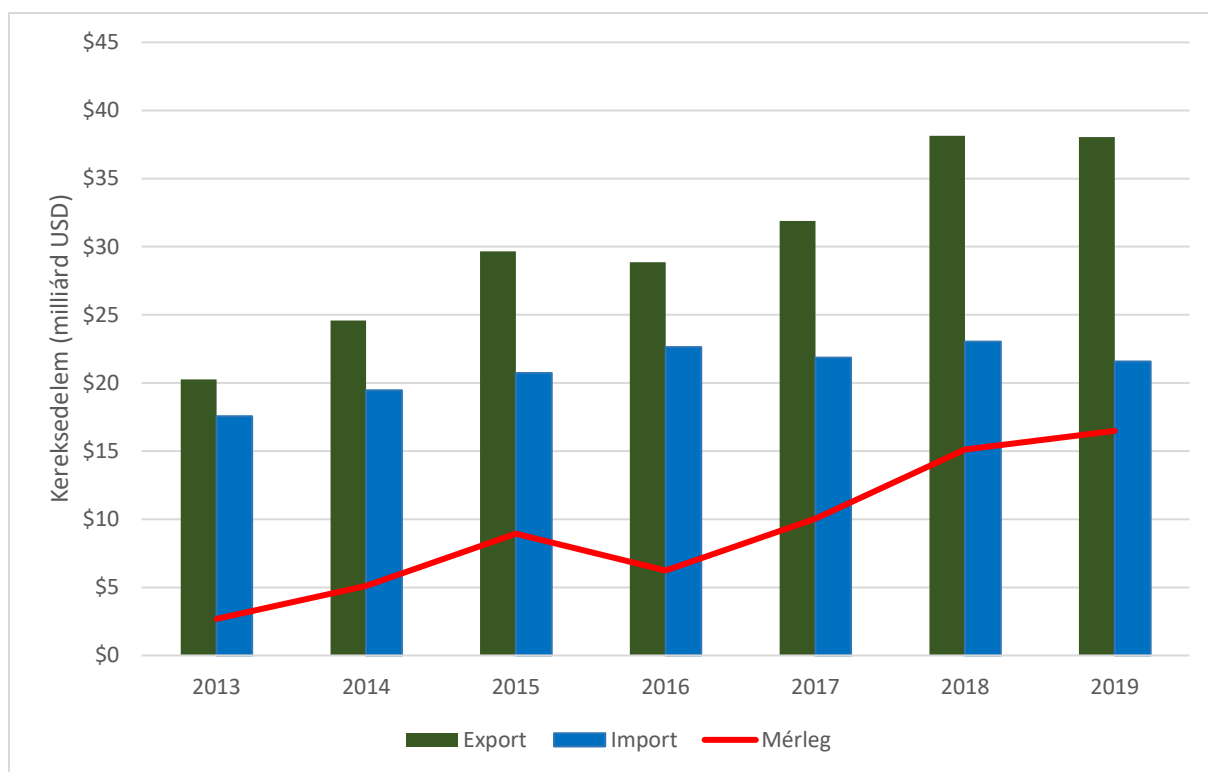
A 14. ábrán a két országcsoporth kereskedelmének összetétele látható. Az importban a magországok és a perifériaországok esetében is a tőkejavak aránya a legnagyobb. A

magországek összes importjának 44%-a, a periféria importjának 58%-át adják a tőkejavak. A második legnagyobb kategória mindkét csoport importjánál a fogyasztási javak, 29, illetve 19%-kal, harmadik pedig az ipari kellékek 19, illetve 17%-kal. Az import összetételét tekintve tehát nincs jelentős különbség a két országcsoport között.

Az export tekintetében a magállamoknál szintén a tőkejavak találhatók az első helyen 35%-kal, a periféria esetében viszont az ipari kellékek, 32%-kal, a tőkejavak csak második helyen találhatók, 31%-kal. Harmadik helyen mindkét országcategóriánál a szállítási eszközök találhatók 25%-kal. Összességében tehát megállapítható, hogy jelentős különbség sem az export, sem az import összetételében nem fedezhető fel a két országcsoport között.

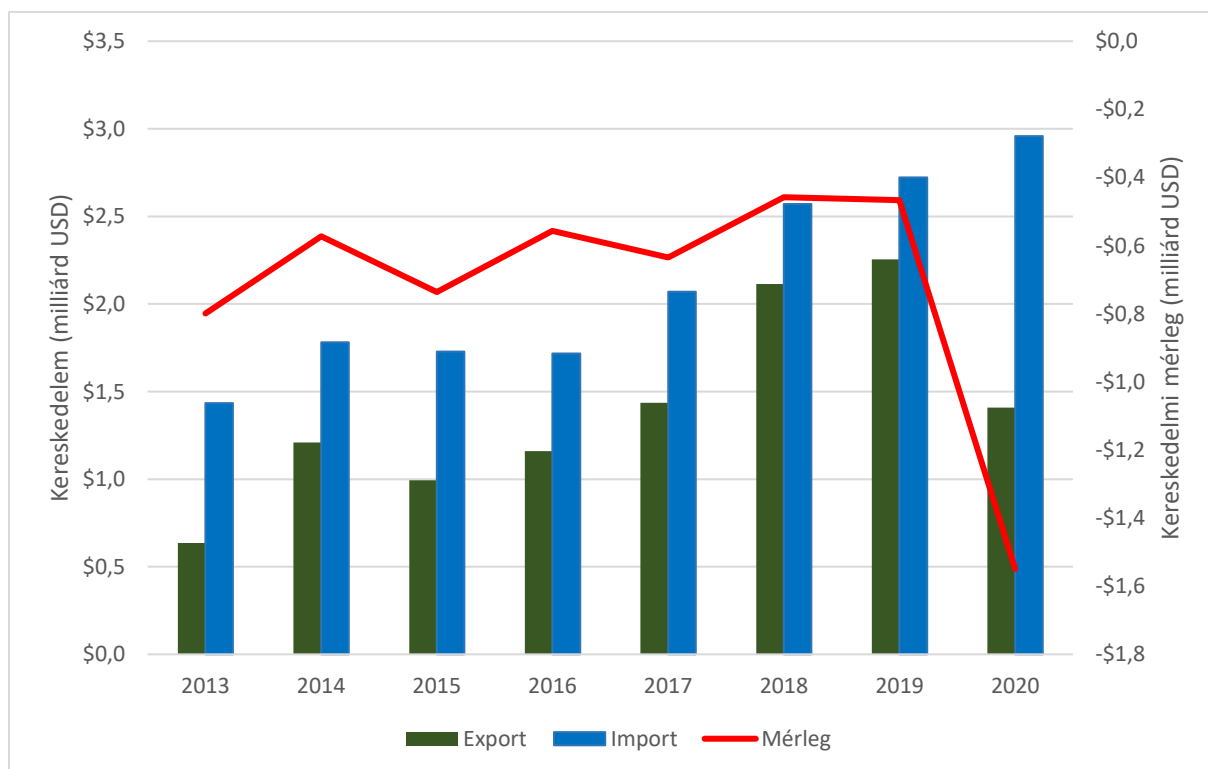
4.2.2. Szolgáltatáskereskedelem

A 18. és 19. ábrákon a szolgáltatások kereskedelmének alakulása látható a magországekban, illetve a periféria országaiban. A szolgáltatások kereskedelmére vonatkozó adatbázis erősen hiányos, az UN Comtrade adatbázisban a legtöbb évre nem volt fellelhető megfelelő adat. Emiatt a szolgáltatások kereskedelmének elemzésére a WTO Stats adatbázist használtam. Ebben az adatbázisban sem lelhető fel minden adat, viszont az itteni adatokból egy teljesebb képet kaphatunk a szolgáltatások kereskedelméről. A magországek adatai közül hiányzik Németország 2011-es és 2012-es import adata, illetve 2020-as export adata, emellett a 2020-as év adatai Luxemburg esetében import és export szempontjából is hiányoznak. Emiatt ebben az esetben csak a 2013 és 2019 közötti időszakot vizsgáltam. A perifériaországok közül Szlovákia 2011-ben és 2012-ben nem rendelkezett adatokkal Kínára nézve, Málta pedig csak 2011-ben, 2012-ben, 2013-ban és 2017-ben rendelkezett adatokkal. Ezekben az években Málta sorrendben 4, 6, 8, illetve 17 millió USD értékben exportált szolgáltatásokat Kínába, valamint 25, 24, 23 és 24 millió USD értékben importált onnan. Ez a másik 12 ország összes Kínába irányuló szolgáltatásexportjának 0,87; 1,15; 1,25; valamint 1,18 százaléka. A Kínából érkező szolgáltatásimport tekintetében a máltai import a többi 12 ország importjának 2,19; 2,02; 1,6 illetve 1,16 százaléka. Ez azt jelenti, hogy Málta szolgáltatáskereskedelme Kínával nem meghatározó jelentőségű a csoport számára, a csoport többi tagja Málta kihagyásával is vizsgálható anélkül, hogy az általános trendek a valóságtól eltérőek lennének. Ezen okok miatt a periféria országai esetében a diagrammba és az elemzésbe nem foglaltam bele Málta adatait, a többi országot pedig 2013 és 2020 között vizsgáltam.

18. ábra: A hat magország szolgáltatáskereskedelme Kínával

Forrás: Saját szerkesztés WTO Stats (2022) adatbázis alapján

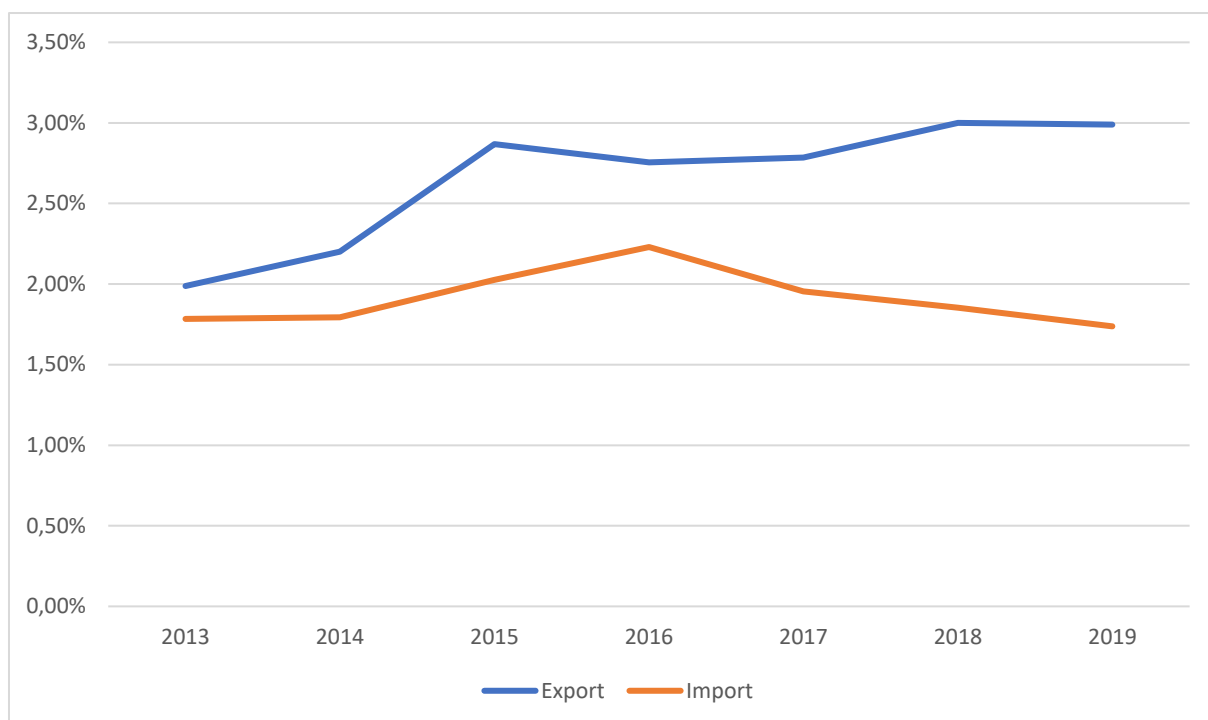

19. ábra: A perifériaországok szolgáltatáskereskedelme Kínával (kivétel Málta)

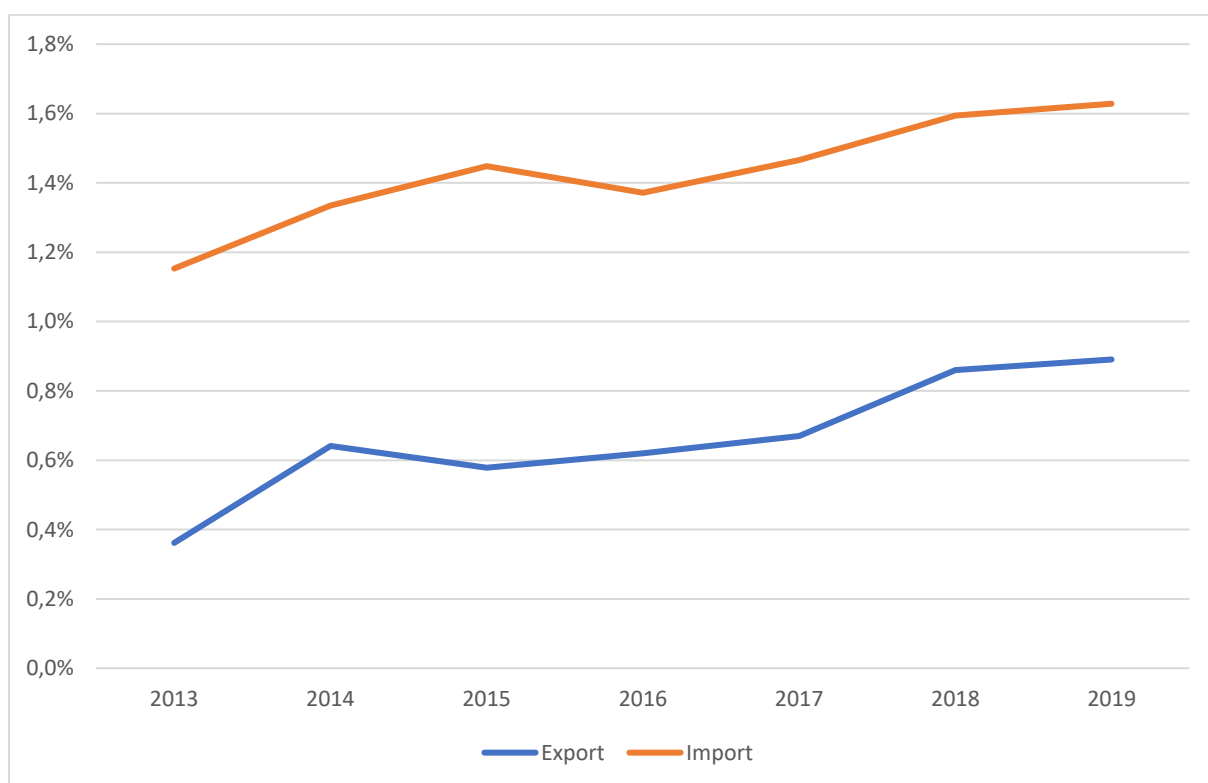
Forrás: Saját szerkesztés WTO Stats (2022) adatbázis alapján

A 18. és 19. ábra adatait vizsgálva megállapíthatjuk, hogy Kína esetében a szolgáltatások kereskedelmének volumene messze elmarad az árukereskedelemtől, mind a mag, mind periféria esetében. Szolgáltatások esetében „Mageurópa” esetében már pozitív a mérleg, a vizsgált időszakban végig magasabb volt a szolgáltatások exportja, mint importja. Sőt, a vizsgált időszak alatt az export gyorsabban bővült, mint az import. A szolgáltatásexport 2013-ban volt a legkisebb értékű Kínába, 16,419 milliárd USD, a legmagasabb pedig 2018-ban, 38,054 milliárd USD. Ez azt jelenti, hogy a magállamok exportja Kína felé 7 év alatt több, mint duplájára nőtt. Mindeközben a Kínából érkező import ugyanebben az időszakban 17,57 milliárd USD-ről csak 23,04 milliárd USD-re növekedett, ami egy jóval kisebb arányú növekedést jelent.

Az perifériaországoknál viszont már a szolgáltatások tekintetében is deficittel találkozhatunk. A 12 ország esetében 2013 és 2019 között mind az export, mind az import növekedő tendenciát mutatott, és ebben az időszakban csökkent a kereskedelmi deficit is. 2013-ban a 12 ország szolgáltatásexportja Kínába összesen 0,64 milliárd USD volt, az import pedig 1,43 milliárd USD. A következő hat évben mind a volumen, mind a különbség csökkent, 2019-ben már 2,26 milliárd USD értékű exportot, és 2,72 milliárd USD értékű importot jelentettek. A kereskedelmi deficit így lecsökkent, 0,8 milliárd USD-ről 0,47 milliárd USD-re. A 2020-as év viszont nagy visszaesést jelentett a szolgáltatások exportjában, ebben az évben már csak 1,4 milliárd USD értékben exportált a 12 ország. Az import viszont növekedni tudott: 2,96 milliárd USD értékben importáltak Kínából. A 2020-as koronavírusjárvány hatásai tehát leginkább az exportban voltak érezhetőek, az importot nem befolyásolták.

20.ábra: Kína részesedése a 6 magország összes szolgáltatásexportjában és importjában
 Forrás: Saját szerkesztés WTO Stats (2022) adatbázis alapján

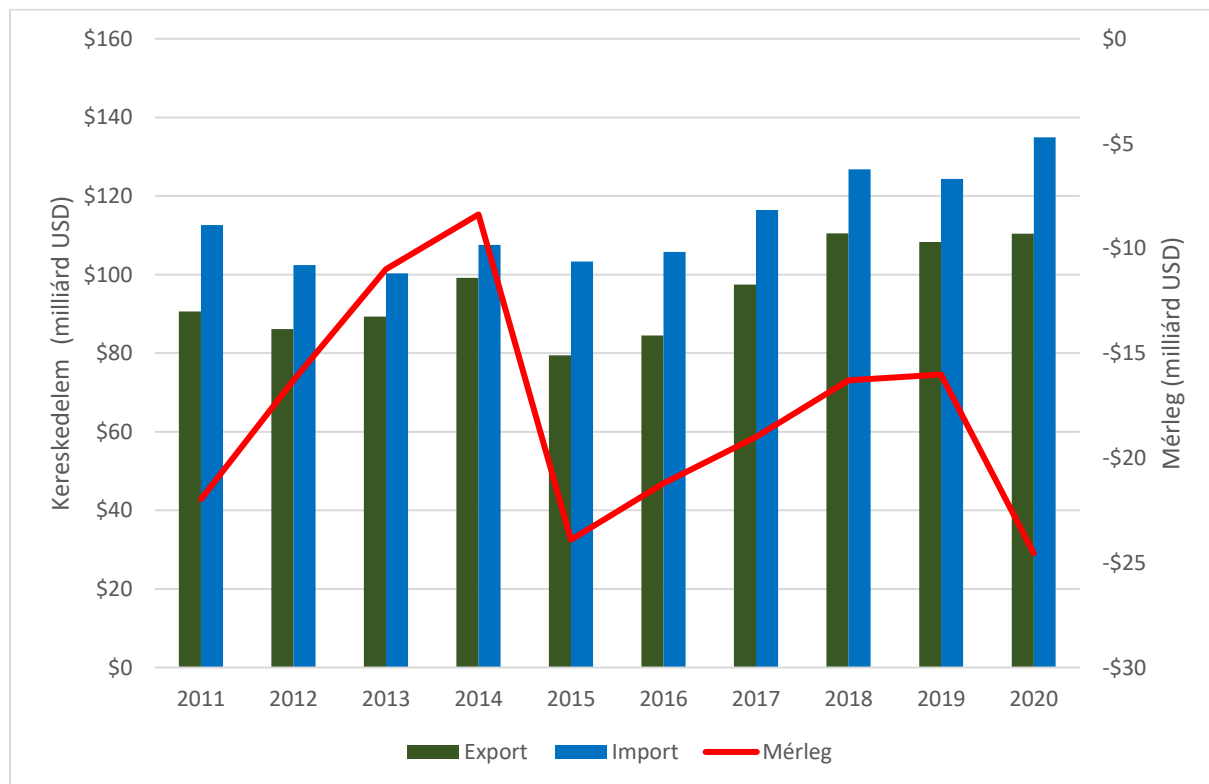
21.ábra: Kína részesedése a perifériaországok összes szolgáltatásexportjában és importjában (kivételez Málta)
 Forrás: Saját szerkesztés WTO Stats (2022) adatbázis alapján

A szolgáltatások piacán Kína részesedése elmarad az árupiacon tapasztaltaktól, mind a magországok, mind a perifériaországok esetében. A 20. és 21. ábra összehasonlításával megfigyelhető, hogy bár a magországok esetében a Kína felé irányuló export a fontosabb -az összes szolgáltatásexport 1,99-3 százalékát teszi ki-, addig a 13 perifériaország esetében a Kína felől érkező szolgáltatásimportnak van nagyobb szerepe, 1,74 és 2,23 százalék között. Egyértelmű viszont, hogy a Kínával való kereskedelmi kapcsolatot nem a szolgáltatások, hanem az áruk kereskedelmének túlnyomó többsége határozza meg.

4. 3. Két tagország kereskedelmének vizsgálata

4.3.1. Németország árukereskedelme

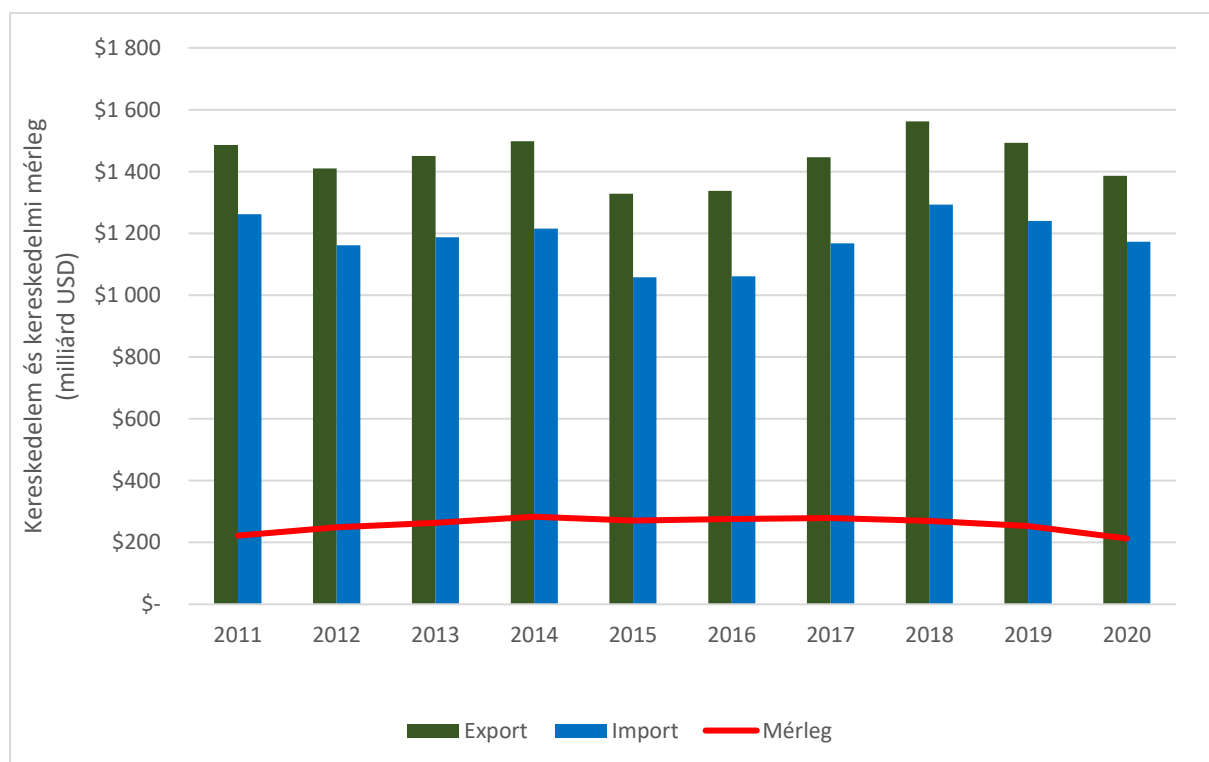
Németország az Európai Unió egyik vezető hatalma. 83,2 millió fős népességével ugyan eltörpül Kína 1 milliárd 410 millió fős népessége mellett, de gazdasági szerepe jelentős. Nominál GDP-je 3 846 413 millió USD volt 2020-ban, míg Kínáé 14 722 730 millió USD (WDI, 2022). A gazdaság alapján tehát már közel sem olyan hatalmas a két ország közötti méretbeli különbség.

22.ábra: Németország árukereskedelme Kínával 2011 és 2020 között (milliárd USD)

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) alapján

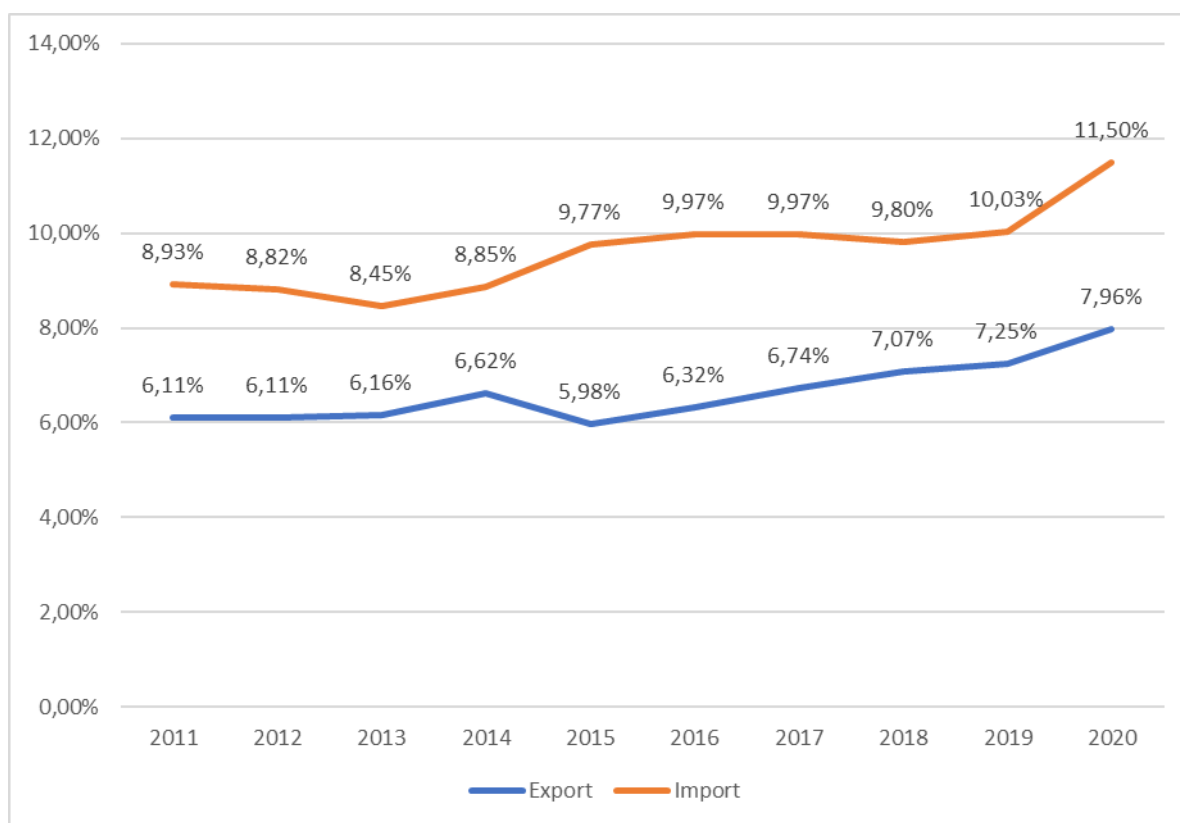
Az 22. ábrán látható, hogy Németország kereskedelme Kínával az utóbbi 10 évben növekvő trendet mutat. 2011-ben a német export Kínába 90,64 milliárd USD értékű volt, az import pedig 112,6 milliárd USD. 2014-ig Németország kereskedelmi deficitje Kínával szemben folyamatosan csökkent. 2012-ben mind az export, mind az import -bár kis mértékben-, de csökkent. 2013-ban az export növekedett, miközben az import tovább csökkent. A vizsgált időszakban a 2014-es évben volt a legkisebb a kereskedelmi deficit, ekkor Németország a javak kereskedelmét tekintve 8,38 milliárd dolláros deficittel rendelkezett Kínával szemben. 2015-ben egy jelentős viisszesés volt tapasztalható a német exportban Kína felé, a 2014-es 99,2 milliárd dollárhoz képest egy körülbelül 20 milliárd dollár értékű visszaeséssel, Németország 7943 milliárd USD értékben exportált Kínába. A vizsgált időszakban Németország ebben az évben exportált a legkevesebbet Kínába. Ezek után mind az export, mind az import növekedni kezdett, egyedül a 2019-es évben figyelhető meg visszaesés, mind az export, mind az import értékében. Az import a vizsgált időszakban az utolsó évben, 2020-ban volt a legmagasabb, 134,92 milliárd USD értékű, az export pedig ekkor volt a második legmagasabb, 110,37 milliárd USD értékkel, egy kicsivel elmaradva a 2018-as évtől, amikor az ország 110,45 milliárd USD értékben exportált Kínába. A kereskedelmi deficit is ebben az évben volt a legmagasabb, ebben az évben már 24,55 milliárd USD-re rúgott.

23.ábra: Németország árukereskedelme 2011 és 2020 között (milliárd USD)

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) alapján

A 23. ábrán Németország összes kereskedelme látható. Feltűnő, hogy míg Németország Kínával folyamatosan negatív kereskedelmi mérleggel rendelkezik, addig általánosan ennek pont az ellenkezője igaz, Németország összes exportja a vizsgált időszakban mindenhol meghaladta az importot. A kereskedelmi többlet végig 200 milliárd USD felett volt. A legnagyobb mértékű kereskedelmi többletet 2014-ben érte el, ekkor 283,32 milliárd USD volt ez az érték. A vizsgált időszakban egészen 2019-ig a Kínával való kereskedelem akkor csökkent, amikor Németország egyéb országokkal is kevesebbet kereskedett, és akkor nőtt, amikor Németország egyéb országokkal is többet kereskedett. 2020-ban viszont ez megváltozott, ekkor ugyanis vélhetően a koronavírus válság hatására Németország összes exportja és importja is csökkent. A Kínával folytatott kereskedelemben viszont mind az export, mind az import nőni tudott, sőt mint ahogy fentebb látható, az export és az import a vizsgált időszakban ekkor volt a legmagasabb, az import pedig a második legmagasabb.

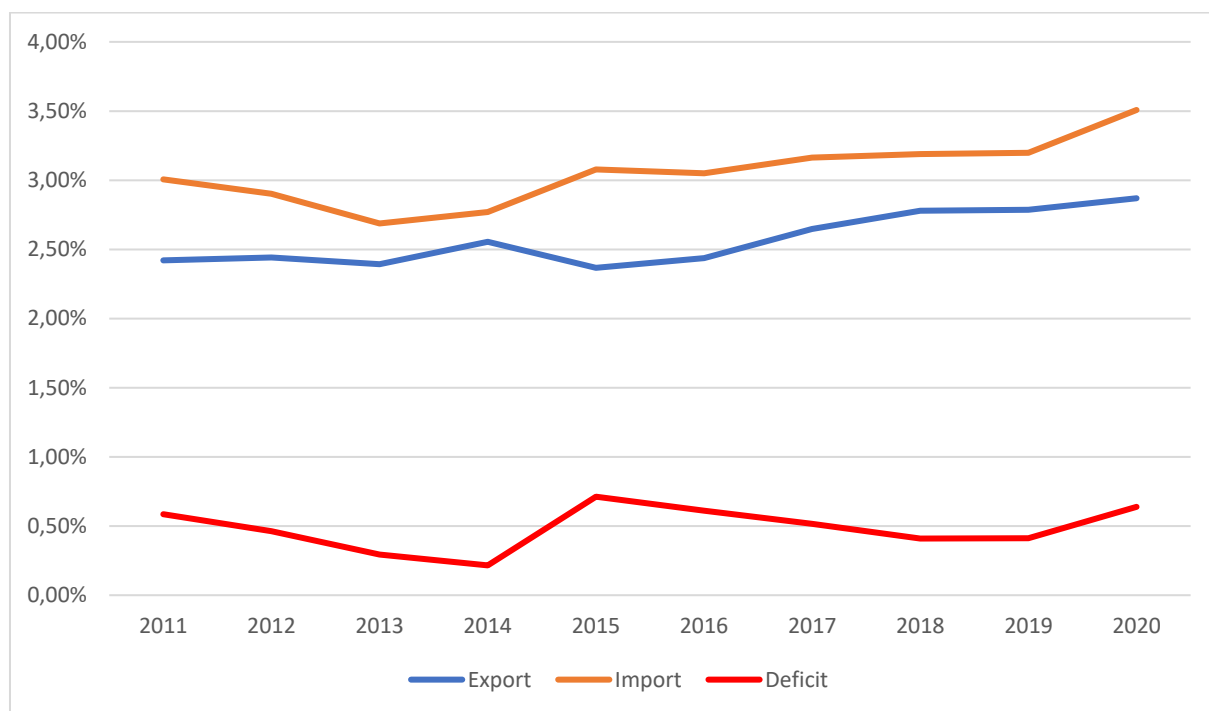

24.ábra: Kína részesedése Németország összes áruexportjában és áruimportjában

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) alapján

A 24. ábrán az látható, hogy a Kínával történő kereskedelem mekkora része Németország összes importjának, illetve exportjának. Leolvasható, hogy mind az export, mind az import tekintetében Kína egyre nagyobb részesedésre tesz szert Németország kereskedelmében. 2011-

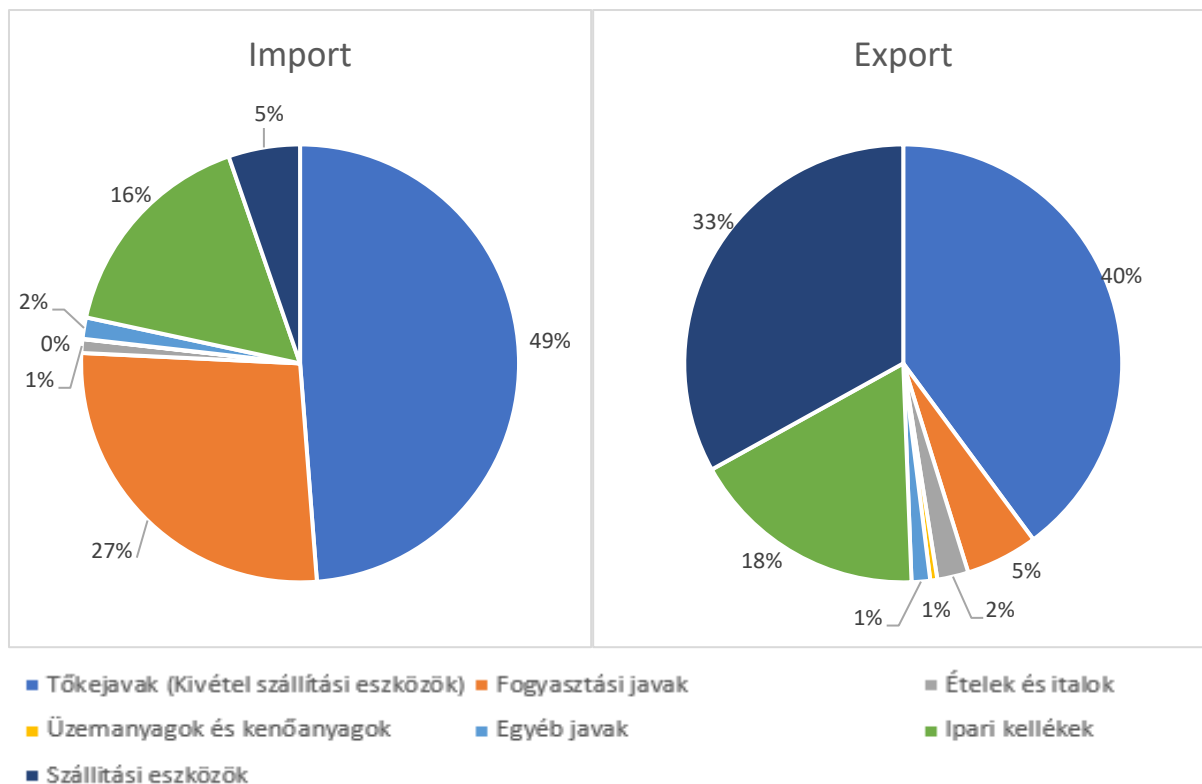
ben az áruimport 8,93%-a érkezett Kínából, 2020-ra ez 11,5%-ra növekedett. Az árukivitel tekintetében pedig míg 2011-ben 6,11% célja volt Kína, addig 2020-ra már 7,96% érkezett a kelet-ázsiai országba. Itt is érdemes kihangsúlyozni a 2020-as évet, amikor Kína részesedése export és import szempontjából is jelentőset növekedett. Ezekkel az arányokkal Kínából érkezik a legtöbb import Németországba, export szempontjából pedig a harmadik az USA és Franciaország mögött (DESTATIS, 2022).

25.ábra: A német import, export árukereskedelmi deficit Kínával szemben az adott évi nominális GDP százalékában

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) és WDI (2022) alapján

A 25. ábrán az látható, hogy a német gazdaság egészét tekintve a Kínával folytatott kereskedelem nem túl jelentős. Az import az adott évi nominális GDP 3-3,5%-a között mozog, az export pedig 2 és 3% között. A kereskedelmi deficit GDP arányosan még ennél is elhanyagolhatóbb, a GDP 0,2 és 1 százaléka között mozgott. Ebből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy habár Németország kiterjedt mértékben kereskedik Kínával, gazdaságához mérten a kereskedelmi deficit mértéke elhanyagolható, az EU-s, és a magállami átlagértéknél is kisebb.

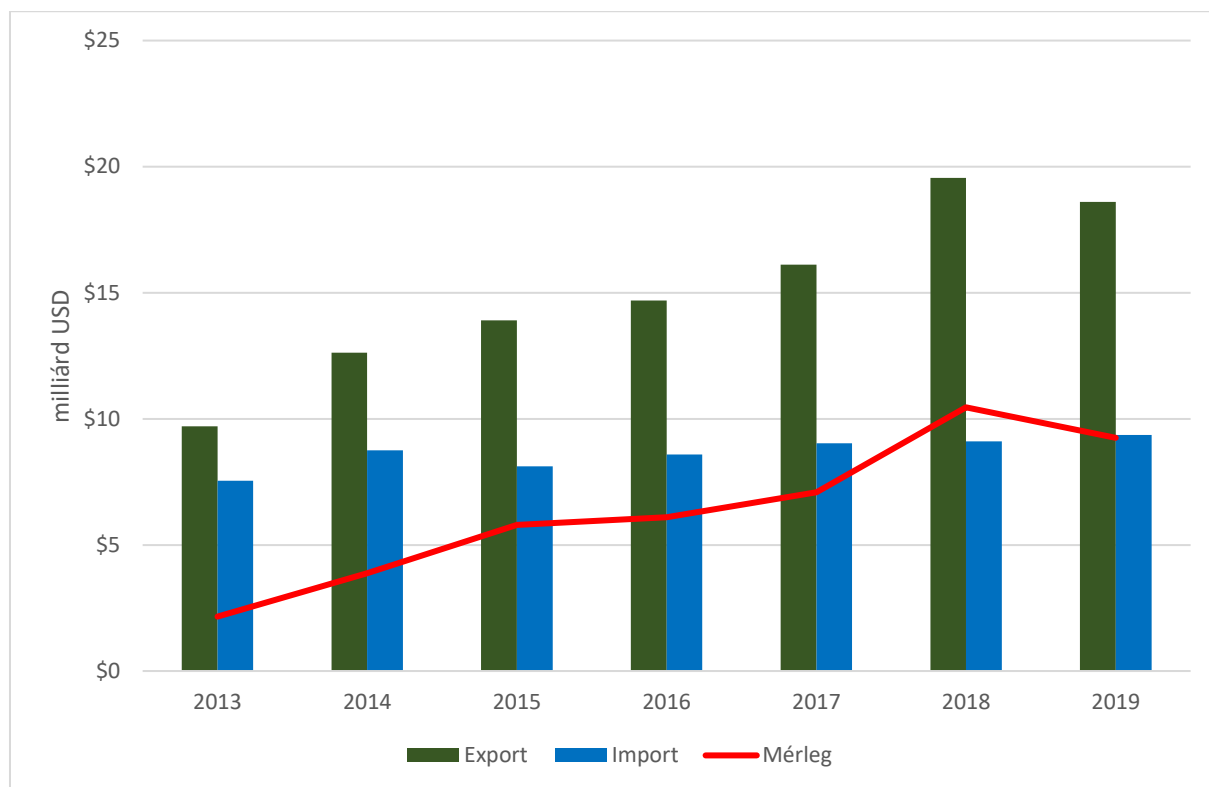

26.ábra: A német-kínai kereskedelem összetétele BEC alapján 2020-ban

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) alapján

A 26. ábrán a Németország és Kína kereskedelmének összetétele látható. Mind az import, mind az export legnagyobb részét a tőkejavak teszik ki, az import 49%-a és az export 40%-a a tőkejavak kategóriába sorolható. Az importon belül második helyen a fogyasztási javak találhatóak, 27%-kal, míg az exporton belül csak 5%-ot tesz ki ez a kategória. A második legnagyobb kategória az exporton belül a szállítási eszközök, amik az összes export 33%-át teszik ki. Jelentős arányt képviselnek még mind importban, mind exportban az ipari kellékek, az import 16%-át és az export 18%-át ezek adják. A fenti információk alapján azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a német import sokkal inkább függ a fogyasztási javaktól, és ennek következtében attól, hogy a fogyasztók miket hajlandóak megvásárolni.

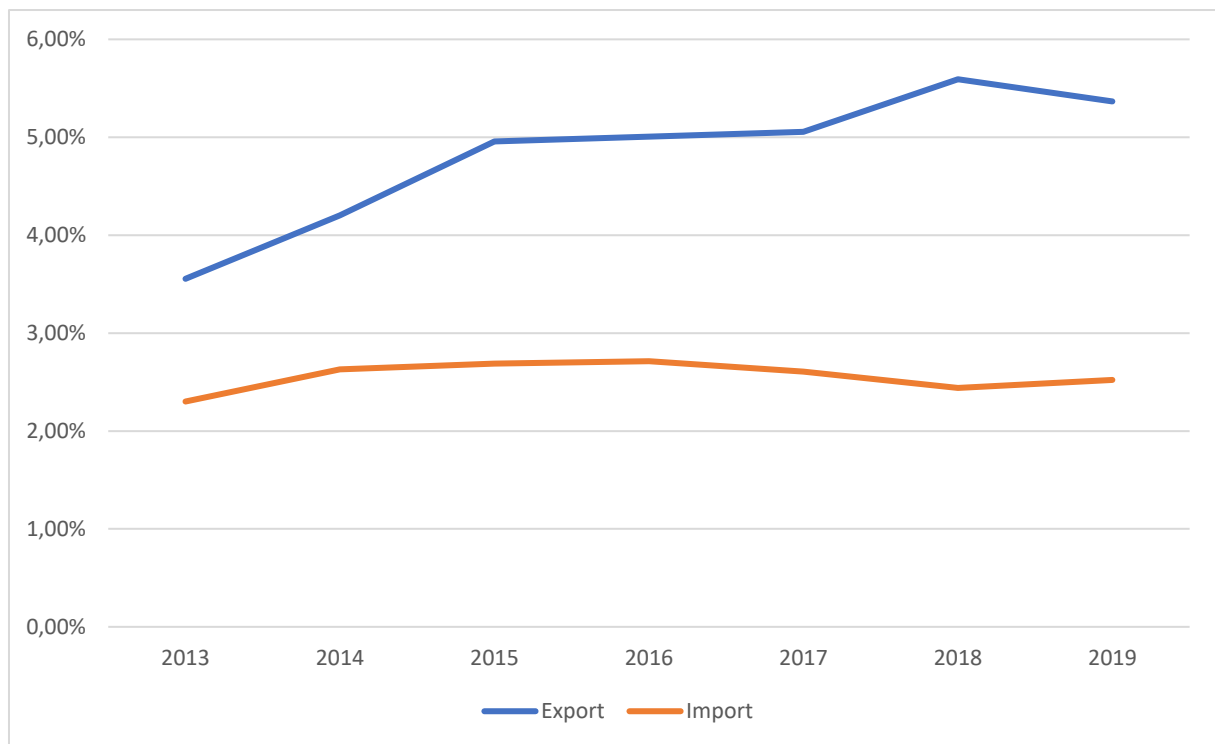
4.3.2. Németország szolgáltatáskereskedelme

27. ábra: Németország szolgáltatáskereskedelme Kínával

Forrás: Saját szerkesztés WTO Stats (2022) adatbázis alapján

A 27. ábráról leolvasható, hogy Németország a vizsgált időszakban (2013-2019) végig több szolgáltatást exportált Kínába, mint importált onnan. Az exportált mennyiség 2013-óta folyamatosan nőtt 2018-ig, 9,71 milliárd USD-ről 19,56 milliárd USD-re. Az import növekedése ezzel párhuzamosan jóval lassabb volt, ugyanennyi idő alatt 7,55 milliárd USD-ről 9,1 milliárd USD-re nőtt. A kereskedelem többlete tehát szintén növekedett, 2,16 milliárd USD-ről 10,46 milliárd USD-re. 2019-ben az export kismértékű csökkenése mellett az import növekedése következett be, ezért ebben az évben kicsivel bár, de visszaesett a kereskedelem többlete, 9,25 milliárd USD-re.

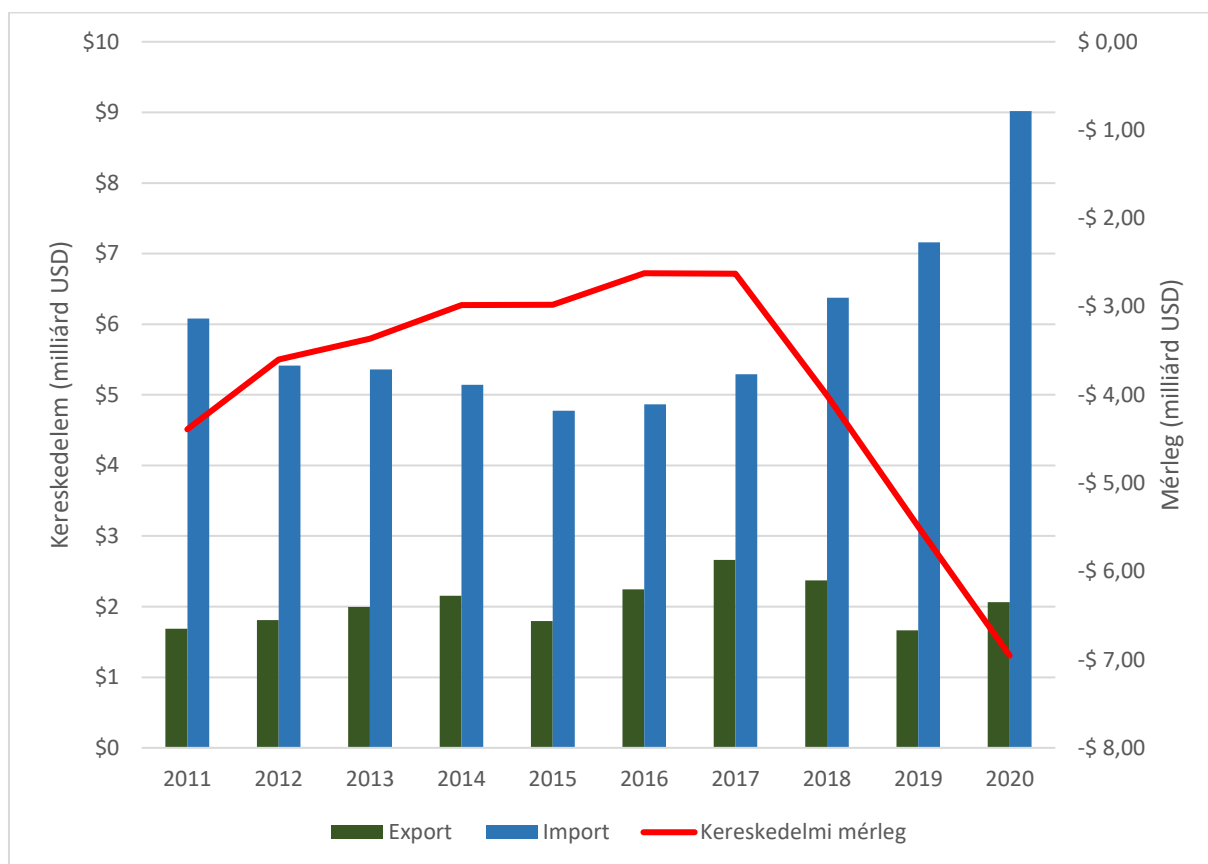

28.ábra: Kína részesedése Németország összes szolgáltatásexportjában és szolgáltatásimportjában

Forrás: Saját szerkesztés WTO Stats (2022) adatbázis alapján

A 28.ábrán az látható, hogy 2013 és 2019 között a Kínával folytatott szolgáltatáskereskedelem mekkora részét teszi ki Németország összes szolgáltatáskereskedelmének. Kína részesedése az exportban az időszak alatt növekvő tendenciát mutatott, 2013 és 2018 között 3,55%-ról 5,59%-ra nőtt, majd 2019-ben visszaesett 5,37%-ra. Ezzel szemben az importban való részesedés kisebb, és a vizsgált időszakban stagnált: 2,3% volt a legkisebb és 2,71% a legnagyobb érték. A 24. ábrán látható árukereskedelemmel összehasonlítva megfigyelhető, hogy a szolgáltatáskereskedelemben kisebb Kína szerepe, mint az árukereskedelemben, mind export, mind import tekintetében.

4.3.3. Magyarország árukereskedelme

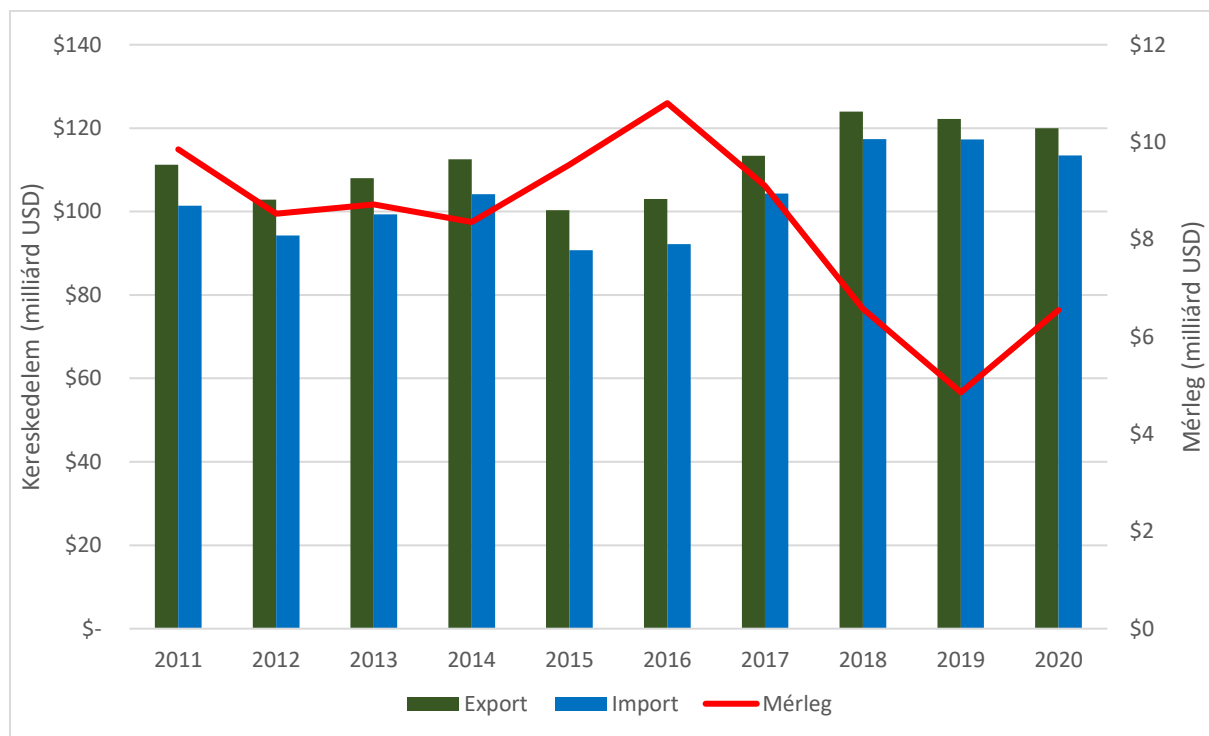

29.ábra: Magyarország árukereskedelme Kínával 2011 és 2020 között (milliárd USD)

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) alapján

A 29. ábra alapján megállapíthatjuk, hogy Magyarország kereskedelme Kínával az utóbbi 10 évben változó tendenciát mutat. Szembetűnő, hogy a vizsgált időszakban végig erős deficit jellemezte a magyar-kínai kereskedelmet, az import jellemzően több, mint kétszerese volt az exportnak. 2011-ben az export összértéke 1,69 milliárd USD-volt, míg az importé 6,08 milliárd USD. 2015-ig az import évről évre folyamatosan csökkent, 2014-ben elérte a vizsgált időszak legkisebb értékét, 4,75 milliárd USD-t. Ezután viszont évről-évre dinamikusan növekedett a Kínából importált áruk értéke, így az import a legnagyobb értékét 2020-ban érte el, 9,02 milliárd USD-vel. Ezzel párhuzamosan 2017-ig az export növekvő pályán volt, ezalól csak a 2015-ös év kivétel. 2017-re az export elérte a maximumát, 2,77 milliárd USD-t. 2019-ben viszont már a vizsgált időszakban legkisebb értékű exportot jelentették, 1,67 milliárd USD értékben. A kereskedelmi mérleg 2016-ban volt a legkevesbé deficit, ekkor Magyarország 2,62 milliárd USD-vel importált többet Kínából, mint exportált. A legnagyobb Kínával

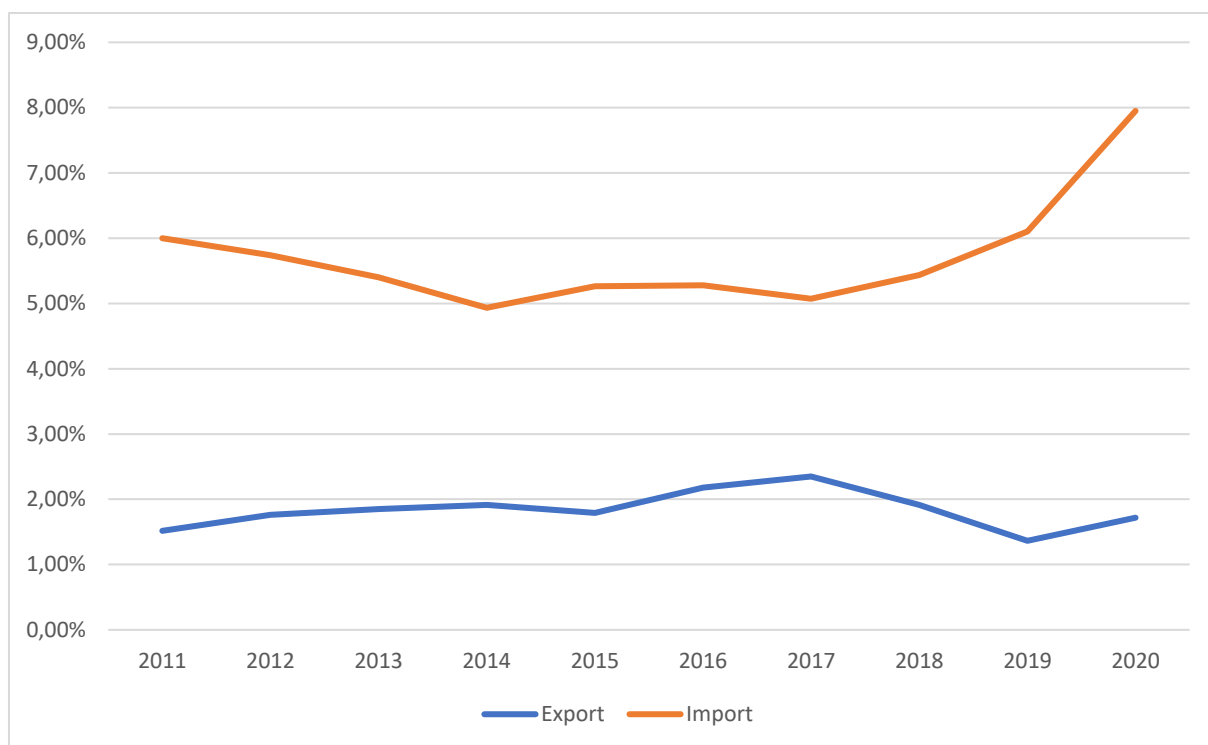
szembeni kereskedelmi deficit Németországhoz hasonlóan Magyarországon is 2020-ban volt megfigyelhető, amikor ennek értéke a legkisebb értéknek több, mint duplája, 6,95 milliárd USD volt.

30. ábra: Magyarország árukereskedelme 2011 és 2020 között (milliárd USD)

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) alapján

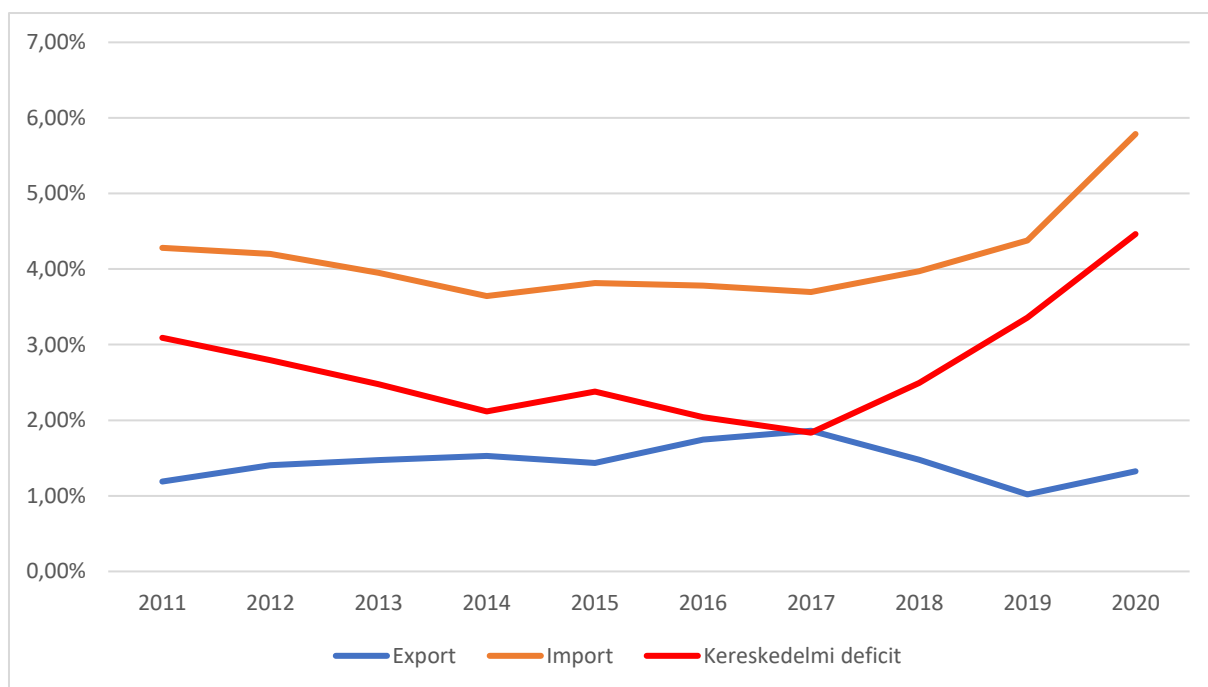
A 30. ábra alapján megállapítható, hogy hasonlóan Németországhoz, összességében Magyarországnak is folyamatosan pozitív árukereskedelmi mérlege volt a vizsgált időszakban, míg Kínával szemben kereskedelmi deficittel rendelkezett. A kereskedelmi többlet a legmagasabb 2016-ban volt, 10,8 milliárd USD. Ezután viszont a kereskedelmi többlet gyors csökkenése következett be, hasonlóan ahhoz, amit a Kínával folytatott kereskedelem esetében figyelhattunk meg. Az ok viszont különböző: Az összesített árukereskedelmi mérleg azért romlott, mert az export növekedése mellett az import gyorsabb ütemben nőtt. 2017-től a Kína felé irányuló export csökkent, miközben az onnan hozott import nőtt. Ez alól kivétel a 2020-as év, amikor kismértékben az export is nőni tudott.

31.ábra: Kína részesedése Magyarország összes áruexportjában és áruimportjában

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) alapján

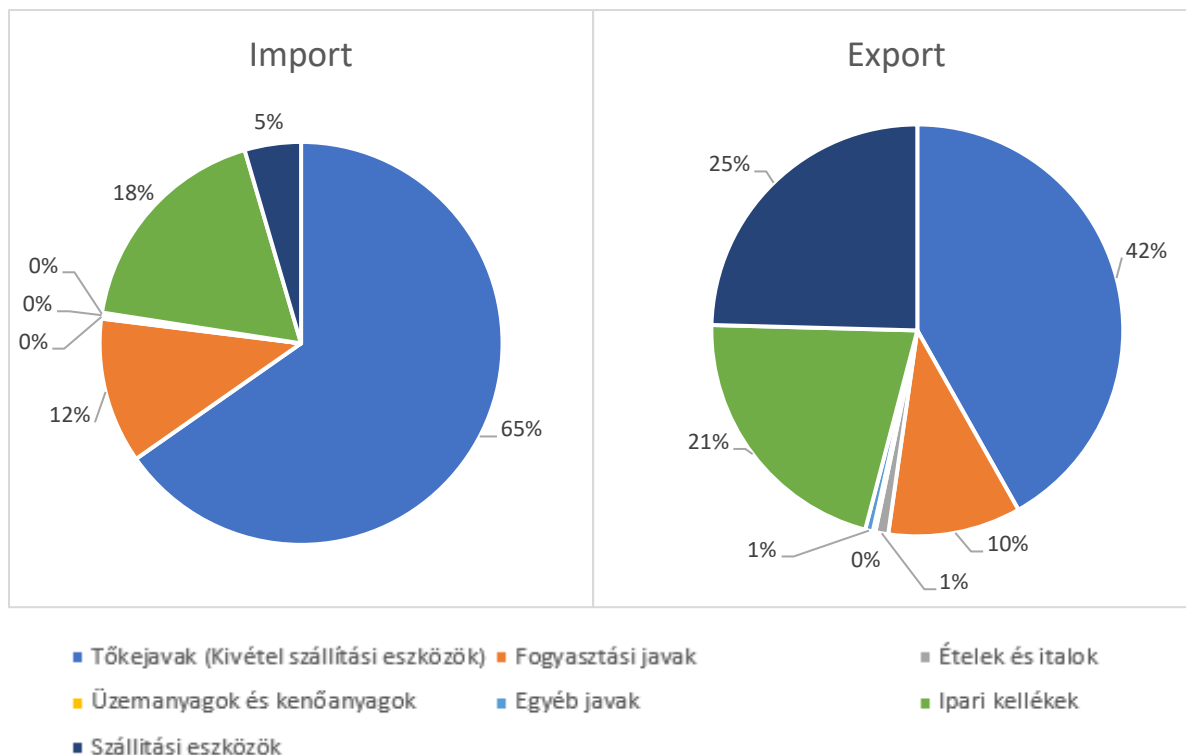
A 31. ábrán látható Kína fontossága Magyarország árukereskedelmében. Kína részaránya a magyar exportban stagbáló tendenciát mutat, 2% körül mozog. Legmagasabb értékét 2017-ben érte el, amikor az export 2,35%-ának volt a célja Kína. Legalacsonyabb pedig 2019-ben volt, amikor majdnem a felére, 1,36%-ra csökkent Kína aránya az exportban. Kína részesedése az importban a vizsgált időszak elejétől kezdve végig több, mint kétszerese az exportban lévő részaránynak. Érdekes viszont, hogy míg 2017-ig az export aránya lassan növekedni tudott, ugyanebben az időszakban az exportban elfoglalt arány csökkenő tendenciát mutatott. 2017-ben ez a trend megfordult, és ismét növekedni kezdett Kína aránya az importban, és 2019-ben elérte a 2011-es értéket ami addig a legmagasabb részesedés volt. 2020-ban viszont egy jelentős ugrás figyelhető meg, egy év alatt 6,1%-ról 7,95%-ra ugrott Kína részesedése a magyar importban. Ez hatalmas ugrás, különösen az előző évek lassú változásai függvényében. Az exportban Kína szerepe nem ugrott meg hasonló mértékben. Németországgal összehasonlítva megállapítható, hogy Magyarország kereskedelmében kisebb szerepe van Kínának, mint Németország kereskedelmében. Érdekes még, hogy Németországban is ugrásszerűen növekedett 2020-ra Kína részesedése az importban, viszont ott egy magasabb bázisról kisebb növekedést figyelhetünk meg.

32.ábra: A magyar áruimport, áruexport árukereskedelmi deficit Kínával szemben az adott évi nominál GDP arányában

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) és WDI (2022) alapján

A 32. ábra alapján Magyarország GDP-jével összevetve a Kínába irányuló export a vizsgált időszakban végig viszonylag alacsony arányú volt, a GDP 2%-át egyik évben sem érte el, végig 1 és 2% között mozgott. Az import már jelentősebb részt tesz ki, 2019-ig a Kínai export az adott évi GDP 3,5%-4,5% százaléka között mozgott. 2020-ban viszont a GDP 5,79%-át tette ki a Kínai import. Ezek az adatok hasonló nagyságrendűek, mint Németország adatai, bár feltűnő, hogy az export jóval kisebb. Ebből következik, hogy a kereskedelmi deficit GDP arányosan szintén jelentősebb, már 2011-ben is a GDP 3,09%-át tette ki. 2017-ig csökkenő tendenciát mutatott a GDP arányos kereskedelmi deficit Kínával szemben, 2017-ben elérte az 1,84%-ot. Ezután viszont gyors növekedés volt megfigyelhető, 2018-ban a GDP 2,49%-a, 2019-ben a GDP 3,36%-a, 2020-ban pedig a GDP 4,46%-a volt a Kínával szembeni kereskedelmi deficit. Németországgal összehasonlítva ezek az értékek kirívóan magasak. Németországban a GDP 1%-át sem érte el a kereskedelmi deficit, sőt általában 0,5% körül mozgott. Ez alapján megállapítható, hogy Magyarország gazdasága kiszolgáltatottabb helyzetben van Kína felé, mint Németorszáé.

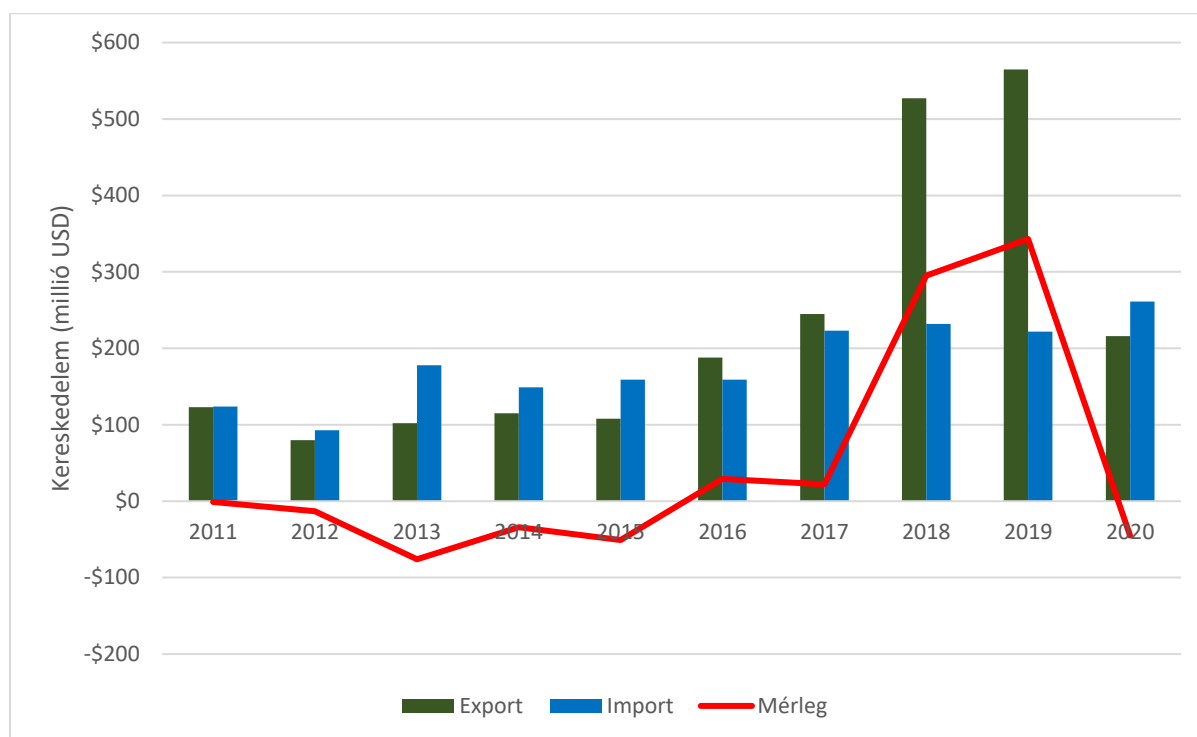

33. ábra: Az magyar-kínai kereskedelem összetétele BEC alapján 2020-ban

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) és WDI (2022) alapján

A 33. ábrán a magyar-kínai kereskedelem összetételét láthatjuk. Az ábra alapján mind az import, mind az export legnagyobb részét a tőkejavak tették ki, a Kínából érkező import több, mint felét, összesen 65%-ot tették ki. A második helyen az ipari kellékek állnak 18%-kal, 12%-kal pedig a fogyasztási javak állnak a harmadik helyen. Az üzemanyagok, az ételek és italok, valamint az egyéb javak részaránya elhanyagolható. A magyar export 42%-át teszik ki a tőkejavak. Második legnagyobb értékben exportált termékcsoporthoz a szállítási eszközök csoportja, az összes export 25%-át tették ki. Nem sokkal elmaradva találhatók az ipari kellékek, 21%-kal, a fogyasztási javak pedig az összes export 10%-át teszik ki. Az import összetételét tekintve hasonlóság Németországhoz, hogy ott is a tőkejavak többsége jellemző, bár nem akkora mértékben, mint Magyarországon. Az ipari kellékek és a szállítási eszközök szerepe az importban szintén hasonló mértékű, mint Németországban. A legjelentősebb különbséget a fogyasztási javak jelentik, míg Németországban 27%, addig Magyarországon mindössze 12%-a az importnak fogyasztási cikk. A hasonlóságoknak az lehet az oka, hogy Kína hasonló termékekkel van jelen a világpiacon, így hasonló javakat exportál több országba is. Az export szintén hasonló Németország exportjához, ugyanis a tőkejavak és a szállítási eszközök túlsúlya jellemezi a Kínába irányuló magyar exportot is. Ez alapján Kína hasonló termékeket is importál, a két európai országból.

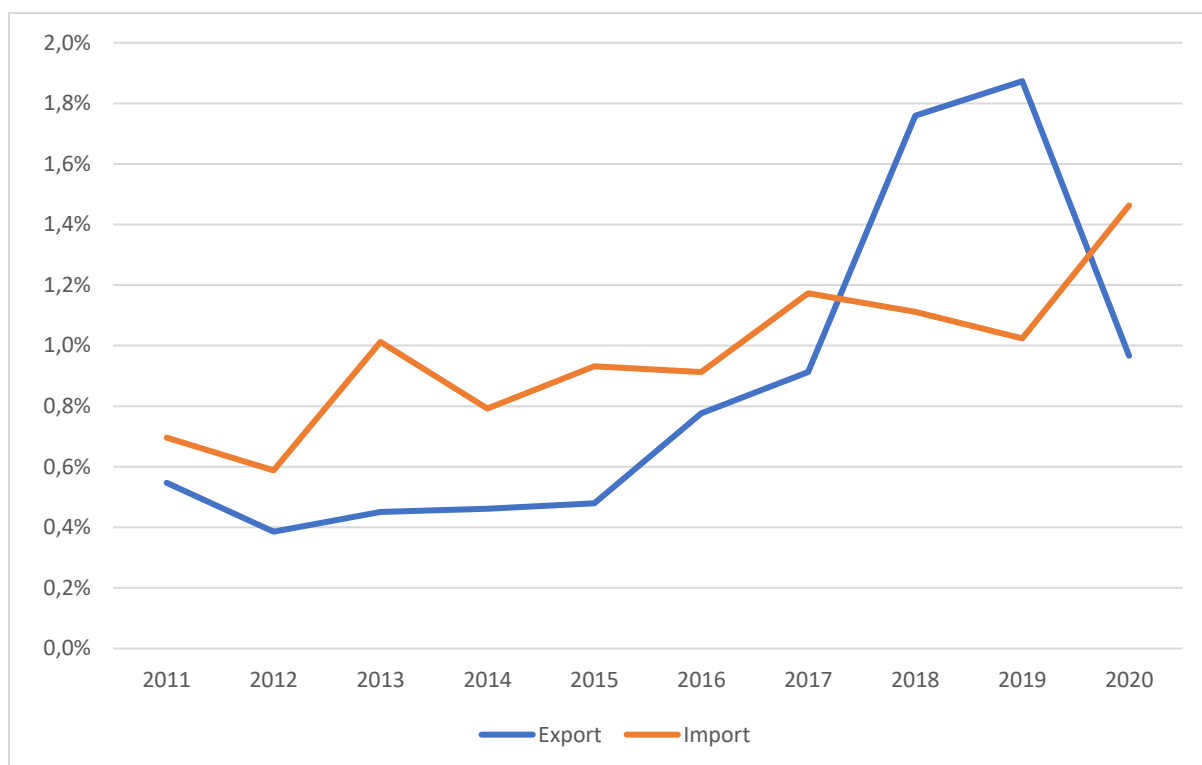
4.3.4. Magyarország szolgáltatáskereskedelme

34. ábra: **Magyarország szolgáltatáskereskedelme Kínával**

Forrás: Saját szerkesztés WTO Stats (2022) alapján

A 34. ábrán Magyarország és Kína szolgáltatáskereskedelmének értékét láthatjuk. Magyarország esetében is egyértelmű, hogy a szolgáltatáskereskedelem volumene jóval alacsonyabb, mint az árukereskedelmé. Szolgáltatáskereskedelem esetében viszont egyes években Magyarország kereskedelmi többlettel rendelkezett Kínával szemben. Az export 2012-ben volt a legalacsonyabb (80 millió USD), 2019-ben pedig a legmagasabb, 565 millió USD. A 2018-as és 2019-es év kiemelkedően magas volt Magyarország szolgáltatásexportja szempontjából: míg 2017-ben 245 millió USD értékben exportált szolgáltatást Kínába, addig 2018-ban már 527 millió USD értékben, 2019-ben pedig 565 millió USD értékben. Az export 2020-ban ismét visszaesett, 216 millió USD-re. Valószínűsítem, hogy ennek oka a koronavírus-válság volt, és emiatt úgy gondolom, hogy a válság után újra növekedés fog bekövetkezni a Kínába irányuló szolgáltatásexportban. Az import tekintetében nem figyelhető meg hasonló kiugró év. Az értéke szintén 2012-ben volt a legalacsonyabb, 93 millió USD, legmagasabb pedig 2020-ban volt, 261 millió USD. Ez annak ellenére van így, hogy abban az évben az export jelentősen visszaesett. A kereskedelmi mérleg is változó, 2016 és 2019 között pozitív volt, 2019-ben 343 millió USD-s plusszal.

35.ábra: Kína részesedése Magyarország összes szolgáltatásexportjából és szolgáltatásimportjából

Forrás: Saját szerkesztés WTO Stats (2022) alapján

A 35. ábrán az látható, hogy Kína szerepe Magyarország szolgáltatásimportjában általában alacsonyabb, mint az árukereskedelemben. A vizsgált időszakban lassú növekedést mutatott az import aránya, ami végig jelentősen az árukereskedelemtől látott érték alatt maradt. A kínai szolgáltatásexport viszont 2019-ben nagyobb részt tett ki Magyarország összes szolgáltatásexportjában, mint amekkorát a Kína felé irányuló áruexport tett ki Magyarország összes exportjából. Ezek az adatok arra engednek következtetni, hogy Magyarország tud és szeretne is Kínába szolgáltatásokat exportálni, de a 2020-as évben ez valószínűsíthetően a koronavírus-válság miatt lecsökkent.

4.4. Geopolitikai háttér

4.4.1. Az elemzés globális dimenziója

Kutatásomban megvizsgálom, hogy a kereskedelem mennyire befolyásolja a geopolitikai viszonyrendszer alakulását. Kína és az Európai Unió kapcsolatait például az utóbbi 10 évben számos emberi jogi, illetve ideológiai vita határozta meg a sajtóban, illetve a politikában, de ez nem ártott jelentős mértékben a kereskedelemnek. Európából számos kritika érte például Kínát a Hong Kongban zajló tüntetések idején, illetve az ujjur népiirtással kapcsolatosan is. Ezekről az esetekről a nemzetközi sajtó részletesen beszámolt, viszont a kereskedelemben alig, vagy egyáltalán nem látszott visszaesés, ahogy azt az előző fejezetben is láthattuk.

Az Európai Unió létrejöttének egyik célja volt, hogy az akkor kétpólusú, USA-Szovjetunió dominálta világ gazdaságban jobban érvényesítsék a tagországok érdekeit. A Szovjetunió felbomlása után a kétpólusú világrend helyét egy USA által dominált, egypólusú világrend vette át. Ennek ellenére, bár egyértelmű az Egyesült államok vezető szerepe, az országnak így is számos kihívással kell szembenéznie. Ennek oka, hogy a duális világrend felbomlása után a maradék hatalom több másik állam között oszlik meg, emiatt valójában az USA valós hatalma kisebb, mint az a hidegháború évtizedeiben volt. A geopolitika szempontjából különös jelentőséggel bír Eurázsia, mivel a világ népességének, energiakészletének, és bruttó nemzeti össztermékének nagy része itt található. Ez alapján tehát az Eurázsia feletti hatalom meghatározó jelentőségű a világhatalom eléréséhez (Szilágyi, 2018).

Eurázsia két meghatározó hatalma napjainkban Kína és az Európai Unió. Természetesen mellettük más nagyhatalmi ambíciókkal rendelkező ország is található a kontinensen. Oroszország, bár katonai erejét tekintve nagyhatalomnak tekinthető, de gazdasági ereje messze elmarad a fentebb említett két másik nagyhatalomtól. Atomhatalomként természetesen katonai ereje figyelemre méltó, és a régió vizsgálatakor nem hagyható figyelmen kívül. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint a 2022-ben indult ukrajnai háború. Gazdasági szempontból Eurázsia tengelye viszont egyértelműen az EU és Kína között húzódik.

A 21. századra előtérbe kerültek a hatalom puha dimenziói, egyre nagyobb hangsúly helyeződik a politikai kapcsolatokban is a gazdasági folyamatokra, fejleményekre. Edward Luttwak (1990) már a 20. század végén kifejtette, hogy a hagyományos geopolitikai gondolkodásmód stratégiai helyét átvette a geoökonómia. Szerinte míg korábban az esetleges gazdasági összetűzések háborúhoz vezettek, addig a mai világrendben ez már közel sincs így. A politikai játszmák elsődleges terepévé a gazdasági „háborúk”, illetve a kereskedelem váltak.

Kína gazdasági ereje és potenciálja megkérdőjelezhetetlen, nem egyértelmű viszont az, hogy a jelenlegi növekedési modellje, illetve exportra alapuló gazdasága hosszútávon fenntartható-e. Az Európai Unió jövője sem egyértelmű. A Brexit után felerősödtek az EU-ellenes hangok a politikában, és kérdéses az integráció mélyülésének és bővülésének további sorsa.

Az Európai Unió és Kína a hatalmi célokat tekintve hasonló gondokkal szembesül. Egyik hatalom sem elég erős az Egyesült Államok gazdasági és katonai erejével szemben, és mindkét hatalom célja, hogy nagyobb befolyáshoz jusson a világ jövőjét alakító vitákban. Ennek ellentmond Huntington (1996) feltételezése, szerinte ugyanis a 21. századi törésvonalak a civilizációk között húzódnak. Ő Európa nagy részét és az Egyesült Államokat ugyanabba a civilizációba sorolja, a nyugati kereszténység civilizációjába.

Nem hagyható viszont figyelmen kívül, hogy az Unió és az USA között is több, leginkább gazdasági jellegű konfliktus állt fenn. Trump elnök például mind az Európai Unió, mind Kína ellen vetett ki büntetővámokat, mivel magas kereskedelmi deficit szerint lassította az amerikai gazdaság növekedését (Schneider-Petsinger, 2019). Abban természetesen különbözik Kína és az Európai Unió célrendszere, hogy bár mindketten egy multipoláris világrend elérésére törekednek, mindkét hatalom a saját értékeit, céljait tartja elsődlegesnek.

A kereskedelmi adatok elemzése során az elmúlt 10 év adatait használtam fel, a 2020-as évvel bezárólag. 2020-ban már látható a Brexit, illetve a koronavírus járvány hatása is. A kereskedelmi adatokból beigazolódni látszik az a feltételezés, hogy a 21. századi hatalmi játszmák elsődleges pályáját a gazdaság jelenti, vagyis a kereskedelem vált napjaink geopolitikájává (Laidi, 2008).

4.4.2. Az elemzés EU-s dimenziója

Az Európai Unió legnagyobb kereskedelmi partnere 2020-ban Kína volt, nem sokkal megelőzve az Egyesült Államokat. Ez egyértelműen a hatalmas importnak köszönhető, Kínából több, mint másfélszer akkora értékben importált a 27 ország, mint a második helyezett USA. Exportban Kína már csak a harmadik helyet foglalja el az USA, és az Egyesült Királyság után. (European Commission, 2021).

Kutatásom adatai alapján egyértelműen látszik a teljes Európai Unióra vonatkozóan a kínai áruimport szerepének elsődlegessége. Kína részesedése az Unió importjában az elmúlt évtizedben minden politikai, és értékrendbeli különbségek ellenére folyamatosan és gyorsan nőtt. Az Európai Bizottság kijelenti, hogy az Unió Kína stratégiájának alapelvei közé tartozik

például a demokrácia ösztönzése, a jogállamiság, az emberi jogok, valamint az ENSZ Alapokmányának és a nemzetközi jognak a tiszteletben tartása. Kijelentik, hogy az EU praktikus és pragmatikus együttműködést folytat Kínával, miközben hű marad az értékeihez (European Commission, 2017).

Ennek ellenére az EU a kínai emberi jogi atrocitásokra nem adott kézzel fogható válaszokat. Erre példa a közelmúltból a jelentős sajtóvisszhangot kiváltó ujjur népcsoport elnyomása, bebörtönzése és diszkriminálása a kínai állam által. Az Európai Unió párbeszédet indított Kínával a helyzet megoldására, 2017 és 2021 között többször felhívta Kína figyelmét az emberi jogi hiányosságokra, és a mihamarabbi megoldás fontosságára. Felszólalt továbbá Federica Mogherini, az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője is az ügy érdekében. A párbeszéden, tárgyalásokon és a nyilatkozatokon túl viszont az EU semmilyen szankciót nem vezetett be Kína ellen. Sőt, olyan új egyezményeket is elfogadtak, amik segítik a sino-európai kereskedelmet és az egyéb kapcsolatokat (Eldani, 2021). 2020-ban továbbá megkötötték a különösen nagy horderejű EU-Kína Átfogó Befektetési Megállapodást (CAI), bár azt végül az ujjur probléma és a kritikák miatt máig nem ratifikálták. Egyértelmű tehát, hogy bár az Európai Unió valóban felszólal az egyes emberi jogi és politikai kérdésekben is, de elsődleges szempont számára a gazdasági kapcsolatok biztosítása és fejlesztése. Kivételt jelent a Tiananmen-téri események után életbe léptetett fegyverembargó, amely máig érvényben van.

Az Európai Unió Kína nagyratörő geopolitikai projektjére, az Egy Övezet, Egy út Projektre is meglehetősen lassan reagált. A BRI indulása után 5 évvel, 2018-ban a Európai Bizottság nyilvánosságra hozott egy EU-s stratégiát, ami az EU-t és Ázsia kapcsolatait volt hivatott fejleszteni. Ebben a tervben a már futó, Kína által finanszírozott fejlesztési programokat kívánták ellensúlyozni, annak ellenére, hogy maga a kínai program neve egyszer sincs megemlítve benne (Skala-Kuhmann, 2019).

Ha határozott politikai fellépés nem is jellemző Kínával szemben az EU részéről, de a tisztességtelen verseny ellen számos büntetővám kivetésére került sor az Európai Unió által az utóbbi években. A Bizottság szerint Kína több iparágában is tisztességtelen versenyfeltételeket teremt az Unión belül, ezért az Unió gyakran vet be antidömping vámokat Kína ellen. Az Unió emellett gyakran felhívja Kína figyelmét a tisztességes versenyfeltételek betartására (Európai Bizottság, 2017). Az Unió tehát csak a piacának védelme érdekében alkalmaz gazdasági szankciókat Kína ellen, a stratégiájában lefektetett értékrend védelme a valóságban közel sem olyan fontos. Ezek az intézkedések viszont csak egy-egy termék piacára vonatkoznak, az importpiac egészét nem érintik. Ez látható abból is, hogy a kereskedelmi adatok alapján bár

egyes években történtek kisebb-nagyobb visszaesések a Kínából érkező import összértékében, de összességében az import növekedése volt a jellemző.

A kínai áruimport és az Unió kereskedelmi deficitje az árukereskedelemben 2013 óta folyamatosan növekszik. Ez már magában indokolja az Unió vezetők óvatosságát Kínával kapcsolatban, viszont nem hagyhatjuk figyelmen kívül a kereskedelem másik oldalát, az exportot sem. Kína ugyanis, bár folyamatosan lépéseket tesz gazdaságának megnyitására a külföldi szereplők előtt, ez a folyamat még közel sincs a teljes szabadsághoz. Ennek ellenére Kína már most jelentős szerepet tölt be az EU exportjában is, kutatásom alapján 2020-ban az összes Unió áruexport több, mint 10% irányult Kínába. Ez az arány nem jelent jelentős növekedést 2011 óta, amikor az összes áruexport 8,67 százalékának volt Kína a célpontja. A növekedési potenciál tehát hatalmas az Európai Unió exportja számára.

A szolgáltatások piacán az árupiactól eltérő viszonyok uralkodnak. Egyrészt szolgáltatások tekintetében az Európai Unió rendelkezik többlettel Kínával szemben, másrészt pedig a Kínával folytatott szolgáltatáskereskedelem értéke, és szerepe az Unió összes kereskedelmében is mesze elmarad az árukereskedelemben tapasztaltaktól. Ez hatalmas lehetőséget jelenthet az Európai Unió fejlett szolgáltatási szektorának, olyan területeken, mint a szállítmányozás, telekommunikáció, marketing, informatikai szolgáltatások vagy könyvelés. Kína pedig -állítása szerint- elkötelezett a szolgáltatási szektor liberalizációjában. 2020 szeptemberében megtartották Pekingben a Kínai Nemzetközi Szolgáltatáskereskedelmi Kiállítást, amin a kormány elkötelezte magát az ország szolgáltatáspiacának megnyitása mellett (The State Council of The People's Republic of China, 2021). Az Európai Unió pedig egy nyitottabb kínai szolgáltatáspiac mellett a szolgáltatásexport növelésével -amiben már most is kereskedelmi többlettel rendelkezik- ellensúlyozhatja a Kínával szembeni magas kereskedelmi deficitet az árukereskedelemben. A szolgáltatáspiac megnyitásából természetesen Kína is profitálna, nem csak a kereskedelmi partnerei. Ennek egy oka lehet, hogy a szolgáltatások kereskedelmének fellendülése segítené a tudástranszfert Európából Kína irányába.

Az Európai Uniót eddig egységes halmazként kezeltem, mivel egységes belső piaccal rendelkezik, amiben a tagok azonos feltételek alapján kereskedhetnek. Nem feledkezhetünk meg viszont arról, hogy bár számos alkalommal az Unió egységként tárgyalt partnereivel -így Kínával is-, de a nemzetközi kapcsolatok alapegységét továbbra is az országok adják. Tehát, bár az Uniónak is van hatása a kereskedelmi kapcsolatok alakulására, a végső szó minden esetben a szuverén országoké. Adatelemzésemben Halmai (2020) írása nyomán külön kitértem és összehasonlítottam az Európai Unión belül két országcsoportot: az úgynevezett Mageurópát és a perifériát. Ahogy ezt már korábban leírtam, a maghoz az alapító államokat: Belgiumot,

Hollandiát, Luxemburgot, Németországot, Franciaországot és Olaszországot soroltam. A periféria csoporthoz pedig a 2004-ben vagy azután csatlakozott államok kerültek: Csehország, Észtország, Ciprus, Lettország, Litvánia, Magyarország, Málta, Lengyelország, Szlovákia, Szlovénia, Bulgária, Románia és Horvátország. Az országcsoportok kereskedelmi adatait összeadtam, és az így kapott adatokból vontam le következtetéseimet.

Az adatok alapján egyértelműen láthatóvá váltak a két országcsoport közötti különbségek a Kínával való kereskedelemben. Ez azt eredményezi, hogy a két csoport geoökonómiai, illetve geopolitikai szempontból is különböző érdekek mentén alakítja kapcsolatait.

Mageurópa országai egyértelműen jobb helyzetben vannak a Kínai kereskedelem szempontjából. Bár ezen országok is kereskedelmi deficittel rendelkeznek az árukereskedelemben, de annak értéke a kereskedelem volumenéhez, illetve a GDP-hez viszonyítva is alacsony, és az elmúlt 10 évben csökkent. Ezen országoknál a Kínába irányuló szolgáltatásexport folyamatosan bővült az elmúlt 10 évben, sőt a vizsgált időszakban a szolgáltatások piacát tekintve végig kereskedelmi többlettel rendelkeztek. Bár a szolgáltatásKERESKEDELEM volumene elmaradt az árukereskedelemétől, közel sem olyan mértékben, mint az a másik csoport országainál volt tapasztalható.

A Magországekhoz képest a 13 új csatlakozó perifériaország kereskedelme Kínával meglehetősen egyoldalú. A kereskedelem volumene kisebb, mint a mag esetében, ami azt jelenti, hogy Kína összkereskedelmében kisebb a szerepük, mint a mag országainak. Ennek ellenére Kína részesedése az 13 új csatlakozó összes importjában magasabb, mint a Mageurópai országoké, miközben az exportjukban Kína szerepe erősen elmarad a magországekknál tapasztaltaktól. Az import aránya a vizsgált időszakban végig növekedett, miközben az export aránya stagnált. A kereskedelmi deficit értéke mind a kereskedelem volumenéhez, mind a GDP-hez viszonyítva magasabb, mint a Mageurópa országainál. Ezen kívül ezen csoport szolgáltatásKERESKEDELEME is deficitel rendelkezett Kínával szemben, ami esetében bár a vizsgált időszak alatt csökkenő trend volt megfigyelhető 2020-ig, de a 2020-as évre a szolgáltatásexport visszaesett, és a vizsgált időszakban kiugróan nagy lett a deficit a szolgáltatásszektor kereskedelmében is, valószínűsíthetően a koronavírus által előidézett válság hatására.

Nem meglepő tehát, hogy Kínának különbözőek az érdekei és ennek következtében különböző módon viselkedik a két csoport országaival szemben. A Kína által létrehozott 16+1 kezdeményezés Európai Unió tagjai Görögországot kivéve mind a második vizsgált csoportban találhatóak. Ezt a kezdeményezés értelmezhető úgy is, mint Kína próbálkozása arra, hogy ezeket az országokat függésébe vonja, anélkül, hogy nehézségekbe ütközne. Ezáltal éri el

azt, hogy az olyan nagyobb gazdasági súllyal rendelkező országokat, mint a hat magország, a platformon kívül hagyja, és így jobb tárgyalási pozíciót szerez a kiszolgáltatottabb államok között, akik rosszabb gazdasági helyzetükből kifolyólag könnyebben meggyőzhetőek egyes Kína érdekében lévő beruházások és kereskedelmi egyezmények elfogadásáról.

Kínának alapvető érdeke fűződik ahhoz, hogy az Európai Unió országaival ne Uniós szinten, hanem országoként külön-külön szervezze kapcsolatait. Ez egyértelműen következik a méretbeli különbségekből. Kína hatalmas népessége és gazdasága mellett a kisebb tagországok mérete eltörpül. Ilyen körülmények között sokkal egyszerűbben tudja érvényesíteni az érdekeit gazdasági erőfölényét kihasználva.

Mind a 6 magországnak, mind a 13 új csatlakozónak érdekében áll, hogy ezt megakadályozza. Az Európai Unió gazdasága már összemérhető Kínáéval, és bár egyes vezető Európai országok, mint például Németország (aminek kereskedelmét külön is megvizsgáltam) akár önmagában is képes lenne érvényesíteni az érdekeit fejlett technológiájának köszönhetően, leghatékonyabban ezen országok is összefogva, az Uniós intézményrendszer nyújtotta lehetőségeket kihasználva léphetnek fel partnerként a Kínával folytatott hatalmi játszmában.

4.4.2. Az elemzés nemzetállami dimenziója

Baranyi (2021) disszertációjában azt vizsgálta, hogy hegemónnak tekinthető-e Németország az Európai Unión belül. Bár ezt a bizonyítékok alapján nem tartotta megalapozottnak, szerinte egyértelmű, hogy az Európai Unión belül Németország tekinthető a leginkább domináns országnak. Ennek következtében, mint a hat magország és az egész Európai Unió meghatározó tagját, külön is megvizsgálom az ország kapcsolatait Kínával.

Németország kereskedelmében Kína valamivel nagyobb szerepet játszik, mint az a hat magország átlagában megfigyelhető. Az összes magország exportjában Kína részesedése 4,01% és 5,23% között volt, ezzel szemben Németország esetében ez az arány 6,11% és 7,96% között mozgott 2011 és 2020 között. Ezekkel az értékekkel Kína 2021-ben Németország második legnagyobb exportcélpontja, és a legnagyobb importpartnere. Az összkereskedelem szintén Kínával a legnagyobb (az EU tagországokat is beleszámítva) (DESTATIS, 2022). Németország tehát amellett, hogy Európában meghatározó hatalmi szereplő, Kínával is kiemelkedően fontos kereskedelmi, és egyéb jellegű kapcsolatokkal rendelkezik. Árukereskedelmi deficitje a GDP arányában elenyésző, sőt ez az érték a szolgáltatások kereskedelmének figyelembevételével tovább csökken, ugyanis, a szolgáltatások piacán Németország jelentősen többet exportál Kínába, mint importál onnan.

Ezek az adatok arra engednek következtetni, hogy Németország viszonya sokkal kiegyensúlyozottabb, mint sok másik országé. Németországnak nagyon fontos, hogy jól használja fel kedvező pozícióját, és elkerülje azt, hogy túl nagy mértékben függjön a kínai kereskedelemről. Emellett természetesen nem szabad hagynia, hogy Kína érdekszférájához csatlakozzon az Európai Unió kisebb gazdasággal rendelkező, keleti országait. Ez ugyanis veszélyeztetné Európában a vezető pozícióját, és nagyban megnövelné Kína nyomásgyakorlási képességét nem csupán Németországra, hanem az egész Európai Unióra is.

Magyarország az európai periféria tagja. Bővebb elemzésre azért választottam ki, hogy megvizsgálhassam a hazánkat érintő folyamatokat, és Magyarországra nézve is következtetéseket tudjak levonni. Magyarország kereskedelme Kínával sok szempontból különbözik a 13 új csatlakozó átlagától.

2011-óta az import növekvő pályán van, mind a csoport egészét, mind csak Magyarországot vizsgálva. Magyarországon viszont 2011 és 2016 között csökkent az import mennyisége és a kereskedelmi deficit is, 2017-től kezdve viszont gyors, nagyütemű növekedésnek indult a Kínából érkező import. Ez nem jellemző az egész csoportra, az egész csoportot vizsgálva ugyanis sokkal egyenletesebb az import és a kereskedelmi deficit növekedése. Fontos viszont megemlíteni, hogy Magyarország kereskedelmi deficitje Kínával szemben GDP arányosan még mindig alacsonyabb, mint az egész csoport esetében. A szolgáltatás-kereskedelmet tekintve szintén más helyzetben van, mint a csoport átlaga, 2016 és 2019 között több szolgáltatást exportált Kínába, mint importált onnan, 2018-ban és 2019-ben pedig kiugróan magas volt a Kínába irányuló szolgáltatás-export összértéke. Látható tehát, hogy a Kínával folytatott kereskedelem 2018-tól kezdve kezdett növekedni igazán. Ez alól csak az áruexport jelent kivételt, amely máig nem kapott lendületet.

Magyarországnak ez alapján ügyelnie kellene a kereskedelmi kapcsolatok kiegyensúlyozottabb fejlődésére, mert ha az import a jelenlegi ütemben növekszik, anélkül, hogy az export növekedne, az ország könnyen függő helyzetbe kerülhet. Bár jelenleg ez a probléma még nem áll fenn, de az utóbbi 4 évben GDP arányosan mind az import, mind a kereskedelmi deficit értéke Kínával szemben nagy lendületet vett, miközben a Kínába irányuló export aránya még csökkent is.

Magyarország 2012 óta a keleti nyitás politikáját követi, vagyis a rendszerváltás óta tradicionális kereskedelmi partnerek, mint például Németország, egyéb Európai Unió tagállamok, vagy az USA mellett új kapcsolatokat alakít ki a kelet nagyhatalmaival, Oroszországgal és Kínával (Bernek, 2018). A kínai kereskedelmi kapcsolatokon ez leginkább 2018 óta látszik meg. Gazdasági szempontból természetesen előnyös az ország számára, hogy

nem korlátozza magát a nyugati piacokra, így diverzifikálva kapcsolatait, viszont politikai szempontból több kérdés is felmerülhet.

4.5. Szcenárióelemzés

A következőkben három lehetséges geopolitikai scenáriókat fogok felvázolni, ami Kína és az EU kapcsolatainak néhány lehetőségét elemzi a kereskedelem alakulása alapján és megvizsgálom, hogy ez milyen hatással lenne a fentebb említett csoportokra, országokra.

4.5.1. Első scenárió: Kína valódi superhatalommá válik a BRI sikere által

Ennek a scenáriónak az alapja, hogy Kína -többek között a BRI segítségével- valódi superhatalommá válik. Ennek a hatását kívánom most megvizsgálni.

A siker kulcsa természetesen a BRI, az Egy Övezet, Egy Út kezdeményezés, ami segítségével Kínának sikerül döntő befolyásra szert tennie az eurázsiai földrészen, illetve Afrikában is. Közép-Ázsia és Afrika teljes mértékben Kína érdekszférájába kerül. A BRI sikere megoldja a Huang (2016) által felvázolt kínai belpolitikai problémákat, hatékony segítséget nyújt Kína gazdasági lassulásának megállításához, valamint a kínai társadalom jóléte és fogyasztása növekszik.

Véleményem szerint ahhoz, hogy Kína hatékonyan befolyást tudjon szerezni Európában, először meg kell magának nyernie Ázsia két másik hatalmát: Oroszországot és Indiát. Oroszország gazdasága és népessége bár nem közelíti meg Kínáét, de fontos nyersanyagokkal, energiahordozókkal, és jelentős katonai erővel rendelkezik. A jelenleg Ukrajnában zajló háború és a miatta Oroszországra kivetett nyugati szankciók nagymértékben legyengítik az országot. Ha a teljes győzelmet nem sikerül elérniük -márpedig jelen állás szerint nem fog sikerülni-, gazdaságilag is romokban lesz az ország, illetve a vesztes háború a katonai erejéről korábban gondolt hiedelmeket is lerombolja. Oroszország természetesen atomhatalom marad, nagy gazdasági potenciállal. Így a nyugattal való ellenséges viszony miatt egyértelmű kényszerpálya lehet számára a Kína felé fordulás, és a Kínával való szorosabb gazdasági és politikai kapcsolatok kialakítása, ami akár egy szövetséghez is elvezethet. Kína ugyanis a konfliktusban -eddig- végig pártatlan maradt, nem kötelezte el magát egyik oldal mellett sem. India szövetségessé tétele már nehezebb, de a további elemzésemben feltételezem, hogy Kína

Indiával valló viszonya nem ellenséges, illetve India vagy nem kíván világhatalmi szereplőként fellépni, vagy Kína mellé áll.

Ha ezek a feltételek adottak, a BRI sikere egyben azt is jelenti, hogy Kína az Európai Unióban is egyre hatékonyabban érvényesíti érdekeit. A 16+1 platform megerősödik, rendszeressé válnak az egyeztetések, sőt a kezdeményezésen belül új intézmények is létrejönnek Kína és egyes európai országok tagságával. Emellett Kínának sikerül a kis európai országokkal külön-külön tárgyalnia, kikerülve az Európai Unió közös intézményrendszerét. Kína az Európai Unió keleti tagállamaiban is nagyszabású befektetéseket finanszíroz, emellett megnövekedik a Kína felől érkező közvetlen működőtőke befektetések mennyisége. A kínai nagyvállalatok leányvállalatokat hoznak létre a 16+1 országok tagállamaiban, amik tovább növelik a Kínától való függőségüket. A Kínával való kereskedelem miatt a hazai vállalatok beszállítói és ügyfelei között is egyre több kínai vállalat jelenik meg. Ezen fejlemények hatására több keleti tagország is erősen Kína párti lesz, és Kína érdekeit fogja képviselni az Európai Unió intézményeiben.

A mageurópai országokat, akik gazdaságában bár napjainkban is nagy szerepet játszik Kína, nem sikerül a keleti országokhoz hasonló módon függő helyzetbe hozni. Gazdaságuk ugyanis sokkal összetettebb, és nagyobb méretű. Ezen kívül míg a periféria országai csak a 90-es évek óta rendelkeznek önálló és független piacgazdasággal, addig a mageurópai országok számra már jóval régebb óta adott ez a tényező.

Az Európai Unió tagállamainak viszonya Kínához nagy törést okozna az Unió tagjai között. Már napjainkban is európszerte megerősödtek az integrációt ellenző euroszeptikus hangok. Kína érdeke, hogy ezen pártok, illetve mozgalmak tovább erősödjenek.

A periféria egyre nagyobb függetlenséget szeretne elérni az Unió intézményektől, miközben a mag tovább szeretné növelni az integrációt, hogy hatékonyabban felléphessenek az olyan globális hatalmi játszmákban, mint Kína BRI-je. Ez az ellentét további problémákat szülne, ugyanis az Unió intézményrendszere már ma sem elég hatékony, ha néhány kérdésben az Unió két részre szakadna, szinte megállna az Unió döntéshozás.

Az euroszepticismus és a kelet-nyugati törés nyomán először intézményesül a kétsebességes Európa tervezete, aminek hatására a mageurópai országok egyre kevesebb befolyással rendelkeznek Kelet-Közép Európa országaiban. A periféria országai emiatt tovább bővítik kapcsolataikat Kínával. A magországok gazdasági szerepe viszont nem csökken le, ezen országokkal ugyanis már mély és szerves gazdasági és politikai kapcsolatok alakultak ki. Ennek ellenére, mivel egy kétsebességes Európa esetében a periféria országai jóval nagyobb szabadságot kapnának, sok ország még nagyobb mértékben engedné Kínának, hogy növelje a

befolyását. Nem lehetetlen természetesen, hogy egyes periféria országok célja az lenne, hogy bekerüljön a mageurópa országaiba, így nem fogadja el a Kína által nyújtott kecssegető gazdasági befektetéseket, kereskedelmi lehetőségeket. Ennek ellenére, ha a mageurópai országok nem lennének nyitottak néhány keleti ország átvételére -félve az ismét bekövetkező esetleges nézetkülönbségektől- a keleti országok könnyedén kényszerpályán találhatják magukat a kínai befolyási övezet irányába.

Ettől a ponttól már nincs messze az, hogy az Európai Unió, mint ahogy ma ismerjük, megszűnik létezni. A keleti-nyugati ellentétek tovább éleződnek, amiben Kína és Oroszország nyomása fontos részt vállal. Ennek következtében a magállomoknak nem lesz a továbbiakban érdeke az a lazább gazdasági szövetség sem, amit a kétsebességes Európa jelent. Emiatt ez a szövetség is felbomlik, és két, különböző integráció jön létre Európában: Nyugaton a magállamok által irányított „mag” Európai Unió és keleten a volt periféria által létrehozott új „Eurázsiai Szövetség”, amiben Kína meghatározó befolyással rendelkezik.

Kínának az lenne a célja továbbá, hogy a világgazdaság pénzneme a renminbi legyen. Kína már napjainkban is próbálja a pénzneme jelentőségét növelni több-kevesebb sikerrel, de jelentősége még közel sincs az amerikai dolláréhoz (Huang, 2017). Egy renminbi által uralt világban kérdéses lenne az Euró léte. Az Európai Unió széthullása esetén -amennyiben egy magintegráció megmaradna- a mag véleményem szerint továbbra is fenntartaná a közös fizetőeszköz használatát, viszont ez a fizetőeszköz közel sem lenne olyan jelentőségű, mint az Euró napjainkban. A magintegrációból kimaradt, volt eurozóna tagoknak pedig vissza kell térniük a saját, nemzeti valutájukhoz. Egy Kína által vezetett gazdasági Unióban véleményem szerint nem valószínű egy közös valuta bevezetése, ugyanis Kínának nem érdeke, hogy a világkereskedelemben egy másik jelentős valuta legyen jelen.

Az így létrejövő kétpólusú világ nem lenne példátlan a világtörténetben, meglehetősen hasonlít a hidegháború alatt tapasztaltakhoz. A hidegháborúban is két szuperhatalom irányította világ meghatározó országait, ebben a scenárióban is két részre szakadna a világ. Egyik oldalon az USA vezetésével a nyugati világ, míg a másik oldalon a Kína által vezetett kelet.

Eddig nem írtam az Amerikai Egyesült Államokról, ami a mai világrend meghatározó szereplője. Véleményem szerint Amerika jelenti ezen scenárió megvalósulásának egyik fő akadályát, ugyanis jelenleg világszerte kiterjedt befolyással rendelkezik. Európában mind a mageurópai országokkal, mind a periféria országaival erős gazdasági és politikai szövetség köti össze. Az Európai Unióban mind a mag, mind a periféria tagja a de facto Amerika által vezetett NATO-nak, amely szövetségből nem valószínű, hogy bármely európai ország kilépne, akármilyen erős is legyen a kínai nyomás. A NATO miatt Kína katonai lépéseket nem tehetne,

ugyanis ebben az esetben az egész szövetséggel kerülne szembe, amit nem tud bevállalni. Annak, hogy Kína gazdasági terjeszkedés által elért érdekérvényesítése növekedjen, az a feltétele, hogy valamilyen oknál fogva az USA szinte teljesen visszavonuljon a világpolitikától, és Kína gazdasági terjeszkedésére ne szülessen erős amerikai válaszreakció. Ez nem példa nélküli a történelemben, Amerika a két világháború között kivonta magát az európai hatalmak konfliktusaiból.

Ma viszont már létezik nyugati program Kína geopolitikai terjeszkedésére válaszul: A BRI-re reagálva megkésve bár, de 2021-ben a G7 országai elindították a B3W (Build Back Better World) kezdeményezést, ami céljait tekintve hasonlít a kínai BRI-hez, azzal a különbséggel, hogy ennél a nyugati államok kívánnak az USA vezetésével több pénzt fordítani a fejlődő államokra, és ezzel nagyobb befolyásra szert tenni (Grieger, 2021).

A másik ok, amiért nem valószínű a scenárió megvalósulása, az az, hogy az Európai Unió országai között túl nagy az interdependencia mértéke. Halmai (2020) szerint az Európai Unió már úgynevezett mélyintegráció, a világtörténelem első mélyintegrációja. Ez azt jelenti, hogy mind horizontálisan, mind vertikálisan egyre bővül, vagyis az integráció is mélyül és területileg is növekszik egyszerre. Kijelenti, hogy a mélyintegrációk gyakorlatilag irreverzibilis konstrukciók, melyek létfontosságú érdekeken alapulnak. A mélyintegrációban tehát annak a költsége, hogy a kapcsolatokat lazítsák, nagyon magas. Annak a költsége pedig, hogy az integráció teljesen megszűnjön létezni, lényegében vállalhatatlan. Szerinte habár a dezintegráció szinte lehetetlen a rendkívüli terhek miatt, az már lehetséges, hogy az integráció differenciáltan működjön. Ez azt jelenti, hogy egy lehetséges olyan Európa kiépülése, amiben a perifériaországok Kína befolyása alá kerülve de jure is kikerülnek a magintegrációból, így létrehozva a kétsébszerű Európat. Ez viszont nem járna a jelenleg is működő integrációs elemek visszafejlődésével, csupán a magállamok lépnének szintet, és működnének együtt még magasabb szinten.

Németország ebben a scenárióban kettős szerephez jutna: mivel adataim alapján jelenleg is kiterjedt kereskedelmi kapcsolatokkal rendelkezik Kínával, ezek egy része a két részre szakadás után is megmaradhat. Emellett Németország a nyugati mag részeként egyértelműen a nyugati szövetséghez tartozna, sőt valószínűleg a „mag” Európai Unió vezető állama lenne. Ebben a szerepben a minél nagyobb hatalom megtartása lenne az érdeke, vagyis el akarná kerülni az egyértelmű betagozódást a kialakuló kétpólusú világrendbe, és azt, hogy az USA-tól egyértelmű alárendelt helyzetben legyen. Emiatt a megmaradt „mag” Európai Unió vezető országaként véleményem szerint megpróbálna egy sajátos, hídszerepet kialakítani az USA és Kína között. Ebben a pozícióban célja lenne, hogy a két szuperhatalom között lavírozva

kihasználja a két nagyhatalom konfliktusát és minél nagyobb befolyást harcoljon ki az általa vezetett közösségnek és hirdesse az európai értékeket, a demokráciát és az emberi jogokat.

Magyarország helyzete közel sem lenne olyan fontos, mint Németorszáké. A periféria részeként egyértelműen a kínai érdekszférához tartozna. Ágh (2022) alapján Magyarország kormánya ma is kelet felé orientálódik, ami jelzi azt, hogy Kína puha hatalmi terjeszkedése már az Európai Unióba is betört. Kína olyan projekteket finanszíroz hazánkban is, amik hosszútávon csak neki érik meg. A szerző erre a Fudan Egyetemet és a Budapest-Belgrád vasútvonalat hozza példaként. Ebben a scenárióban ez a tendencia folytatódik, Magyarország függősége Kína felé egyre erősödne egészen addig a pontig, amíg a kelettel való kereskedelem nagyobb szerepet kapna, mint a nyugati kapcsolatok.

4.5.2. Második scenárió: Kína válsága

Ebben a scenárióban annak lehetőségét elemzem, hogy Kína válságba kerül, és lecsökken a világgazdaságban betöltött szerepe. Huang (2017) könyve alapján több ilyen válság is fenyegetheti Kínát. Ezek közé tartozik a túl nagy kereskedelmi többlet miatti egyensúlytalan növekedés, alacsony fogyasztási- és magas beruházási ráta, adósságválság, ingatlanválság és különböző társadalmi- és szociális feszültségek. Kína gazdaságát már ma is a növekedés lassulása jellemzi, és többek között ennek megállítása volt az Egy Övezet Egy Út kezdeményezés létrehozásának célja (Huang, 2016).

Jelen dolgozatomban egy gazdasági jellegű válság megjelenését és elhatalmasodását feltételezem Kínában. Továbbá szintén feltételezem, hogy egy súlyos gazdasági válság politikai válságot is előidézh, illetve vice versa is igaz ez, egy súlyos belpolitikai válság kibontakozása a gazdaságban is nyomot hagy. A scenárióban ezen kívül felteszem, hogy a válság nem egy globális válság átgyűrűzése Kínába. Ez azt jelenti, hogy az Európai Unió, illetve az USA gazdasága a kínai válság előtt jó állapotban van. Azt a lehetőséget sem zárhatjuk ki, hogy a nyugati hatalmak geoökonómiai-geopolitikai játszmája idézte elő Kína válságát (például szankciók, magas büntetővámok formájában). Minqi (2016) könyve egy esetleges Kína által előidézett világgazdasági válsággal foglalkozik. Szerinte a 21. század következő válságát Kína összeomlása fogja okozni, és nem kizárt, hogy az a jelenleg jellemző kapitalista világrend végét jelentheti. Három lehetséges scenáriót vázol fel Kína válságára: visszatérés egy teljesen szocialista növekedési modellhez kapitalista elemek nélkül, a Kommunista Párt felbomlása kisebb, helyi szervezetekre, és általános politikai és társadalmi összeomlás. Chun (2016) recenziójában számos kritikával illeti Minqi elméleteit, de úgy összegez, hogy Minqi érvelései

megérdemlik, hogy komolyan foglalkozzanak velük (Chun, 2016 recenziója alapján Minqi, 2016). Dolgozatomban azt vizsgálom, hogy Kína gazdasági aktivitásának jelentős mértékű csökkenése milyen hatással lenne Kína geopolitika stratégiáira, az Európai Unióra, és Kína kapcsolataira az Európai Unióval. A visszaesés okát, lehetséges kínai belső hatásait nem elemzem. Ilyen irányú vizsgálatokhoz a fentebb említett két könyv, Huang (2017), illetve Minqi (2016) jelenthet jó kiindulópontot.

Nem zárható ki annak a lehetősége sem, hogy Kínában a Japán esetében 1990-es években tapasztalt stagnálás, illetve visszaesés fog megjelenni. Japán egy nagyon gyors növekedési időszak után stagnálni, illetve csökkenni kezdett. Japán stagnálását ciklikus tényezők, csapdák és spirálok, valamint strukturális tényezők együtt okozták (Völgyi, 2015). Ezek közül több Kínában is veszélyt jelent: pénzügyi buborék kipukkanása, túlzott mértékű beruházások gyors csökkenése, szektorális átalakulás (a tercier szektor nagyobb jelentősége) illetve a demográfiai változások (Huang, 2017).

Adataimból látható, hogy Kína hatalmas keresleti többlettel rendelkezik az Európai Unióval szemben. Ha csökkenne az Európai Unió importja Kína felől, az jelentős csökkenést eredményezne Kína exportvezérelte gazdaságában, ami azzal járna, hogy csökkenne a vállalatok bevétele, ami hosszú távon azzal jár, hogy munkaerőt kell leépíteniük, béreket kell csökkenteniük és üzemeket kell bezárniuk. Emiatt nő a munkanélküliség és csökken az emberek fizetése. Emiatt csökken Kína belső kereslete is, vagyis Kína importszükséglete is csökken, mivel az embereknek nincs pénze külföldi javakat fogyasztani. Kína válsága tehát véleményem szerint mind az exportot, mind az importot visszavetné. A Kínából érkező termékek csökkenése problémákat okozna az Európai Unióban is. Kutatásomban rámutattam, hogy az Európai Unió legnagyobb importpartnere Kína. Emiatt különösen nagy veszélyeket rejt magában az, ha csökken az Európába érkező kínai javak mennyisége. Feltételezhető, hogy áruhiány alakulna ki több szektorban is, például a fogyasztási javak esetében, illetve a tőkejavak esetében.

Mivel a tőkejavak olyan javakat jelentenek, amelyeket további termelési folyamatokba vonnak be, feltételezhető, hogy sok európai vállalat rendelkezik kínai beszállítókkal. Így nem csak a fogyasztók éreznék meg az olcsó kínai áruk hiányát, hanem a vállalatok is. A vállalatoknak emiatt más beszerzési útvonalakat kell keresniük, ami már önmagában költséget jelent, de feltételezhető, hogy az új gazdasági partnertől drágábban tudják csak megvásárolni a beszerezni kívánt javakat. Ez megnöveli a termelési költségeket, ami áremelkedéssel, illetve az európai vállalatok versenyképességének csökkenésével jár. Az árak emelkedése nyomán a fogyasztók kevesebbet vásárolnak, ami tovább csökkenti az európai vállalatok bevételeit, ami a

válság átgyűrűzését eredményezi. Ugyanezek a folyamatok játszódhatnak le a többi olyan országban is, ahol Kína fontos kereskedelmi partner.

A válság hatására Kínának le kell állítania az Egy Övezet Egy Út program nagyratörő beruházásainak finanszírozását, ugyanis az export csökkenése miatt jóval kevesebb pénzügyi eszköz állna rendelkezésére. Amennyiben Kína részéről nem érkezne gyors és hatékony válasz a válságra, elveszítené a BRI által megszerzett befolyási övezetét. A nyugat, így az Európai Unió feltételezhetően gyorsabban és rugalmasabban tudna reagálni, mert míg Kínában egy súlyos gazdasági válság politikai hatásai meglehetősen erősek lehetnek, és akár rendszerváltáshoz is vezethetnek, addig Európában nem várható ehhez hasonló következmény.

Véleményem szerint az Európai Uniónak mindenképpen figyelnie kell arra, hogy egy Kínában kibontakozó válság esetén gyorsan és hatékonyan reagáljon, hogy megakadályozza Európa túlzott gazdasági visszaesését. Bár a válság átgyűrűzése a kiterjedt kereskedelmi kapcsolatok és a globális értékláncok miatt nem kerülhető el, de elvárt és szükséges a tagállamok közös válságkezelése, például azáltal, hogy segítséget nyújtanak a bajba jutott vállalatoknak, illetve megpróbálnak új kereskedelmi partnereket keresni, akár egyéb fejlődő országokban. Ez viszont meglehetősen nehéz feladat.

Kína válsága különböző módon érintené Európa magját és perifériáját, a kapcsolatok különbözősége miatt. A mag jelentős exportpiacot is elveszítene, mivel Kína náluk magasabb aránnyal rendelkezik az exportok terén. A periféria esetében jóval kevesebb az export aránya, viszont magasabb az importkitettsége. Ez alapján nem egyértelmű, hogy a válság hol lenne súlyosabb. Véleményem szerint, mivel az importrészesedésben való különbség kisebb a két csoport között, mint az exportrészesedésben való különbség, feltételezem, hogy a magországok gazdaságát jobban megviselné Kína hanyatlása. Ez nem jelenti azt, hogy a perifériaállamok gazdasága ne szenvedne jelentős károkat, de arányaiban az adatok alapján kisebb csökkenést várok a periféria gazdaságában egy Kína által okozott válság esetén. Fontos kérdés, hogy veszélyeztetné-e az Európai Unió egységét a Kína által előidézett válság. Rohrschneider – Whitefield (2015) kutatása alapján a 2008-2009-es pénzügyi válság hatására növekedett az euroszkepticizmus a népességben, ami magával vonta azt, hogy új, szélsőséges euroszeptikus pártok jöttek létre és lettek egyre népszerűbbek. Ennek ellenére a „mainstream” pártok álláspontja nem sokat változott.

Ezalapján valószínűsíthető, hogy egy újabb válság ismét növelné az euroszeptikusok táborát. Emiatt az Unió számára szintén nagyon fontos, hogy a tagországok gyorsan és hatékonyan dolgozzanak ki egy közös válságkezelési tervet. Amennyiben az Uniónak sikerül megállítania a válságot és hatékony megoldást kidolgoznia, az egy olyan bizonyíték lenne az

integráció előnyeire, ami miatt növekedhet az integrációt támogatók száma, valamint a tagországok hajlandósága az integráció mélyítésére és bővítésére.

Amennyiben Kína válságát nem nyugati szankció okozza, hanem egyéb, belső körülmények, az sem kizárható, hogy a nyugat segítséget nyújt Kínának a globális válság kialakulásának megelőzésére. Ennek feltételül valószínűleg szigorú feltételeket szabnának, ami növelné a nyugati hatalmak befolyását Kínában. Emellett amennyiben Kína Japán „példáját” követné, megmaradna erős regionális hatalom, viszont a világpolitikában sokkal kisebb szerepe lenne, mint ahogy azt egyes optimista várakozások előjelezték.

A fentebb leírt válság egyértelműen átrajzolná a világ geopolitikai helyzetét. Egy biztos, Kína szerepe emelkedő hatalomként hosszabb-rövidebb időre jelentősen csökkenne. Az, hogy a többi hatalom milyen mértékben tud profitálni a válságból, a válaszreakcióiktól függ. Mind az USA, mind az Európai Unió ki tudja használni a helyzetet megfelelő politikák alkalmazásával. Az USA megszilárdíthatná vezető szerepét a világpolitikában, ami által még évtizedekig biztosítva lenne a ma ismert USA dominálta, nyugati értékrendű világrend. Ha az Európai Unió is megfelelően reagál a válságra, könnyen lehet, hogy meghatározó eurázsiai hatalommá válik. Ennek viszont véleményem szerint előfeltétele a mélyebb integráció és a szupranacionális intézmények bővítése, többek között a közös hadsereg vagy közös külpolitika esetében. Ezek ugyanis lehetővé tennék, hogy az Unió országai közösen, ne külön-külön lépjenek fel a világpolitikában. Halmai (2020) szerint szükségszerű, hogy az Európai Unió integrációja folyamatosan bővüljön, a kérdés csak az, hogy sikerül-e a szükséges lépéseket a megfelelő időben megtenni.

Németország vezető szerepe az Európai Unióban a kereskedelmi adatok alapján kérdéses maradna. Mivel Németország a hatok átlagán felül kereskedik Kínával, ezért lehetséges, hogy jobban megviselné gazdaságát Kína hanyatlása. Ez megadná a lehetőséget egy másik magországnak, hogy megnövelje hatalmát az Unión belül. Az is lehetséges viszont, hogy az Európai Unió integrációjának mélyülésével és a szupranacionalitás -vagyis nemzetek felettség- előtérbe kerülésével értelmetlenné válik az a kérdés, hogy melyik ország az Európai Unió vezető hatalma.

Magyarország az egyre erősödő Európai Unióban valószínűleg továbbra is periférikus szerepet töltene be, viszont a konvergencia miatt esély nyílna a gyorsabb felzárkózásra.

4.5.3. Harmadik scenárió: Az EU egy multipoláris világban

Kutatásom alapján Kína kereskedelmének szerepe bár jelentős az Európai Unióban, nem közelíti meg az EU tagállamok közötti belső kereskedelem szintjét. Nem valószínű tehát, hogy Kínának sikerülne felbomlasztania az EU kialakult kereskedelmi hálózatát. Emellett bár Minqi (2016) szerint elkerülhetetlen, hogy Kínát megrázza egy nagy gazdasági válság azt is feltételezem, hogy ez nem történik meg, vagy legalábbis nem okoz globálisan is érezhető válságot, és Kína gazdaságának jelentős csökkenését.

A harmadik scenárióban ezért egy olyan lehetőséget elemzek, amiben Kína bár továbbra is nagyhatalom marad, de nem sikerül Euráziát befolyási övezetévé tennie, és folytatódik a maihoz hasonló, bár inkább multipoláris világrend, melyben nem egyértelmű, hogy melyik ország a világ vezető hatalma. Losoncz (2022) szerint 2030-ra már nem lesz egyértelműen megállapítható, hogy a világon melyik állam tekinthető hegemon hatalomnak, Ágh (2022) alapján pedig a koronavírus által előidézett válság váltja majd ki a világrend megváltozását. Ezt a lehetőséget vizsgálom meg tehát a harmadik scenárióban.

A multipoláris világ három vezető hatalma az Ágh (2022) által leírt EU-USA-Kína hatalmi háromszög. Egy ilyen világban a nemzetközi kapcsolatok alapját a multilaterális egyezmények és tárgyalások adnák, ahelyett, hogy a világpolitika unilaterális megállapodásokon alapulna. Adataim alapján a kereskedelemben feltételezhető, hogy folytatódnak a jelenlegi tendenciák és a Kína, valamint az Európai Unió közötti kereskedelem tovább bővül, mind az áruk, mind a szolgáltatások szempontjából. Amennyiben Kína valóban elkötelezett a szolgáltatáspiaca megnyitása mellett, akkor az Európai Unió hatalmas lehetőséget kap arra, hogy erős szolgáltatószektorával további részesedést szerezzen a kínai piacon. A kereskedelmi kapcsolatok bővülése további politikai szövetségek kialakulásához is elvezet.

Az Európai Unió egy ehhez hasonló világrendben a mérleg nyelve szerepét is betöltheti, ugyanis mind az USA-val, mind Kínával kiegyensúlyozottabb viszonyt ápol, mint a másik két fél egymással. Az USA Donald Trump elnök hivatali ideje alatt kezdett távolodni Kínától. Trump kimondta, hogy Kína az USA stratégiai versenytársa. 2018-ban kereskedelmi háborút indított Kína ellen, ami kölcsönös vámkivetéseket eredményezett. Bár a Biden adminisztrációtól azt várták, hogy enyhít az USA Kína politikáján, ez eddig nem történt meg (Eszterhai, 2022).

Amennyiben egyik ország sem rendelkezik már egyértelmű fölényvel a másik fölött, könnyen kialakulhat egy olyan helyzet, melyben az Európai Unió békéltető, kiegyenlítő szerepet tölthet be. Ehhez ismét az szükséges, hogy az Európai államok képesek legyenek egységként

fellépni a nemzetközi szintén, és az integráció tovább mélyüljön. Ellenkező esetben könnyen lehet, hogy bár kialakul a multipoláris világrend, de az európai országok már egyáltalán nem fognak pólusként szerepelni rajta, csak regionális hatalmakként. Az, hogy ez ne következzen be, véleményem szerint a világ érdeke is: Ágh (2022) alapján a nagyhatalmak közül az Európai Unió képviseli legkövetkezetesebben a fenntarthatóságot, a tudásalapú gazdaságot és az ehhez szükséges szociális ellátórendszer hasznosságát. Amerikában és Kínában magas a társadalmi egyenlőtlenség szintje, és a szociális ellátórendszer is hiányos. Az USA hanyatlását egyedüli szuperhatalomként pedig szerintem pontosan az egyenlőtlenség, és a tudásalapú gazdaságtól való eltávolodás okozza.

Egy multipoláris világban, véleményem szerint különösen fontos a vitás kérdések és konfliktusok megoldására és a párbeszédre létrehozott intézményrendszer. Egy egyértelműen unilaterális világrendben a hegemon hatalom érdekei kerülnek érvényesítésre minden konfliktusban. Egy bilaterális világban a két szuperhatalom antagonisztikus ellentétét leszámítva szintén egyértelmű, hogy minden kisebb ország legtöbb esetben annak a szuperhatalomnak az érdekei szerint fog cselekedni, amelyik érdekszférájához tartozik. Ezzel ellentétben a multilaterális világrendben lehetőség nyílik az országok közötti konfliktusok független rendezésére. A már ma is létező szupranacionális szervezetek, mint például az ENSZ és a WTO lehetőséget adnak a békés párbeszédre. Láthatjuk viszont, hogy a ma meglévő intézményrendszer nem elég. Erre a legszembetűnőbb bizonyíték a 2022 márciusában indult háború Ukrajna és Oroszország között.

A BRI jelentősége a multipoláris világban továbbra is jelentős lenne, Kína külpolitikái, illetve fejlődő országokkal kapcsolatos stratégiájaként. Habár a befolyásának kiterjesztése nem olyan mértékű, mint az első scenárióban (és mint ahogy azt Kína reméli), mind gazdaságilag, mind diplomáciai szempontból hasznos az országnak, kudarcnak nem lenne tekinthető. Egy többpólusú világban fontos kérdés lenne a szegényebb, fejlődő országok segítése. Emiatt kíváncsi lennék, ha a Kína és a nyugat által indított fejlesztési programok (a BRI, és a B3B) a geopolitikai játszmán túl valóban a fejlesztésről szólna. A három hatalom indíthatna közös fejlesztési programot is, amelyben kölcsönösen egyetértve, folyamatos párbeszédrel finanszíroznak projekteket fejlődő országokban. Erre egy jó alapot nyújthat a már meglévő ENSZ Fenntarthatósági céljai (SDG), melyek 2030-ig 17 kategóriában állítanak fel fenntartható fejlesztési célokat (ENSZ). A három nagyhatalom összefogásával, és közös kezdeményezésekkel véleményem szerint lehetséges lenne a célok nagyrésznének teljesítése.

Az EU szerkezetében a multipoláris világ mindenképp változást hozna. Mint az előző scenárióban, úgy itt is szükségszerű az integráció mélyülése. Enélkül ugyanis az EU nem lenne

képes ellátni a pólus feladatait és irrelevánssá válna a multipoláris világgazdaságban (Smith, 2013). Kérdés, hogy megfelelő ösztönző lenne-e a pólusszerep egy multipoláris világban az Európai Egyesült Államok létrehozására. Erre a válasz véleményem szerint középtávon egyértelműen nem, ugyanis a Halmai (2020) által leírt differenciálódás az integráción belül megakadályozza azt, hogy az Unió hatékonyan funkcionáljon egy országgént. Adatimból is látszódott, hogy a Kínával való kereskedelemben is hatalmas mértékű különbségek vannak a mag és a periféria között, ez valószínűleg más szempontok alapján is megfigyelhető. Emellett kulturális, nyelvi különbségek megléte is akadályozza az integráció ilyen szintű mélyülését. Emiatt az EU jelmondata -„Egyesülve a sokféleségben”- a közeljövőben továbbra is igaz lesz, a tagállamok autonómiája, vagyis a sokféleség megmarad, bár egyre csökkenő mértékben, vagyis az egyesülés mindinkább erősödik. Lehetséges, hogy pontosan a fentebb leírt, jelenleg is meglévő differenciálódás miatt intézményesül a mageurópa és a periféria fogalma, vagyis létrejön a kétsebességes Európa. Véleményem szerint ez nem veszélyeztetné Európa világgazdasági jelentőségét, ugyanis Halmai (2020) alapján a fejlett mag először „leteszteli” az integrációs elemeket, és amennyiben beválik, kiterjedhet a perifériára is az integráció mélyülése. Ez lehetővé tenné az új tagok egyszerűbb felvételét is.

Németország európai vezető szerepét ebben a scenárióban semmi nem veszélyeztetné. Kína fontos kereskedelmi partnereként további lehetőségeket kapna, és kihasználhatná Kína piacának további liberalizációját. Az Európai Unió partnerével szintén további fejlődés várható az integráció mélyülésével. A régióban Franciaország és az Egyesült Királyság rendelkezik Németországhoz hasonlítható gazdasággal. Az Egyesült Királyság viszont még sokáig érezni fogja a Brexit negatív hatásait, és mivel nem részese az Európai Uniónak, ezért csak regionális hatalomként működhet. Kérdés, hogy érdeke lesz-e az integráció bővítése az Unióval, vagy az újbóli belépés az integrációba.

Magyarország gazdasága szintén profitálna az Unió pólusszerepéből. Az egyre mélyebb integráció (akár differenciáltan is) elősegítené a konvergenciát a tagországok között, vagyis Magyarország felzárkózna a magországokhoz. Emellett, mivel már napjainkban is kiterjedt kereskedelmi kapcsolatokkal rendelkezik Kínával, a Kínával való kereskedelemről is nagymértékben profitálna.

5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

5.1. Következtetések

H1: Az EU és Kína közötti politikai kapcsolatok mozgatórugója a gazdasági érdek, különösképp a kereskedelem.

Primer kutatásom rámutatott az EU és Kína kereskedelmének hatalmas volumenére, illetve arra, hogy az EU GDP-jéhez viszonyítva is jelentős a Kínával való kereskedelem mértéke. A szekunder kutatásban pedig további bizonyítékokat találtam. A hivatalos kapcsolatfelvétel utáni első szerződés a textiltermékek kereskedelméről szólt. Az 1985-ös kiemelkedő jelentőségű Kereskedelmi és Együttműködési Egyezmény, amely sokáig megalapozta a kapcsolat jogi keretét, kizárólag gazdasági megközelítést alkalmaz (Rácz, 2020). Bár a Tianananmen téri mérsárlás miatt az EU szankciókat vetett ki Kínára, de gazdasági érdeke azt diktálta, hogy már alig 1 hónappal az incidens után kezdeményezze a politikai kapcsolatok helyreállítását (Szunomár, 2013). Kína WTO csatlakozását is csak EU-s vállalatoknak adott különleges feltételek mellett támogatta az EU (Rácz, 2020). Emellett Luttwak (1990) és Laidi (2008) is arra jutott, hogy napjainkban a kereskedelem vált az új geopolitikává.

Nem támasztja alá a hipotézist viszont a 2003-as stratégiai partnerség a két hatalom között (Stepan – Ostermann, 2011; Cabestan, 2009). A 2020-ban aláírt, de még nem ratifikált CAI megkötését szintén gazdasági érdek vezérelte (Godement, 2021), de végül politikai okok miatt nem ratifikálta az európai fél. Összességében tehát megállapítom, hogy bár a kapcsolatban fontos szerepet játszanak a nagyhatalmi, politikai érdekek is, a kapcsolat alakulásának fő mozgatórugóját a gazdasági kapcsolatok jelentik.

A fentebb leírt bizonyítékok alapján a H1 hipotézist megtartom.

H2: Az Európai Unión belül jelentős különbségek fedezhetők fel a fejlettebb mag és a kevésbé fejlett periféria Kínával folytatott kereskedelmében.

Primer kutatásom adatai alapján látható, hogy Kína szerepe az összes behozott importhoz viszonyítva körülbelül megegyezik a magországokban és a periféria országaiban. Az exportban viszont jelentősen nagyobb a szerepe Kínának a magországok esetében. További jelentős különbség fedezhető fel a kereskedelmi deficit GDP-hez viszonyított arányában: a magországok a 2011 és 2020 közötti időszakban végig jelentősen alacsonyabb arányú kereskedelmi deficittel rendelkeztek, mint a periféria országai. Az árukereskedelem összetételében is különbségek voltak felfedezhetők. A szolgáltatáskereskedelmet vizsgálva

szintén különbségek láthatóak a két csoport között, míg a magországok a vizsgált időszakban végig pozitív mérleggel rendelkeztek a szolgáltatások kereskedelmében.

A H2 hipotézist tehát megtartom.

H3: A periféria számára nagyobb jelentőségű a Kínával folytatott kereskedelem.

A magországok exportja Kínába, jóval jelentősebb részt tesz ki az összes exportjukból, mint a periféria országainak exportja. Emellett Kínából érkező import aránya az összes importban is csak 2015-ben lett magasabb a perifériában, mint a magországokban. A Kínába tartó export aránya a GDP-hez végig a magországokban volt magasabb, viszont az import, illetve a kereskedelmi deficit aránya a perifériában volt nagyobb.

Mivel a magországok számára jelentősen fontosabb exportpartner Kína, mint a periféria országai számára, ezért a kutatásom nem bizonyította minden kétséget kizáróan azt az állítást, miszerint a periféria számára nagyobb jelentőségű a Kínával folytatott kereskedelem, mint a magországok számára.

Emiatt a H3 hipotézist elvetem.

H4: Kína az EU differenciáltságát kihasználva képes lehet az Unió egységének megbontására.

Az 1. scenárióban a hipotézisben leírt állítás lehetőségét vizsgáltam. A szakirodalomra és saját kutatásomra támaszkodva arra jutottam, hogy bár az Európai Unió teljes felbomlása nem valószínű, sőt, szinte lehetetlen, de a kétsebességes Európa tervének megvalósulása már közel sem a valóságtól elrugaszkodott lehetőség. Mivel a kétsebességes Európa koncepciójában az Unió bár egységnek számít, de a tagországok az integráció különböző szintjén vannak.

Ennek következtében a H4 hipotézist megtartom.

H5: Kína felemelkedése egyértelműen rontja az Európai Unió geopolitikai szerepét.

A 3. scenárióban annak a lehetőségét elemeztem, hogy milyen szerepe lenne az Európai Uniónak egy multipoláris világban. Amennyiben a feltételek adottak, lehetséges egy olyan világrend kialakulása, melyben mind Kína, mind az Európai Unió geopolitikai szerepe növekszik. Ez egy párbeszéden alapuló világrendet eredményezne, melyben nem egyértelmű, hogy melyik ország a világ vezető hatalma. Ebben a scenárióban tehát egyszerre növekedne Kína és az Európai Unió geopolitikai jelentősége is.

Emiatt a H5 hipotézist elvetem.

5.2. Javaslatok

Mivel a kapcsolat fő mozgatórugója a gazdasági érdek, véleményem szerint szükséges lenne, hogy az EU ezen kívül egyéb érdekeit is figyelembe vegye. Ez azt jelenti, hogy javaslatom szerint a kapcsolatokban az Európai Uniónak erélyesebben kellene fellépni az olyan kérdésekben is, mint az emberi jogok védelme, fenntarthatóság, környezetvédelem.

Az Európai Unión belül eredményeim alapján szükséges a mag és a periféria közötti különbségek csökkentése, annak érdekében, hogy Kína ne tudja hatékonyan érvényesíteni érdekeit a kontinensen. Emellett -és ezzel párhuzamosan- elkerülhetetlen az integráció mélyítése és bővítése, hogy az Unió globálisan meghatározó szereplő maradjon.

Kínával való kapcsolataiban az EU-nak a kiegyensúlyozottságra, az érdekeinek érvényesítésére és a kölcsönös előnyökre szükséges nagy hangsúlyt fektetnie, ugyanis a gazdaságok összekapcsolódása miatt az EU magának is ártana a Kínával való gazdasági kapcsolatának csökkentésével. Szükséges továbbá egyértelmű nyugati reakció az Egy Övezet Egy Út kezdeményezésre, azzal ugyanis Kína függő helyzetbe hozhatja a fejlődő világ nagy részét. Ezt a programot véleményem szerint nem Kína ellenében, hanem inkább Kínával együttműködve és a fejlődő országok segítése céljából szükséges megvalósítani, az ugyanis egyik hatalom számára sem lenne előnyös, ha „harcolnának” a fejlődő országokban elérhető lehetőségekért.

Összességben tehát dolgozatom legfontosabb következtetésének azt tartom, hogy az Európai Uniónak, mint sok más helyen, úgy a Kínával való kapcsolatokban is az arany középutat kell keresnie, vagyis nem engedheti meg magának az Amerika féle kereskedelmi háborút, és azt sem, hogy túlzottan Kína függésébe kerüljön, anélkül, hogy ez ne lenne kölcsönös, illetve nem segítené elő az európai értékek terjedését Kínába. Ily módon eljuthatunk egy valóban multipoláris világba, ahol a konfliktusok megoldása békés úton történik, és az emberiség párbeszéd, és multilaterális egyezségek segítségével képes a globális kihívások, például a klímaváltozás kezelésére.

ÖSSZEFOGLALÁS

Dolgozatomban az Európai Unió és Kína kapcsolatait vizsgáltam geopolitikai szempontból, különös figyelmet fordítva a kereskedelem alakulására. Természetesen a jövőre vonatkozó teljesen bizonyos, tudományosan igényes állítást nem tehetek, emiatt több hipotézist állítottam föl, melyek vizsgálata segített abban, hogy ezt az összetett kérdést jobban megérthessük. Megvizsgáltam, hogy kijelenthető-e, hogy az EU és Kína közötti politikai kapcsolatok mozgatórugója a gazdasági érdek, valamint azt, hogy különböző-e a magEurópa és a periféria kereskedelme Kínával. Ezután ezek alapján szcenárióelemzést végeztem, mely segítségével lehetőségeket vázoltam fel a kapcsolat jövőbeli alakulására nézve.

Céljaim elérésére több, primer és szekunder módszert alkalmaztam. Először szekunder forrásokból áttekintettem a két hatalom múltbéli viszonyrendszerét, a diplomáciai kapcsolat felvételétől napjainkig. Külön figyelmet fordítottam a gazdasági kapcsolatokra, a kereskedelemre és a működőtőke-áramlásra. Ezen kívül áttekintettem a Kína által indított Egy Övezet Egy Út (BRI) kezdeményezésről szóló szakirodalmat is. Ez alapján átfogó képet kaptam a két hatalom viszonyrendszerének történelméről, valamint a kapcsolat jelenlegi körülményeiről és a BRI kezdeményezéséről. Ezután nemzetközi szervezetek kereskedelmi adatbázisait vizsgálva primer kutatásként következtetést vontam le a két hatalom kereskedelmének alakulásáról, és ennek jelentőségéről. Végül a szakirodalmat és primer kutatást felhasználva szcenárióelemzést végeztem, amelyben Kína stratégiájának lehetséges hatásait vizsgáltam az Európai Unióra. Kutatásomban bizonyítékot találtam arra, hogy a két hatalom politikai kapcsolatainak mozgatórugója a gazdasági érdek, azon belül is a kereskedelem. Primer kutatásomból az is kiderült, hogy a Kínával való kereskedelemben egyértelmű különbségek fedezhetőek fel az Európai Unió magja és a periféria között. Nem jelenthető ki azonban egyértelműen, hogy melyik csoport számára bír nagyobb jelentőséggel Kína.

A szcenárióelemzés során három szcenárió-t vizsgáltam. Az elsőben Kína teljes sikert ér el külpolitikájában, és meghatározó szuperhatalommá válik. Az Európai Unió pedig szétesik, illetve jelentéktelenné válik. Megállapítottam, hogy ennek a bekövetkezése meglehetősen valószínűtlen. Ehhez ugyanis szükséges, hogy az USA izolacionista külpolitikát folytasson, vagy pedig hatalmas külpolitikai hibát vétsen. Emellett az EU szétesése is szinte lehetetlen, ugyanis a tagállamok között magas fokú interdependencia alakult ki az integráció következtében. A második szcenárióban annak a lehetőségét vizsgáltam, hogy Kínát egy belpolitikai válság megállítja-e a növekedésben és geopolitikai stratégiájának véghezvitelében.

Ez egyrészt véleményem szerint válságba sodorná az Európai Uniót, másrészt viszont lehetőséget adna az integrációnak arra, hogy növelje geopolitikai befolyását. Érvelésem alapján ennek feltétele a szorosabb integráció, ezen belül a közös külpolitika. A harmadik scenárióban pedig a kialakuló multipoláris világrendet vizsgáltam, amely az EU-USA-Kína hatalmi háromszögén alapszik. Ebben amellet érveltem, hogy amennyiben az EU megteszi a megfelelő lépéseket, kihasználhatja Kína felemelkedését, és harmadik pólusként vezető szerepet kaphat a világpolitikában.

SZAKIRODALMI JEGYZÉK

Magyar nyelvű könyvek, cikkek, tanulmányok

1. Ágh A. (2022): Európa „szabadságharca” az új világrendben: Az EU–USA–Kína háromszög feszültségei a húszas évek elején. In: Az új világrend kialakulása - Az EU-USA-Kína hatalmi háromszög (Szerk.: Ágh A.). Noran Libro Kiadó, Budapest, pp. 7-58.
2. Baranyi M. (2021): Hegemón-e Németország? : A német hegemonia gyakorlati megnyilvánulásai az Európai Unió intézményrendszerében. <http://phd.lib.uni-corvinus.hu/1185/> (letöltve: 2022.01.10).
3. Baranyi T. P. – Goreczky P. – Salát G. (2020): A kínai Övezet és Út kezdeményezés – mítosz és valóság. Külügyi és Külgazdasági Intézet, Budapest 16 p.
4. Bernek Á. (2018): Hazánk keleti nyitás politikája és a 21. századi geopolitikai stratégiák összefüggései. Külügyi Szemle. 17. évf. 2. sz. pp. 122-144.
5. Csizmadia N. (2017): Az Új Selyemút geopolitikai jelentősége – a XXI. századi Selyemút. In: Az Új Selyemút Gazdasági Övezet geostratégiai és földrajzi dimenziói. Corvinus Geographia, Geopolitica, Geoeconomia. (Szerk.: Péti. M). Budapesti Corvinus Egyetem Gazdaságföldrajz, Geoökonómia és Fenntartható Fejlődés Intézet, Budapest, pp. 37-63.
6. Eszterhai V. (2022): Kína külpolitikai stratégiája a megváltozó világrendben: Konnektivitás, mint befolyásépítő eszköz és hatása az Európai Unióra. In: Az új világrend kialakulása - Az EU-USA-Kína hatalmi háromszög (Szerk.: Ágh A.). Noran Libro Kiadó, Budapest, pp. 169-188.
7. Gyórfy D. (2022): Amerika vagy Kína hanyatlik? In: Az új világrend kialakulása - Az EU-USA-Kína hatalmi háromszög (Szerk.: Ágh A.). Noran Libro Kiadó, Budapest, pp. 145-168.
8. Gyuris F. (2010): Kína iparának átalakulása a gazdasági reform évtizedeiben. Földrajzi Közlemények. 134. évf. 2. sz. pp. 217–229.
9. Halmai P. (2021): Mélyintegráció - A Gazdasági és Monetáris Unió ökonómiája. Akadémiai Kiadó Zrt., Budapest, 540 p.

10. Horváth L. (2021): Az „Egy övezet, egy út” és a kínai geopolitikai gondolkodás.
<https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/24645/horvath-levente-phd-2021.pdf?sequence=1> (letöltve: 2022.03.30.)
11. Ifj. Simon G. (2001): Reform és növekedés Kínában. *Közgazdasági Szemle*. 48. évf. 7/8 sz. pp. 673-692.
12. Inotai A. – Juhász O. (2009): A változó Kína. Akadémiai Kiadó Zrt., Budapest, 332 p.
13. Inotai A. – Juhász O. (2010): Kína és a válság. Akadémiai Kiadó Zrt, Budapest, 434 p.
14. Kocsis J. – Komjáthy D. – Péti M. (2017): Kína Új Selyemút kezdeményezésének bemutatása és nemzetközi értelmezései. In: *Az Új Selyemút Gazdasági Övezet geostratégiai és földrajzi dimenziói*. Corvinus Geographia, Geopolitica, Geoeconomia. (Szerk.: Péti M.). Budapesti Corvinus Egyetem Gazdaságföldrajz, Geoökonómia és Fenntartható Fejlődés Intézet, Budapest, pp. 13-36.
15. Losoncz M. (2022): Uniós külkapcsolati és külpolitikai stratégiák a globalizálódó világban. In: *Az új világrend kialakulása - Az EU-USA-Kína hatalmi háromszög* (Szerk.: Ágh A.). Noran Libro Kiadó, Budapest, pp. 89-118.
16. Rácz G. (2020): A Kínai Népköztársaság és az EU kapcsolatai és kapcsolatépítési stratégiái. In: *Lehetőségek és kihívások a magyar–kínai kapcsolatok területén I. kötet: Politikai kapcsolatok*. (Szerk.: P. Szabó S – Horváthné Varga Polyák Cs.). Dialóg Campus kiadó., Budapest, pp 143-159.
17. Stirber T. – Karácsony P. – Nagyová N. (2017): Kína és az Európai Unió közötti kereskedelem elemzése. *Acta Carolus Robertus*. 7. évf. 1 sz. pp. 265-277.
18. Szilágyi I. (2018): A geopolitikai elmélete. Pallas Athéné Könyvkiadó Kft., Budapest, p. 252.
19. Szunomár Á. (2013): Kínai nagyhatalmiság. A Kínai Népköztársaság nagyhatalmi ambíciói, szerepvállalása, és partnerei a XXI. században <http://phd.lib.uni-corvinus.hu/680/> (letöltve: 2022.01.19)
20. Szunomár Á. (2018): Kína – a békés partner. In: *Változó Európa a változó világban* (Szerk.: Éltető A. – Szijártó N.). MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Világgazdasági Intézet, Budapest, pp. 296-316.

21. Tálas B. (2006): Kína – a 21. század leendő hiperhatalma. Külügyi Szemle V. évf 1-2. sz. pp. 16-70.
22. Tóth A. (2015): Az EU-Kína stratégiai partnerség kihívásai. AJRC-Elemzések. 2015 évf. 7 sz. https://archive.ajtk.hu/uploaded/file/file_1494401840_1_AJRC-Elemze%CC%81sek%202015E07%20To%CC%81th%20Anett.pdf (letöltve: 2022.03.30)
23. Völgyi K. (2015): Japán gazdaságtörténete. MTA KRTK Világgazdasági Intézet, Budapest, p. 148.

Külföldi könyvek, cikkek, tanulmányok

1. Cabestan, J. (2006): European Union-China relations and the United States. Asian Perspective. Vol. 30. Issue 4. pp. 11-38. <https://www.jstor.org/stable/42704563> (letöltve: 2022.01.14.)
2. Chen, H. – Luo, C. – Renard, M. – Sun, S. (2021): EU-China trade and intra-EU trade: Substitute or complementary? Journal of Economic Surveys. 2021; 1-28. <https://doi.org/10.1111/joes.12471> (Letöltve: 2022.01.28)
3. Cornell, S. E. – Swanström, N. (2020): Compatible Interests? The EU and China's Belt and Road Initiative. SIEPS 2020:1. Swedish Institute for European Policy Studies. Stockholm. p. 81. ISBN 978-91-86107-86-4
4. Eldani, M. S. (2021): Human Rights Relationship between the European Union and China: The EU Approach to the Post-Tiananmen Incident and Xinjiang Crisis in China. Philippine Social Science Journal. Vol. 4. Issue. 1. pp. 108-116.
5. Godement, F. (2021): The EU-China Comprehensive Agreement on Investment: context and content. Asia Europe Journal. <https://doi.org/10.1007/s10308-021-00622-6> (letöltve: 2022.02.01)
6. Huang, Yi. (2016): Understanding China's Belt & Road Initiative: Motivation, framework and assessment. China Economic Review. Vol. 40. pp. 314-321.
7. Huang, Yu. (2017): Cracking The China Conundrum: Why Conventional Economic Wisdom is Often Wrong. Oxford Publishing Limited, Oxford, 288 p.
8. Huntington, S. P. (1996): The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. Simon and Schuster, New York, 367 p.
9. Jones, C. (2021): Understanding the Belt and Road Initiative in EU-China relations. Journal of European Integration. Vol. 43. Issue 7. pp. 915-921.

10. Laidi, Z. (2008): How Trade Became Geopolitics. *World Policy Journal*. Vol. 25, No. 2. pp. 55-61.
11. Li, M. (2020): Research on EU's Trade Deficit with China. pp. 862-868. In: 2020 Conference on Social Science and Natural Science (SSNS2020) (Szerk.: Chen, Y.). Wuhan Technology and Business University, Shenyang, 2020.06.20-2020.06.22. ISBN: 978-1-80052-008-0
12. Lin, C. (2016): Book Reviews: China and the 21st Century Crisis. *The China Quarterly*. Vol. 226. pp. 560-562.
13. Luttwak, E. N. (1990): The belt and road initiative: domestic interests, bureaucratic politics and the EU-China relations. *The National Interest*. Summer 1990. No. 20. pp. 17-23.
14. Minqi, L. (2015): *China and the 21st Century Crisis*. Pluto Press, London, 232 p.
15. Möller, K. (2002): Diplomatic Relations and Mutual Strategic Perceptions: China and the European Union. *The China Quarterly: Special Issue: China and Europe since 1978: A European Perspective*. Vol. 169. pp. 10-32.
16. Rohrschneider, R. – Whitefield, S. (2015): Responding to growing European Union-skepticism? The stances of political parties toward European integration in Western and Eastern Europe following the financial crisis. *European Union Politics*. Vol. 17. Issue 1. pp. 138-161.
17. Rolland, N. (2017): China's "Belt and Road Initiative": Underwhelming or Game-Changer? *The Washington Quarterly*. Vol. 40. Issue 1. pp. 127-142.
18. Schneider-Petsinger, M. (2019): *US–EU Trade Relations in the Trump Era*. The Royal Institute of International Affairs, London, 30 p.
19. Shen, S. – Chan, W. (2018): A comparative study of the Belt and Road Initiative and the Marshall plan. *Palgrave Commun* 4, 32 (2018). <https://doi.org/10.1057/s41599-018-0077-9> (Letöltve: 2022.02.10)
20. Skala-Kuhmann, A. (2019): European Responses to BRI: An Overdue Assessment. *Horizons: Journal of International Relations and Sustainable Development*. Summer 2019. Issue 14. pp. 144-157
21. Smith, K. E. (2013): Can the European Union be a Pole in a Multipolar World? *Italian Journal of International Affairs*. Vol. 48. Issue 2. pp. 114-126.
22. Stepan, M. – Ostermann, F. (2011): EU-China relations: Strategic or pragmatic, the future or already the past? *Atlantisch Perspectief*. Vol. 35. No. 2. pp. 19-24.

23. Yu, J. (2018): The belt and road initiative: domestic interests, bureaucratic politics and the EU-China relations. Asia Europe Journal. Vol. 16. Issue 3. pp. 223-236.

Internetes adatgyűjtés

1. Belt and Road Research Platform (2020): The BRI and China's International Trade Map. <https://www.beltroadresearch.com/the-bri-and-chinas-international-trade-map/> (Letöltve: 2022.02.20.)
2. Destatis (2022): Ranking of Germany's trading partners in Foreign Trade (preliminary results) https://www.destatis.de/EN/Themes/Economy/Foreign-Trade/Tables/order-rank-germany-trading-partners.pdf?__blob=publicationFile (letöltve: 2022.03.16)
3. European Commission (2017): Frequently Asked Questions on EU-China relations. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_16_2258 (letöltve: 2022.03.18)
4. European Commission (2021): Client and Supplier Countries of the EU27 in Merchandise Trade (value %) (2020, excluding intra-EU trade) https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_122530.pdf (letöltve: 2022.03.16)
5. European External Action Service (2012): EU-China Relations: Chronology. https://eeas.europa.eu/archives/docs/china/docs/chronology_2011_en.pdf (Letöltve: 2022.03.30)
6. Grieger, G (2021): Towards a joint Western alternative to the Belt and Road Initiative? European Parliament Think Tank [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2021\)698824](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2021)698824) (letöltve: 2022.03.29)
7. Hanemann, T. – Huotari, M. (2018): EU-China FDI: Working towards more reciprocity in investment relations. Merics Papers on China No. 3. https://merics.org/sites/default/files/2020-04/180723_MERICS-COFDI-Update_final_0.pdf (letöltve: 2022.03.30)
8. Saarela, A. (2018): A new era in EU-China relations: more wide-ranging strategic cooperation?. European Parliament Think Tank. [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EXPO_STU\(2018\)570493](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EXPO_STU(2018)570493) (letöltve: 2020.01.30)

9. The State Council of The People's Republic of China (2021): China's trade in services a new vista to watch
http://english.www.gov.cn/news/topnews/202101/16/content_WS60025002c6d0f72576943eb4.html (letöltve: 2022.03.30)

Egyéb források

1. UN Comtrade Database. <https://comtrade.un.org/> (letöltve: 2022.01.02)
2. World Development Indicators DataBank.
<https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators> (letöltve: 2022.01.02)
3. WTO Stats <https://stats.wto.org/> (letöltve: 2022.01.02)

MELLÉKLETEK

	Export (milliárd USD)	Import (milliárd USD)	Mérleg (milliárd USD)
2011	\$188,86	\$410,01	-\$221,15
2012	\$184,52	\$374,93	-\$190,41
2013	\$195,61	\$371,37	-\$175,76
2014	\$217,37	\$401,10	-\$183,73
2015	\$187,59	\$388,67	-\$201,08
2016	\$186,46	\$389,09	-\$202,63
2017	\$221,02	\$422,72	-\$201,70
2018	\$246,87	\$466,35	-\$219,48
2019	\$249,85	\$471,03	-\$221,18
2020	\$230,50	\$442,55	-\$212,04

2. táblázat: Az Európai Unió árukereskedelme Kínával

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) alapján

3. táblázat: Németország árukereskedelme Kínával

	Export (milliárd USD)	Import (milliárd USD)	Mérleg (milliárd USD)
2011	\$90,64	\$112,60	-\$21,96
2012	\$86,10	\$102,39	-\$16,29
2013	\$89,32	\$100,31	-\$11,00
2014	\$99,20	\$107,58	-\$8,38
2015	\$79,43	\$103,33	-\$23,91
2016	\$84,53	\$105,74	-\$21,21
2017	\$97,47	\$116,48	-\$19,00
2018	\$110,45	\$126,75	-\$16,30
2019	\$108,33	\$124,35	-\$16,02
2020	\$110,37	\$134,92	-\$24,55

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) alapján

4. táblázat: Magyarország árukereskedelme Kínával

	Export (milliárd USD)	Import (milliárd USD)	Mérleg (milliárd USD)
2011	\$1,69	\$6,08	-\$4,39
2012	\$1,81	\$5,41	-\$3,60
2013	\$2,00	\$5,36	-\$3,36
2014	\$2,16	\$5,14	-\$2,98
2015	\$1,80	\$4,78	-\$2,98
2016	\$2,24	\$4,87	-\$2,62
2017	\$2,66	\$5,29	-\$2,63
2018	\$2,37	\$6,38	-\$4,01
2019	\$1,67	\$7,16	-\$5,49
2020	\$2,06	\$9,02	-\$6,95

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) alapján

5. táblázat: Az Európai Unió árukereskedelme összesen

	Export (milliárd USD)	Import (milliárd USD)	Mérleg (milliárd USD)
2011	\$2 177,82	\$2 413,81	-\$235,99
2012	\$2 179,09	\$2 317,66	-\$138,57
2013	\$2 311,66	\$2 242,51	\$69,14
2014	\$2 260,96	\$2 247,83	\$13,12
2015	\$1 983,79	\$1 918,10	\$65,69
2016	\$1 930,05	\$1 886,84	\$43,21
2017	\$2 120,74	\$2 090,46	\$30,28
2018	\$2 308,90	\$2 340,10	-\$31,21
2019	\$2 279,50	\$2 301,88	-\$22,38
2020	\$2 193,09	\$1 960,75	\$232,35

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) alapján

6. táblázat: Németország árukereskedelme összesen

	Export (milliárd USD)	Import (milliárd USD)	Mérleg (milliárd USD)
2011	\$1 261,59	\$1 483,80	\$222,21
2012	\$1 161,25	\$1 410,15	\$248,90
2013	\$1 187,30	\$1 450,94	\$263,64
2014	\$1 214,92	\$1 498,24	\$283,32
2015	\$1 057,54	\$1 328,50	\$270,96
2016	\$1 060,88	\$1 337,24	\$276,35
2017	\$1 167,75	\$1 446,64	\$278,89
2018	\$1 292,73	\$1 562,42	\$269,69
2019	\$1 239,90	\$1 493,27	\$253,37
2020	\$1 173,17	\$1 385,85	\$212,68

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) alapján

7. táblázat: **Magyarország árukereskedelme összesen**

	Export (<i>milliárd USD</i>)	Import (<i>milliárd USD</i>)	Mérleg (<i>milliárd USD</i>)
2011	\$101,37	\$9,85	\$111,22
2012	\$94,30	\$8,53	\$102,83
2013	\$99,30	\$8,72	\$108,01
2014	\$104,18	\$8,36	\$112,54
2015	\$90,76	\$9,54	\$100,30
2016	\$92,21	\$10,80	\$103,01
2017	\$104,28	\$9,10	\$113,38
2018	\$117,38	\$6,58	\$123,96
2019	\$117,32	\$4,86	\$122,18
2020	\$113,42	\$6,55	\$119,97

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) alapján

8. táblázat: **A Kínába irányuló áruexport aránya az összes export százalékában**

	EU (<i>milliárd USD</i>)	Németország (<i>milliárd USD</i>)	Magyarország (<i>milliárd USD</i>)
2011	8,67%	6,11%	1,52%
2012	8,47%	6,11%	1,76%
2013	8,46%	6,16%	1,85%
2014	9,61%	6,62%	1,92%
2015	9,46%	5,98%	1,79%
2016	9,66%	6,32%	2,18%
2017	10,42%	6,74%	2,35%
2018	10,69%	7,07%	1,91%
2019	10,96%	7,25%	1,36%
2020	10,51%	7,96%	1,72%

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) alapján

9. táblázat: **A Kínából érkező áruimport aránya az összes import százalékában**

	EU (<i>milliárd USD</i>)	Németország (<i>milliárd USD</i>)	Magyarország (<i>milliárd USD</i>)
2011	16,99%	8,93%	6,00%
2012	16,18%	8,82%	5,74%
2013	16,56%	8,45%	5,40%
2014	17,84%	8,85%	4,93%
2015	20,26%	9,77%	5,26%
2016	20,62%	9,97%	5,28%
2017	20,22%	9,97%	5,07%
2018	19,93%	9,80%	5,43%
2019	20,46%	10,03%	6,10%
2020	22,57%	11,50%	7,95%

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) alapján

10. táblázat: Folyóáras GDP USD-ben

	EU (<i>milliárd USD</i>)	Németország (<i>milliárd USD</i>)	Magyarország (<i>milliárd USD</i>)
2011	\$15 741,79	\$3 744,41	\$142,00
2012	\$14 636,92	\$3 527,34	\$128,86
2013	\$15 296,01	\$3 732,74	\$135,73
2014	\$15 634,24	\$3 883,92	\$141,08
2015	\$13 547,25	\$3 356,24	\$125,21
2016	\$13 885,16	\$3 467,50	\$128,64
2017	\$14 734,76	\$3 681,73	\$143,14
2018	\$15 971,54	\$3 975,35	\$160,59
2019	\$15 689,36	\$3 888,33	\$163,53
2020	\$15 291,93	\$3 846,41	\$155,81

Forrás: Saját szerkesztés, WDI (2022) alapján

11. táblázat: Az kínai áruexport, -import és deficit aránya a GDP százalékában, EU

	Export (<i>százalék</i>)	Import (<i>százalék</i>)	Deficit (<i>százalék</i>)
2011	1,20%	2,60%	1,40%
2012	1,26%	2,56%	1,30%
2013	1,28%	2,43%	1,15%
2014	1,39%	2,57%	1,18%
2015	1,38%	2,87%	1,48%
2016	1,34%	2,80%	1,46%
2017	1,50%	2,87%	1,37%
2018	1,55%	2,92%	1,37%
2019	1,59%	3,00%	1,41%
2020	1,51%	2,89%	1,39%

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) és WDI (2022) alapján

12.táblázat: Az kínai áruexport, -import és deficit aránya a GDP százalékában, Németország

	Export (százalék)	Import (százalék)	Deficit (százalék)
2011	2,42%	3,01%	0,59%
2012	2,44%	2,90%	0,46%
2013	2,39%	2,69%	0,29%
2014	2,55%	2,77%	0,22%
2015	2,37%	3,08%	0,71%
2016	2,44%	3,05%	0,61%
2017	2,65%	3,16%	0,52%
2018	2,78%	3,19%	0,41%
2019	2,79%	3,20%	0,41%
2020	2,87%	3,51%	0,64%

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) és WDI (2022) alapján

13.táblázat: Az kínai áruexport, áruimport és árukereskedelmi deficit aránya a GDP százalékában, Magyarország

	Export (százalék)	Import (százalék)	Kereskedelmi deficit (százalék)
2011	1,19%	4,28%	3,09%
2012	1,41%	4,20%	2,80%
2013	1,47%	3,95%	2,48%
2014	1,53%	3,64%	2,12%
2015	1,44%	3,82%	2,38%
2016	1,74%	3,78%	2,04%
2017	1,86%	3,70%	1,84%
2018	1,48%	3,97%	2,49%
2019	1,02%	4,38%	3,36%
2020	1,32%	5,79%	4,46%

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) és WDI (2022) alapján

14. táblázat: Az árukereskedelem összetétele a BEC kategóriái alapján

	EU (milliárd USD)		Németország (milliárd USD)		Magyarország (milliárd USD)	
	Export	Import	Export	Import	Export	Import
Tőkejavak (Kivétel szállítási eszközök)	\$73,63	\$213,18	\$44,09	\$65,93	\$0,86	\$5,89
Fogyasztási javak	\$23,61	\$114,54	\$5,90	\$36,48	\$0,22	\$1,05
Ételek és italok	\$18,71	\$4,86	\$2,55	\$1,37	\$0,02	\$0,02
Üzemanyagok és kenőanyagok	\$2,19	\$0,41	\$0,57	\$0,04	\$0,00	\$0,00
Egyéb javak	\$3,11	\$1,82	\$1,51	\$2,13	\$0,01	\$0,02
Ipari kellékek	\$61,53	\$83,83	\$19,41	\$22,09	\$0,44	\$1,63
Szállítási eszközök	\$49,12	\$24,63	\$36,55	\$7,15	\$0,51	\$0,41

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) alapján

15. táblázat: Az Európai Unió szolgáltatáskereskedelme Kínával

	Export (<i>milliárd USD</i>)	Import (<i>milliárd USD</i>)	Mérleg (<i>milliárd USD</i>)
2011	\$26,38	\$22,73	\$3,65
2012	\$28,22	\$23,32	\$4,90
2013	\$29,88	\$25,60	\$4,28
2014	\$34,57	\$28,53	\$6,04
2015	\$42,04	\$29,33	\$12,71
2016	\$42,51	\$32,86	\$9,65
2017	\$46,78	\$33,42	\$13,36
2018	\$56,57	\$36,42	\$20,14
2019	\$58,74	\$36,67	\$22,07
2020	\$51,79	\$34,31	\$17,48

Forrás: Saját szerkesztés, WTO Stats (2022) alapján

16. táblázat: Németország szolgáltatáskereskedelme Kínával

	Export (<i>milliárd USD</i>)	Import (<i>milliárd USD</i>)	Mérleg (<i>milliárd USD</i>)
2013	\$9,71	\$7,55	\$2,16
2014	\$12,62	\$8,75	\$3,87
2015	\$13,91	\$8,12	\$5,79
2016	\$14,69	\$8,59	\$6,10
2017	\$16,12	\$9,03	\$7,09
2018	\$19,56	\$9,10	\$10,46
2019	\$18,60	\$9,36	\$9,25

Forrás: Saját szerkesztés, WTO Stats (2022) alapján

17. táblázat: Magyarország szolgáltatáskereskedelme Kínával

	Export (<i>millió USD</i>)	Import (<i>millió USD</i>)	Mérleg (<i>millió USD</i>)
2011	\$123	\$124	-\$1
2012	\$80	\$93	-\$13
2013	\$102	\$178	-\$76
2014	\$115	\$149	-\$34
2015	\$108	\$159	-\$51
2016	\$188	\$159	\$29
2017	\$245	\$223	\$22
2018	\$527	\$232	\$295
2019	\$565	\$222	\$343
2020	\$216	\$261	-\$45

Forrás: Saját szerkesztés, WTO Stats (2022) alapján

18. táblázat: A Kínával folytatott szolgáltatáskereskedelem az összes százalékában

	Magyarország (százalék)		Németország (százalék)		EU (százalék)	
	Export	Import	Export	Import	Export	Import
2011	0,55%	0,70%			1,60%	1,55%
2012	0,39%	0,59%			1,73%	1,61%
2013	0,45%	1,01%	3,55%	2,30%	1,70%	1,64%
2014	0,46%	0,79%	4,20%	2,63%	1,81%	1,67%
2015	0,48%	0,93%	4,96%	2,69%	2,39%	1,79%
2016	0,78%	0,91%	5,01%	2,71%	2,34%	1,95%
2017	0,91%	1,17%	5,05%	2,61%	2,32%	1,81%
2018	1,76%	1,11%	5,59%	2,44%	2,50%	1,78%
2019	1,87%	1,02%	5,37%	2,52%	2,55%	1,70%
2020	0,97%	1,46%			2,68%	1,91%

Forrás: Saját szerkesztés, WTO Stats (2022) alapján

19. táblázat: A magországok összesített árukereskedelme Kínával

	Export (milliárd USD)	Import (milliárd USD)	Mérleg (milliárd USD)
2011	\$140,66	\$263,92	-\$123,26
2012	\$134,55	\$237,43	-\$102,88
2013	\$139,80	\$235,84	-\$96,04
2014	\$152,71	\$253,51	-\$100,80
2015	\$125,60	\$230,57	-\$104,97
2016	\$131,26	\$230,89	-\$99,64
2017	\$154,03	\$253,09	-\$99,06
2018	\$170,79	\$277,47	-\$106,68
2019	\$166,95	\$276,73	-\$109,79
2020	\$169,04	\$274,21	-\$105,17

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) alapján

20. táblázat: A perifériaországok összesített árukereskedelme Kínával

	Export (<i>milliárd USD</i>)	Import (<i>milliárd USD</i>)	Mérleg (<i>milliárd USD</i>)
2011	\$8,99	\$58,62	-\$49,63
2012	\$8,84	\$53,01	-\$44,17
2013	\$10,41	\$55,25	-\$44,84
2014	\$10,56	\$62,69	-\$52,13
2015	\$8,72	\$62,30	-\$53,57
2016	\$9,47	\$63,02	-\$53,55
2017	\$11,57	\$70,34	-\$58,77
2018	\$12,11	\$82,90	-\$70,79
2019	\$11,68	\$85,52	-\$73,84
2020	\$13,45	\$98,63	-\$85,18

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) alapján

21. táblázat: A magországok árukereskedelme összesen

	Export (<i>milliárd USD</i>)	Import (<i>milliárd USD</i>)	Mérleg (<i>milliárd USD</i>)
2011	\$3 506,04	\$3 409,35	\$96,69
2012	\$3 341,50	\$3 160,35	\$181,16
2013	\$3 444,20	\$3 202,87	\$241,33
2014	\$3 504,11	\$3 209,31	\$294,79
2015	\$3 010,16	\$2 722,40	\$287,76
2016	\$3 040,04	\$2 732,24	\$307,80
2017	\$3 313,44	\$3 023,36	\$290,08
2018	\$3 607,28	\$3 339,92	\$267,36
2019	\$3 490,58	\$3 214,43	\$276,15
2020	\$3 231,38	\$2 977,72	\$253,66

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) alapján

22. táblázat: A periféria árukereskedelme összesen

	Export (<i>milliárd USD</i>)	Import (<i>milliárd USD</i>)	Mérleg (<i>milliárd USD</i>)
2011	\$739,32	\$785,36	-\$46,04
2012	\$710,83	\$737,71	-\$26,88
2013	\$766,89	\$773,04	-\$6,15
2014	\$802,57	\$809,84	-\$7,27
2015	\$710,99	\$711,72	-\$0,73
2016	\$727,76	\$721,92	\$5,84
2017	\$815,60	\$822,88	-\$7,28
2018	\$924,43	\$956,10	-\$31,67
2019	\$900,88	\$924,32	-\$23,44
2020	\$881,31	\$896,60	-\$15,29

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) alapján

23. táblázat: A kínai áruexport és -import az összes áruexport és -import százalékában

	Magországok (százalék)		Periféria (százalék)	
	Export	Import	Export	Import
2011	4,01%	7,74%	1,22%	7,46%
2012	4,03%	7,51%	1,24%	7,19%
2013	4,06%	7,36%	1,36%	7,15%
2014	4,36%	7,90%	1,32%	7,74%
2015	4,17%	8,47%	1,23%	8,75%
2016	4,32%	8,45%	1,30%	8,73%
2017	4,65%	8,37%	1,42%	8,55%
2018	4,73%	8,31%	1,31%	8,67%
2019	4,78%	8,61%	1,30%	9,25%
2020	5,23%	9,21%	1,53%	11,00%

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) alapján

24. táblázat: A magországok és a periféria összesített folyóáras GDP-je USD-ben

	Magországok (milliárd USD)	Periféria (milliárd USD)
2011	\$10 386,15	\$1 486,32
2012	\$9 693,18	\$1 387,77
2013	\$10 148,89	\$1 457,17
2014	\$10 389,59	\$1 500,43
2015	\$8 917,80	\$1 323,91
2016	\$9 136,02	\$1 354,08
2017	\$9 626,31	\$1 500,01
2018	\$10 383,71	\$1 685,71
2019	\$10 142,26	\$1 714,84
2020	\$9 874,52	\$1 692,51

Forrás: Saját szerkesztés, WDI (2022) alapján

25. táblázat: A kínai áruexport, -import, és deficit a GDP százalékában

	Magországok (százalék)			Periféria (százalék)		
	Export	Import	Deficit	Export	Import	Deficit
2011	1,35%	2,54%	1,19%	0,60%	3,94%	3,34%
2012	1,39%	2,45%	1,06%	0,64%	3,82%	3,18%
2013	1,38%	2,32%	0,95%	0,71%	3,79%	3,08%
2014	1,47%	2,44%	0,97%	0,70%	4,18%	3,47%
2015	1,41%	2,59%	1,18%	0,66%	4,71%	4,05%
2016	1,44%	2,53%	1,09%	0,70%	4,65%	3,95%
2017	1,60%	2,63%	1,03%	0,77%	4,69%	3,92%
2018	1,64%	2,67%	1,03%	0,72%	4,92%	4,20%
2019	1,65%	2,73%	1,08%	0,68%	4,99%	4,31%
2020	1,71%	2,78%	1,07%	0,79%	5,83%	5,03%

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) és WDI (2022) alapján

26. táblázat: Az árukereskedelem összetétele a BEC kategóriái alapján

	Magországok (milliárd USD)		Periféria (milliárd USD)	
	Export	Import	Export	Import
Tőkejavak (Kivétel szállítási eszközök)	\$59,95	\$121,43	\$4,24	\$57,04
Fogyasztási javak	\$17,75	\$80,10	\$0,83	\$19,08
Ételek és italok	\$10,55	\$3,06	\$0,50	\$0,61
Üzemanyagok és kenőanyagok	\$0,90	\$0,28	\$0,19	\$0,01
Egyéb javak	\$2,65	\$2,93	\$0,04	\$0,09
Ipari kellékek	\$35,35	\$51,78	\$4,32	\$16,89
Szállítási eszközök	\$42,47	\$15,26	\$3,36	\$4,93

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) alapján

27. táblázat: A magországok és a periféria összesített szolgáltatáskereskedelme Kínával

	Magországok (milliárd USD)			Periféria (milliárd USD)		
	Export	Import	Mérleg	Export	Import	Mérleg
2013	\$20,25	\$17,57	\$2,68	\$0,64	\$1,43	-\$0,80
2014	\$24,58	\$19,47	\$5,11	\$1,21	\$1,78	-\$0,57
2015	\$29,67	\$20,73	\$8,94	\$0,99	\$1,73	-\$0,74
2016	\$28,86	\$22,64	\$6,23	\$1,16	\$1,72	-\$0,56
2017	\$31,89	\$21,85	\$10,04	\$1,44	\$2,07	-\$0,64
2018	\$38,15	\$23,04	\$15,12	\$2,11	\$2,57	-\$0,46
2019	\$38,05	\$21,57	\$16,48	\$2,26	\$2,72	-\$0,47
2020				\$1,41	\$2,96	-\$1,55

Forrás: Saját szerkesztés, WTO Stats (2022) alapján

28. táblázat: A Kínával folytatott szolgáltatáskereskedelem az összes százalékában

	Magországok (százalék)		Periféria (százalék)	
	Export	Import	Export	Import
2013	1,99%	1,78%	0,362%	1,15%
2014	2,20%	1,79%	0,641%	1,33%
2015	2,87%	2,03%	0,579%	1,45%
2016	2,76%	2,23%	0,620%	1,37%
2017	2,79%	1,96%	0,670%	1,47%
2018	3,00%	1,85%	0,860%	1,59%
2019	2,99%	1,74%	0,891%	1,63%

Forrás: Saját szerkesztés, WTO Stats (2022) alapján